

»Mladi za napredek Maribora 2015«

32. srečanje

POSLOVNE IN ŽIVLJENJSKE STRATEGIJE MLADIH GIMNAZIJCŦEV

Raziskovalno področje:

INTERDISCIPLINARNO (SOCIOLOGIJA IN EKONOMIJA)

INOVACIJSKI PREDLOG

Avtor: NOMI HRAST

Mentor: MAJA NEMŠAK, SIMONA ŠAROTAR ŽIŽEK

Šola: II. GIMNAZIJA MARIBOR

2015, Maribor

»Mladi za napredek Maribora 2015«

32. srečanje

POSLOVNE IN ŽIVLJENJSKE STRATEGIJE MLADIH GIMNAZIJCEV

Raziskovalno področje:

INTERDISCIPLINARNO (SOCIOLOGIJA IN EKONOMIJA)

INOVACIJSKI PREDLOG

2015, Maribor

KAZALO

KAZALO SLIK.....	6
KAZALO PREGLEDNIC.....	6
KAZALO GRAFOV	7
POVZETEK	8
SUMMARY.....	8
ZAHVALA.....	9
2. UVOD	10
2.1. Namen raziskovanja, problem in korist inovacijskega predloga.....	10
2.2. Metodologija dela	11
3. TEORETSKI VIDIKI KARIERNE ORIENTACIJE IN ZAPOSLOVANJA TER BREZPOSELNOSTI MLADIH.....	12
3.1. Mladi.....	12
3.1.1. Definicija mladosti	12
3.1.2. Prehodi v odraslost	13
3.1.3. Delitev mladih v različne skupine	15
3.2. Mladi in poklicna orientacija	19
3.3. Kariera	19
3.3.1. Definicija kariere in njen razvoj.....	20
3.3.2. Ideal popolne kariere	22
4. SREDNJEŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE IN POKLICNA ORIENTACIJA	23
4.1. Izobraževanje.....	23
4.2. Analiza učnih načrtov za srednje šole	24
4.3. Pravica otrok do karierne izobrazbe	29
4.4. Razvite kompetence za delo pri mladih.....	31
5. MLADI IN ZAPOSLOVANJE.....	31
5.1. Delo	37
5.2. Brezposelnost.....	37
5.3. Delež mladih, ki živijo pri starših.....	38
5.4. Usmerjanje do zaposlitve v izobraževalnih procesih	38
5.5. Mladi o zaposlitvenih izkušnjah, pridobljenih med izobraževanjem	40
6. MLADI IN DRUŽBENA ODGOVORNOST	41
6.1. Družbena odgovornost.....	41

6.2.	Družbena odgovornost med mladimi	43
6.3.	Kako mladi vidijo svojo prihodnost?.....	43
6.4.	Družbena odgovornost med mladimi skozi pogled strokovnjakov	44
7.	MLADI IN PODJETNOST	45
7.1.	Definicija podjetnosti	47
7.2.	Poskusi podjetniške vzgoje v izobraževanju	48
8.	INOVACIJSKI PREDLOG – UČNI NAČRT ZA GIMNAZIJE O KARIERNI ORIENTACIJI IN PODJETNIŠTVU	51
8.1.	Izhodišča.....	51
8.2.	Inovacijski predlog: Učni načrt za predmet v gimnazijah - Poslovne in življenjske strategije.....	51
8.2.1.	Učni načrt	52
8.2.2.	Splošni podatki o predmetu.....	52
8.2.3.	Opredelitev predmeta	52
8.2.4.	Splošni cilji, kompetence	54
8.2.5.	Teoretična raven predmeta (3. letnik: 70 ur) in praktična raven predmeta (4. letnik: 70 ur).....	56
8.3.	Preverjanje smiselnosti novega učnega načrta za srednješolce	69
8.3.1.	Metodologija dela.....	69
8.3.2.	Metode raziskovanja	69
8.3.1.	Anketa med mladimi, strokovnimi delavci in podjetniki o smiselnosti predmeta 70	
8.3.2.	Raziskovalni vzorec anketiranja.....	70
8.3.3.	Rezultati in interpretacija ankete.....	70
8.3.4.	Analiza intervjujev	76
8.4.	Ugotovitve o sprejemljivosti inovacijskega predloga	80
9.	SKLEPNE MISLI	81
10.	VIRI IN LITERATURA	82
	LITERATURA	82
	VIRI.....	84
11.	PRILOGE:.....	86
	PRILOGA 1:.....	87
	KARIERNI VPRAŠALNIK KOT DIDAKTIČNA PRILOGA K UČNEMU NAČRTU ...	87
11.1.	PRILOGA 2: ANKETNI VPRAŠALNIK ZA GIMNAZIJCE.....	94
11.2.	PRILOGA 3: ANALIZA ANKETE MED GIMNAZIJCII.....	96

11.2.1.	Rezultati in interpretacija ankete.....	96
11.3.	PRILOGA 4: VPRAŠALNIK INTERVJUVANCEV	105
11.4.	PRILOGA 5: INTERVJUJI S PODJETNIKI, STROKOVNJAKI, SVETOVALCI 108	
11.4.1.	PODJETNIKI.....	108
11.4.2.	KARIERNI SVETOVALCI.....	112
11.4.3.	STROKOVNJAKI	116

KAZALO SLIK

Slika 1 Razlike med starejšim in novejšim pojmovanjem kariere	22
Slika 2 Še nekaj dejstev – Mladi in trg dela	33
Slika 3 Trendi na področju zaposlovanja	34
Slika 4: Sprememba paradigem na področju trga dela.....	36
Slika 5 Akcijski načrt	93

KAZALO PREGLEDNIC

Tabela 1 Analiza učnih načrtov za gimnazije	24
Tabela 2 Mladi (15-29 let) v Sloveniji	31
Tabela 3 Opis predmeta.....	53
Tabela 4 Izvajalci predmeta	54
Tabela 5 Opredelitev kompetenc predmeta.....	55
Tabela 6 Vsebine predmeta	57
Tabela 7 Študijska literatura pri izbranem predmetu	65
Tabela 8 Preverjanje in ocenjevanje znanja	66
Tabela 9: Število (f) in strukturni odstotki (f %) anketiranih dijakov glede na spol.....	70
Tabela 10: Število (f) in strukturni odstotki (f %) dijakov glede na letnik izobraževanja.....	70
Tabela 11: Število (f) in strukturni odstotki (f %) dijakov glede na vedenje o nadaljevanju življenjske poti po končani gimnaziji.....	71
Tabela 12: Število (f) in strukturni odstotki (f %) dijakov glede na poskus kreiranja življenjskega plana, kako do zelene službe.....	72
Tabela 13: Število (f) in strukturni odstotki (f %) dijakov glede na mnenje o nudenju zadostnega kariernega izobraževanja s strani izobraževalnega sistema.....	72
Tabela 14: Število (f) in strukturni odstotki (f %) dijakov glede na mnenje o vključitvi pridobivanja posameznih sposobnosti in veščin.	73
Tabela 15: Število (f) in strukturni odstotki (f %) dijakov glede želje po končanem izobraževanju.	75
Tabela 16 Potrditev/zavrnitev hipotez.....	80
Tabela 26 Moje poslanstvo	88
Tabela 27 Moje najljubše veščine	88
Tabela 28 Osebnostne značilnosti	89

Tabela 29 SWOT analiza	90
Tabela 30 Poklic in delovna mesta.....	92
Tabela 17 Anketni vprašalnik	95
Tabela 18 Število (f) in strukturni odstotki (f %) anketiranih dijakov glede na spol.....	96
Tabela 19 Število (f) in strukturni odstotki (f %) dijakov glede na letnik izobraževanja.....	97
Tabela 20 Število (f) in strukturni odstotki (f %) dijakov glede na vedenje o nadaljevanju življenjske poti po končani gimnaziji.....	97
Tabela 21 Število (f) in strukturni odstotki (f %) dijakov glede na poskus kreiranja življenjskega plana, kako do zelene službe.....	98
Tabela 22 Število (f) in strukturni odstotki (f %) dijakov glede na mnenje o nudenju zadostnega kariernega izobraževanja s strani izobraževalnega sistema.....	99
Tabela 23 Število (f) in strukturni odstotki (f %) dijakov glede na mnenje o vključitvi pridobivanja posameznih sposobnosti in veščin.....	100
Tabela 24 Število (f) in strukturni odstotki (f %) dijakov glede želje po končanem izobraževanju.....	103
Tabela 25 Priloga – intervju s strokovnjaki in podjetniki, svetovalci.....	105

KAZALO GRAFOV

Grafikon 1 Mnenja o različnih poklicnih skupinah, Mladina 2010 (15-29 let)	46
Grafikon 2 Ali meniš, da bi dijak/inja moral/a osvojiti naslednje vsebine v gimnazijskem izobraževanju?.....	75
Grafikon 3 Po končanem izobraževanju (srednja šola, fakulteta) želim.....	76
Grafikon 4 Strukturni odstotki anketiranih dijakov glede na spol.....	96
Grafikon 5 Ali že veš kako boš nadaljeval/a svojo življenjsko pot po končani gimnaziji? (N=232).....	98
Grafikon 6 Ali si že kdaj poskusil/a narediti svoj življenjski plan, kako priti so zelene službe? (N=232).....	99
Grafikon 7 Ali meniš, da ti je izobraževalni proces, v katerega si bil/a do sedaj vključen/a nudil dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko zaživel/a na svojem? (N=232)	100
Grafikon 8 Strukturni odstotek dijakov glede na mnenje o vključitvi pridobivanja posameznih sposobnosti in veščin.....	103
Grafikon 9 Strukturni odstotki (f %) dijakov glede želje po končanem izobraževanju.....	104

POVZETEK

Mnogi mladi so danes visoko izobraženi, a brezposelni, predvsem diplomanti iz družboslovnih smeri. Pogosto si zaposlitve sami ne znajo ustvariti. V času šolanja pridobijo veliko teoretičnega znanja, praktičnega pa ne, zato so v praksi premalo kompetentni. Mladi sami sebe tudi premalo poznajo. Tako mnogi ne znajo ugotoviti, kaj je njihovo življenjsko poslanstvo, cilj in kako bi tega sploh odkrili.

V raziskovalni nalogi sem preučila literaturo in druge vire ter prikazala možnosti za nastanek novega predmeta v gimnazijskih programih srednjih šol, ki bi mladim pomagal odkriti njihovo življenjsko poslanstvo, vizijo, cilje in pripraviti strategije za življenje na tem področju. Kot inovacijski predlog sem pripravila učni načrt predmeta in uporabnost zamisli preverila z intervjuji pri srednješolcih, strokovnjakih in podjetnikih. Navedeni menijo, da je predmet Poslovne in življenjske strategije mladih gimnazijcev smiselno vpeljati v gimnazijsko prakso.

SUMMARY

A large number of young people is nowadays highly educated but unemployed. A lot of them are university graduates with a degree in Social Sciences or a similar field. This problem especially appears when they are looking for a job. Usually they do not have the knowledge how to create employment for themselves. They have a lot of theoretical knowledge, but lack of practical one therefore they are not competent enough to work on practical problems. Most of them do not have the knowledge to creatively solve the problems, to look out of the box. Also many young people do not know what their life purpose is, or their mission, goals in life and how to find them.

In my research paper I have studied literature and other sources and have shown the possibilities for creation of a new subject in general high school programs, which would allow young people to find their life mission, vision, goals and to prepare strategies for life on the particular field. As an innovation proposal I have prepared the subjects curriculum. For further analysis I have checked the usefulness of the idea through interviews with high school students, professionals and entrepreneurs. Their opinion is that it would be reasonable to implement the subject Business and life strategies for high school students into high schools practice.

ZAHVALA

Za pomoč in podporo pri nastanku inovacijskega predloga se iskreno zahvaljujem mentorici in somentorici ter vsem intervjuvanim srednješolcem, strokovnjakom in podjetnikom.

2. UVOD

“Na kratko pa mislim, da nas starejši preveč forsirajo. Ko recimo govorijo, nas postavljajo v ospredje, o nas govorijo s ponosom, »mi imamo mladino«, v bistvu pa nam tega ne omogočajo in ne dajo tistega, kar mladi v resnici potrebujemo. V šoli nam recimo polnijo glave z 'brezveznimi' stvarmi, namesto, da bi nas pripravili za življenje. Niti nam ne dajejo občutka, da bi mladi lahko v življenju obstali. Po eni strani nam dovoljujejo, da živimo pri starših... po drugi strani pa nam ne dovolijo, da bi imeli svoje življenje. Po drugi strani pa tudi starejše silijo, da delajo do 65. leta, čeprav tega fizično in psihično več ne zmorejo, hkrati pa za mlade ni dela. Potem pa še sprašujejo, zakaj mladi nimajo dela, zakaj se ne osamosvojijo in zakaj nimajo svojih otrok in družin. Kdo pa si lahko privošči svojo družino od mladih danes?» (Lavrič, M. et. Al, 2010: 499).

Prav takšne trditve so me spodbudile k delu pričujoče naloge, saj menim, da je na področju kariernega izobraževanja v gimnazijah mogoče še veliko narediti.

2.1. Namen raziskovanja, problem in korist inovacijskega predloga

V inovacijskem predlogu raziskujem, v kakšnem položaju v družbi so mladi danes, kakšni so njihovi cilji in kakšno je karierno izobraževanje v srednješolskih sistemih. Dotaknila sem se tematike o idealu kariere in kariernega izobraževanja, ki ga ima še vedno veliko mladih v svojih glavah. Želela sem ugotoviti, kako mlade motivirati, da bi sami delovali proaktivno in se opogumili, da si bodo upali tvegati, tudi če jim morda pri tem spodleti.

Problem mladih v sedanjem času je, da so visoko izobraženi, predvsem tisti, ki so se izobraževali v družboslovnih smereh, pa ne najdejo zaposlitve. Eden izmed razlogov, zakaj nimajo zaposlitve po končanem izobraževanju, je tudi v tem, da si je sami ne znajo ustvariti. Menim, da v času šolanja mladi pridobijo veliko teoretičnega znanja, praktičnega pa ne in zato so v praksi premalo kompetentni. Mladi se soočajo tudi s tem, da sami sebe premalo poznajo. Tako mnogi ne znajo ugotoviti, kaj je njihovo življenjsko poslanstvo, cilj in kako bi tega sploh odkrili.

Vodilo za moje raziskovalno delo je bilo, da je mladim potrebno predstaviti novo miselnost, da bodo lahko tvegali in se tudi, če jim ne uspe, pobrali ter začeli znova. S tem ko tvegajo, pridobijo ogromno izkušenj, ki jim v današnjem času lahko zelo koristijo, čeprav so morda negativne.

Namen mojega raziskovanja je pripraviti učni načrt za nov predmet v srednjih šolah, kjer se bodo mladi podučili o možnostih zaposlitve in samozaposlovanja ter odkrili svoje kompetence, ki jim bodo koristile pri iskanju službe ali kreiranju lastne ter jim omogočale boljše karijerne priložnosti. Spoznali bodo procese zaposlitve, življenje in delo podjetnikov ter se na splošno poučili o brezposelnosti med mladimi v Sloveniji in o družbenem položaju mladih ter kakšno vlogo imajo oni sami pri vsem tem.

Zato sem si zastavila naslednje raziskovalne hipoteze:

- Hipoteza 1: V programih splošnih gimnazij v Sloveniji še ne obstaja predmet, ki bi mladim zagotovil dovolj znanja na področju lastne karijerne orientacije.
- Hipoteza 2: Mladi si želijo spoznati, kako načrtovati lastno kariero in življenje.
- Hipoteza 3: Mladi bi sprejeli nov predmet Poslovne in življenjske strategije mladih.
- Hipoteza 4: Večina mladih bi se po končanem izobraževanju odločila za ustanovitev lastnega podjetja ali neprofitne organizacije.
- Hipoteza 5: Mladi si želijo opravljati prakso v podjetjih.
- Hipoteza 6: Strokovnjaki se z uvedbo novega predmeta ne bi strinjali.

V empiričnem delu sem se osredotočila na tri glavne skupine. To so bili srednješolci, ki so moja ciljna skupina, strokovnjaki, ki bodo ta predmet po možnosti tudi izvajali oziroma ga prilagajali, in podjetniki, ki bodo morda posledični delodajalci in tudi najboljše poznajo trg ter kaj trgu manjka.

2.2. Metodologija dela

V raziskovalni nalogi sem preučila literaturo in druge vire ter prikazala možnosti za nastanek novega predmeta v vseh srednjih šolah (gimnazijah), ki bi nam, mladim, pomagal odkriti lastno

življenjsko poslanstvo, vizijo, cilje in nam pomagal pripraviti strategije za življenje na tem področju.

Kot inovacijski predlog sem pripravila učni načrt tega predmeta in uporabnost zamisli z intervjuji preverila pri srednješolcih, strokovnjakih in podjetnikih.

Uporabljene metode dela so bile:

- namizna raziskava literature in drugih pisnih virov (sekundarni podatki),
- anketa med mladimi o vsebini predmeta za srednjo šolo (primarni podatki),
- intervju s podjetniki in strokovnjaki o morebitnem učnem načrtu ter preverjanje osnutka le-tega z njimi (primarni podatki).

Predviden rezultat opravljenega raziskovalnega dela naj bi bil:

1. Oblikovan izbirni predmet »Podjetnost in zaposlovanje mladih« v srednji šoli (za gimnazije).
2. Zbrani rezultati anketiranja mladih in intervjujev s strokovnimi delavci o smiselnosti takšnega predmeta.

3. TEORETSKI VIDIKI KARIERNE ORIENTACIJE IN ZAPOSLOVANJA TER BREZPOSELNOSTI MLADIH

3.1. Mladi

Mladi sodijo v eno najbolj ranljivih družbenih skupin. Ravno zato jim moramo nameniti še posebno pozornost in tudi ciljno oblikovati in usmerjati njihove kariere. V tem poglavju bom predstavila definicije in nekaj informacij o mladih, kako jih lahko delimo, kakšne so značilnosti nekaterih skupin, kot sta generaciji Y ter Z, ter kaj oni menijo o poklicni orientaciji.

3.1.1. Definicija mladosti

»Pogosta definicija obdobja mladosti opredeljuje to življenjsko obdobje kot prehod (tranzicijo) od otroštva k obdobju odraslosti.« (Banjac et al., 2012)

»Mladost je vmesno obdobje med šolstvom in odraslostjo, obdobje, ko človek ni več otrok, ni pa še priznan kot odrasel. Je nekakšno socialno nadaljevanje otroštva, raztegnitev otroštva daleč

čez konec biološkega dozorevanja. Pomeni premik odraslosti v kasnejša leta. Bolj ko se šolanje podaljšuje, toliko bolj se »razteguje« obdobje med otroštvom in odraslostjo. Pri tem pa mladi v razvitih modernih družbah v biološkem smislu, delno tudi kognitivnem, dozorevajo prej kot generacije pred njimi. Dlje časa pa ostajajo odvisni, kar je nedvomno nov zgodovinski pojav. Mladost je dojeta kot labilno in protislovno obdobje, ki zahteva posebno skrb in nadzor odraslih. Hkrati jo lahko dojemamo tudi kot pripravo na odraslost in zato ključno za življenje in delo odraslega človeka. Za družbeni položaj mladostnikov in mladostnic je značilna predvsem ekonomska in druga odvisnost (od staršev, šolskih institucij itd.) in s tem na določen način tudi njihova družbena podrejenost. To je seveda v protislovju z željo mladostnikov in mladostnic po neodvisnosti, kar izhaja iz njihovega spolnega in psihičnega dozorevanja. Mladost lahko opredelimo tudi kot (izobraževalni) moratorij, predah pred vstopom v odraslost.

Izobraževalni moratorij mladosti daje mlademu človeku možnosti preizkušanja različnih socialnih vlog, življenjskih slogov, svojih moči in zmožnosti, nabiranje socialnih izkušenj, hkrati pa ga razbremenjuje dolžnosti in odgovornosti odraslih. Mladim ponuja – kljub obremenitvam s šolanjem – precej prostega časa za osebne dejavnosti in cilje. Daje možnosti oblikovanja različnih mladinskih subkultur in vključevanja vanje. Raziskovalci in raziskovalke ugotavljajo, da si (mnogi) mladi pravzaprav ne želijo odrasti, da jih svet in vrednote odraslih ne zanimajo.

Za mlade je danes oblikovanje vsakdanjega življenjskega in vrednotnega sveta del vsakdanjega iskanja ravnotežja med osebnimi pričakovanji in željami ter možnostmi in zahtevami družbe. Ravnotežje med tem, kar se od posameznika zahteva ali pričakuje, in tem, kar posameznik lahko daje ali stori, je v sodobnem svetu le pogojno in je izpostavljeno številnim tveganjem. Zato so tudi posamezne vrednotno-življenjske usmeritve pogojne in potencialno tvegane izbire.« (Mihelj, 2002)

3.1.2. Prehodi v odraslost

»V različnih družbah in kulturah se izoblikujejo različna merila o tem, kdaj je človek odrasel in kaj odraslost pomeni. V modernih družbah sta se oblikovali predvsem dve takšni merili:

- Stalna zaposlitev. To je najprej veljalo predvsem za moške, na katere je bilo vezano družbeno pričakovanje, da bodo hranilci družine, kasneje pa čedalje bolj tudi za ženske. Te so si predvsem v okviru feminističnih gibanj prizadevale za enak dostop do šolanja in zaposlovanja.

- Osamosvojitve od izvorne družine oziroma družinske orientacije in oblikovanje svoje (razmeroma) trajne zakonske in družinske skupnosti.

Toda v zadnjih nekaj desetletjih so prehod v odraslost in merila odraslosti postala nejasna in ne natančno opredeljena – razen seveda pravno določene meje med mladoletnostjo in polnoletnostjo. V zadnjem času (zlasti od devetdesetih let 20. stoletja) je opazna razpršenost doseganja pomembnejših točk odraščanja. Nekatera merila (npr. zaljubiti se, sam odločati o svojem videzu itd.) osamosvajanja mladih v zasebnem življenju se pomikajo v zgodnejša leta, ekonomska in družbena merila odraslosti (npr. zaposliti se, poročiti se, postati oče oziroma mati itd.) pa v poznejša leta.

Ugotavljamo lahko, da prehodi v odraslost postajajo čedalje bolj pozni (odloženi), nejasni, raznovrstni (pluralni, individualizirani), pa tudi tvegani in negotovi.

Podaljševanje šolanja je po eni strani povezano z večjimi zahtevami glede znanja, spretnosti, veščin, ki naj bi jih človek pridobil za opravljanje poklicne vloge. V zadnjem času pa mnogi mladi podaljšujejo šolanje tudi zato, ker so možnosti zaposlitve omejene. Za veliko mladih je podaljševanje šolanja – nadaljevanje šolanja po končani srednji šoli – rešitev pred pomanjkanjem priložnosti na trgu delovne sile. Tako se podaljšuje tudi ekonomska odvisnost od staršev in bivanje čedalje več mladih v izvorni družini; tudi leta osamosvojitve in morebiti oblikovanja lastne družine se pomikajo daleč v dvajseta leta.« (Počkar, M. et al., 2011, str. 57)

»Zaposlitev je najpomembnejši mejnik pri prehajanju v odraslost. Iz raziskave 2013 izhaja, da jim je med približno dvajsetimi možnostmi na prvem mestu kariera, zaposlitvena pot. Na vprašanje, kaj bi mladi predlagali vladi kot prioriteto, je z naskokom zmagalo reševanje problema brezposelnosti. Zaposlovanje je absolutno osrednja tema mladih danes in z njim se upravičeno ukvarjamo tako mi raziskovalci, kot politiki in predstavniki mladih.

Ena ključnih ugotovitev študije iz leta 2013 je zelo hitro poslabševanje položaja mladih žensk. Leta 2000 so bili redno zaposleni moški in ženske v približno enakem deležu, leta 2013 pa je delež zaposlenih moških skoraj dvakratnik deleža žensk. V številkah – zaposlenih žensk je 18 %, moških pa 30 %. Poleg tega se ženske v še večji meri vključujejo v izobraževalni sistem, medtem ko je vpis moških začel upadati. V prihodnosti bomo torej imeli več diplomantk in posledično skokovito povečanje stopnje njihove brezposelnosti.« (Beočanin, 2014)

Mladi pri svojem odraščanju in razvijanju potrebujejo še posebno pozornost strokovnjakov in učiteljev, da spoznajo svoje kompetence. V naslednjem poglavju sledi še podrobnejša razčlenitev mladih v današnji družbi.

3.1.3. Delitev mladih v različne skupine

Obstaja več možnih delitev mladih v skupine.

3.1.3.1. Odločeni in neodločeni mladi

Ena izmed takšnih delitev je delitev mladih v tri večje skupine na podlagi njihove odločenosti ali neodločenosti. Delimo jih na:

- odločene (dokončno odločeni, nekoliko odločeni, majavo/nestabilno odločeni),
- neodločene – ti so povezani z nižjo samopodobo in slabše razvito poklicno identiteto (začasno odločeni, razvojno neodločeni, resno neodločeni) in
- kronično neodločene. (povzeto po Rotar, M., Reš, Š. , 2014)

»Najbolj kritični med njimi so posebej neodločeni mladi. **Neodločeni mladi** so mladi, ki ne želijo, ne morejo ali niso pripravljeni sprejeti odločitve o izobraževalni in poklicni poti.« (Gordnon V., 1995 v Rotar, M., Reš, Š. , 2014)

»Neodločni mladi so mladi, ki imajo težave s sprejemanjem kakršnih koli odločitev, običajno je pri njih možno zaznati višjo raven anksioznosti, težko se obvežejo ukrepom / akcijam na določenem področju. Po podatkih ameriških strokovnjakov so neodločeni trije od štirih mladih (sicer raziskave navajajo: med 9 % in 61 % vprašanih). Le-ti so obravnavani kot rizična skupina. Kot primer neodločenih mladih lahko predstavimo mlade, ki menjajo smer študija ali šolo v 1. letniku.

Z neodločenimi mladimi morajo tako starši kot učitelji in svetovalci delati tako, da jim krepijo veščine, z njimi ne iščejo le ene rešitve, iščejo več kot le informacije. Gre za proces svetovanja, katerega cilj je razviti veščine:

- spoznavanja sebe,

- (zbiranje in procesiranje) informacij o poklicih,
- odločanje,
- načrtovanje in
- reševanje problemov.

Pri tem velja poudariti, da bolj kot ima posameznik te veščine razvite, lažji je proces kariernega odločanja.« (Rotar, M., Reš, Š. , 2014)

»Svetovalni proces, ki ga morajo biti deležni mladi, je strokovno opolnomočenje in usmerjanje osebe, da razišče možnosti svojega osebnega razvoja, da si postavi cilje, potrebne za doseg želenega stanja, da sprejme odločitve, ki vodijo do realizacije ciljev, ter da vzdržuje in nadgrajuje doseženo zeleno stanje.

Svetovalci morajo poskrbeti, da opolnomočijo dijaka / študenta. To pomeni, da mu nudijo proces odpiranja možnosti, proces dajanja (večanja) moči, občutek protagonizma nad lastnim življenjem in poskrbijo, da zna sam optimalno uporabiti lastne resurse oz. notranje zmožnosti.

Opolnomočenje (empowerment) lahko opišemo tudi s koraki kot so npr.:

- ustvarjanje možnosti,
- remobilizacija energije želja (poiskati energijo v sebi),
- oblikovanje novega pozitivnega mišljenja (vizija – zahteva delo),
- razorožitev killer-jev (dekillering – premagati strah, subjektiven problem),
- izsleditev novih resursov (energija, zmožnosti, kompetence),
- eksperimentacija (poskus, akcija – še vedno raziskovanje, a v zeleni smeri napredka; ne sme biti prezahtevno, ne sme biti neuspeha).« (Rotar, M., Reš, Š. , 2014)

»Pri kariernem izobraževanju mladih ne deluje samo reševanje kakšnega vprašalnika (o npr. interesih), ali pasivno sprejemanje informacij, ne sme biti hitrosti in nečakanosti, saj tukaj gre za proces, ne sme biti tudi zastraševanja ali priganjanja, saj mladi pri odločitvah in spoznavanju samega sebe potrebujejo čas. Bolje je, če imajo ob vprašalniku še diskusijo, ob zastavljenem cilju razvijajo še veščine ipd.« (Rotar, M., Reš, Š. , 2014)

Vprašalnik, ki se uporablja za karierno načrtovanje mladih, mora biti sestavljen iz kompleksnih in dobro načrtovanih vprašanj, ki se jih mora po reševanju vprašalnika prediskutirati.

Druga delitev je delitev mladih v generacije. Za potrebe te naloge predstavljam generaciji Y in Z.

3.1.3.2. Značilnosti generacije Y in Z na področju dela in ustvarjanja kariere

V nadaljevanju predstavljamo dve generaciji, kamor sodijo zdajšnji mladi in sta ključni za našo temo.

Generacija Y

»Generacija Y, imenovana tudi Echo Boomers, Millennials, Internet generacija ali Cyber generacija, zajema osebe, rojene v obdobju med letoma 1978 in 1995. So ambiciozni (go getters) in kljub temu, da jih večina upa, da bodo ostali pripadni istemu delodajalcu, prav tako na svojem delovnem mestu pričakujejo nove izzive in vrsto novih delovnih izkušenj. Radi delajo z ljudmi iz različnih kultur in narodov. Pomembno je, da njihovo delo pozitivno vpliva na okolje (svet) in da je njihov delodajalec družbeno in ekološko osveščen (celo do potankosti, kot je npr. varčevanje z energijo v pisarnah – tako imenovane »zelene pisarne«). Generacija Y zelo ceni prijateljstva na delovnem mestu. Delo v timih jih motivira, radi se medsebojno povezujejo in delajo v odprtih pisarnah, ki jim omogočajo druženje. Imajo radi, da so sodelavci in »šefi« lahko dostopni. S svojimi karakteristikami generacija Y pripomore, da se organizacije spreminjajo. Njihove vrednote, stališča in pričakovanja od / do dela so drugačna, kot je to bilo pri predhodnih generacijah. Na podlagi raziskave Meister in Willyerd (2010) generacija Y od svojih nadrejenih pričakuje karierno usmerjanje, povratne informacije, mentorstvo oziroma »coaching«, fleksibilen delovni čas. Od organizacije / podjetja pa visoke vrednote, razvoj veščin za prihodnost, možnost izbire v nagrajevanju, usklajevanju privatnega življenja z delom, skratka, da jim ponudijo jasno karierno pot. Prav tako pričakujejo, da se bodo naučili tehničnih veščin v svoji stroki, veščin samoorganizacije in produktivnosti, vodenja ter kreativne inovacijske strategije. Vse to zahteva, da delodajalci / organizacije drugače pristopijo, se prilagodijo in / ali razvijejo nove procese.« (Bajde et al., 2013: 18)

Mladi Generacije Y torej prispevajo družbi nek nov način razmišljanja, svežo energijo in nove ideje. Vendar v zameno prav tako pričakujejo od delodajalcev veliko. Pri tem opazimo, da se

začenja nek nov način razmišljanja, pri katerem bosta delodajalec in delojemalec v soodvisnosti. Sledi obravnava generacije Z.

Generacija Z

»Generacija Z je nekaj posebnega. Od (skorajda) prvih korakov je vpeta v komunikacijske in tehnološke mreže, podjetništvo ji ni tuje. Je generacija, ki preživi veliko časa na spletu, in predstavlja že približno 20 odstotkov svetovnega prebivalstva. Generacija Z je od malih nog vpeta v sodobno tehnologijo.

Kaj jo dela izjemno? Kot pravi študija Millennial Brandinga in Randstada U.S., je to generacija, ki je manj osredotočena na denar, izjemno podjetniško naravnana in bolj nagnjena k delu od doma. Rojena je po letu 1990, vanjo pa se uvrščajo vsi tisti, rojeni do leta 2012. Če se odločate za poslovno sodelovanje z enim od mladostnikov, ki spada v omenjeno generacijo, je morda dobro poznati njene karakteristike, saj se precej razlikuje od generacije Y.

Najpomembnejša lastnost vodje je po mnenju generacije Z iskrenost. Njeni pripadniki so v iskanju vodje, ki ima jasno vizijo organizacije. Za razliko od drugih generacij, generacija Z vidi vodenje kot privilegij – vodstveni kader pa mora pri delu izkazati iskrenost in integriteto.

Ne iščejo tipičnega delovnega mesta in delovnega časa. Ne želijo biti predani osemurnemu delavniku. Posebnih vezi na delovno mesto nimajo. Vsak drugi ima željo po vstopu v podjetniški svet. Raje delajo od doma, če menijo, da jim domače delovno okolje lahko pomaga pri delu. Zanima jih kakovost sodelavcev.

Čeprav je to generacija, ki je otroštvo več ali manj (žal) preživela za računalniki, ne pa na otroških igriščih, in imajo za to splet in komunikacijo na družabnih omrežjih v mezincu, je to generacija, ki se želi pogovarjati na štiri oči. Želijo si osebne stika z vodjo. Veliko jim pomeni, če jim vodja prisluhne in spoštuje njihovo mnenje.

Hkrati pa je to generacija, ki se precej hitreje in ob nižji starosti odloči, kaj želijo početi. Kot pravi Schawbel, eden od strokovnjakov, ki je sodeloval pri omenjeni raziskavi, kar 50 odstotkov srednješolcev že dela na tem. Ali v obliki prostovoljskega dela na področju, ki jih dejansko zanima, ali v obliki pripravništva. V primerjavi z generacijo Y so bolj karierno naravnani.

Raziskava je potekala v desetih državah – ZDA, Braziliji, Kanadi, Kitajski, Nemčiji, Indiji, Južni Afriki, Švedski, Turčiji in Veliki Britaniji, vanjo pa je bilo vključenih približno tisoč ljudi, ki se uvrščajo v generacijo Z.« (Žibert, M., 2014)

Predstavitev obeh generacij je ključnega pomena, da razumemo mlade in njihovo poklicno orientacijo, ter potrebe po vsebinah, ki so predstavljene kot del inovacijskega predloga v nadaljevanju.

3.2. Mladi in poklicna orientacija

V izobraževalnih sistemih v Sloveniji je karijerne orientacije zelo malo. Menim, da je danes mladim to področje zelo pomembno, saj se zavedajo, kakšne so razmere na trgu in dokaj dobro poznajo prednosti in slabosti današnje družbe.

»**'Misli in pogledi mladih na njihovo življenje v prihodnosti – ovire in poti'** - Medtem, ko imajo nekateri mladi že prav konkretne predstave o svojem življenju v prihodnosti, pa drugi o tem še sploh ne razmišljajo.« (Comenius, 2005:56)

Prav tako pa se najdejo tudi mladi (neodločeni mladi), ti nujno potrebujejo vsaj nekaj karijerne orientacije že v srednji šoli, saj jih morda že takoj po srednji šoli čaka iskanje zaposlitve. Le-ti se v današnji družbi ne bodo tako znašli, kot odločeni mladi, ki najverjetneje poznajo svoje prednosti in slabosti in jih znajo pravilno predstaviti tudi na trgu.

»**'Vizije mladih o njihovi prihodnosti in načrtovanje lastnega življenja'** - na eni strani to postavlja v središče sanje in strahove mladostnikov o prihodnosti, sprašuje pa tudi o njihovih konkretnih vrednotah in perspektivah.« (Comenius, 2005:56)

S poklicno orientacijo je tesno povezano srednješolsko izobraževanje, ki je prvi pomemben korak ustvarjanja poklicne kariere.

3.3. Kariera

Kaj pravzaprav je kariera? Je nekaj, kar že imamo, ali nekaj, kar si bomo razvili, ali nekaj kar nam je zapisano v usodi?

3.3.1. Definicija kariere in njen razvoj

»Koncept kariere se je postopno razvijal zadnjih sto let. Pri nas se izobraževalci odraslih z njim doslej niso veliko ukvarjali, postaja pa področje in tema, ki sta vse bolj povezana z izobraževanjem odraslih; v zadnjih letih temu namenjamo več pozornosti. Svoje sicer okrnjeno mesto je koncept kariere v sklopu strateškega jedra Učenje za uspešno in kakovostno delo ter poklicno kariero naposled našel tudi v Strategiji vseživljenjskosti učenja v Sloveniji (2007 str. 14–17).« (Javrh, P., 2011:22.)

SSKJ navaja, da je kariera beseda, ki pomeni »uveljavitev ali uspeh na nekem področju«, v drugem pomenu pa navaja, da je kariera »delovanje, življenje glede na poklicno družbeno področje.« (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 2015)

»Starejše razumevanje pojma je po njihovem mnenju na splošno obsegalo eno od treh tematik: Pojem kariera je bila oznaka za napredovanje in ima lahko dva pomena: lahko je strukturalna lastnost zaposlitve ali delovne organizacije in je v bistvu pot napredovanja v eni delovni organizaciji; lahko pa je tudi značilnost posameznika, ne pa zaposlitve ali delovne organizacije. Kariera pomeni profesionalni status ali položaj. Kariero so opredeljevali le v tesni povezavi s poklicem, torej s profesionalnim statusom, saj je za nekatere poklice kariera že samoumevna (zdravniški, pravniški), za druge pa ne.

V tretjem pomenu naj bi bila kariera predvsem stabilna poklicna pot na enem zaposlitvenem področju ali tesno povezanih področjih, npr. kariera v vojski. Pregled razvoja strokovnih pojmov v teoriji razvoja kariere prikaže, kako je postopno prevladal izraz kariera, in kako so teoretiki začeli uporabljati razširjeni pojem – razvoj. Postopno uveljavljanje same teorije razvoja kariere povzemajo tile prelomi:

1. Sprva prevladuje izraz poklic (angl. vocation, occupation). Izraz kariera (angl. career) pa so uporabljali le občasno, imel je zaposlitveno konotacijo.
2. Okrog leta 1950 se je začel pojavljati razširjeni pojem razvoj kariere, ker teoretiki vse bolj uveljavljajo globlji in bolj razvojno orientirani vidik pojma poklic. Pogosto se je pojavljal tudi izraz poklicni razvoj. Uporaba tega izraza je izražala nove paradigme v razumevanju številnih dejavnikov, ki vplivajo na poklicni izbor. Pomembno je, da so v strokovni literaturi v tem času uporabljali izraz kariera vse pogosteje za opisovanje poklicne poti, to pa je pozneje vodilo k oblikovanju pojmov karierne faze in sekvence.

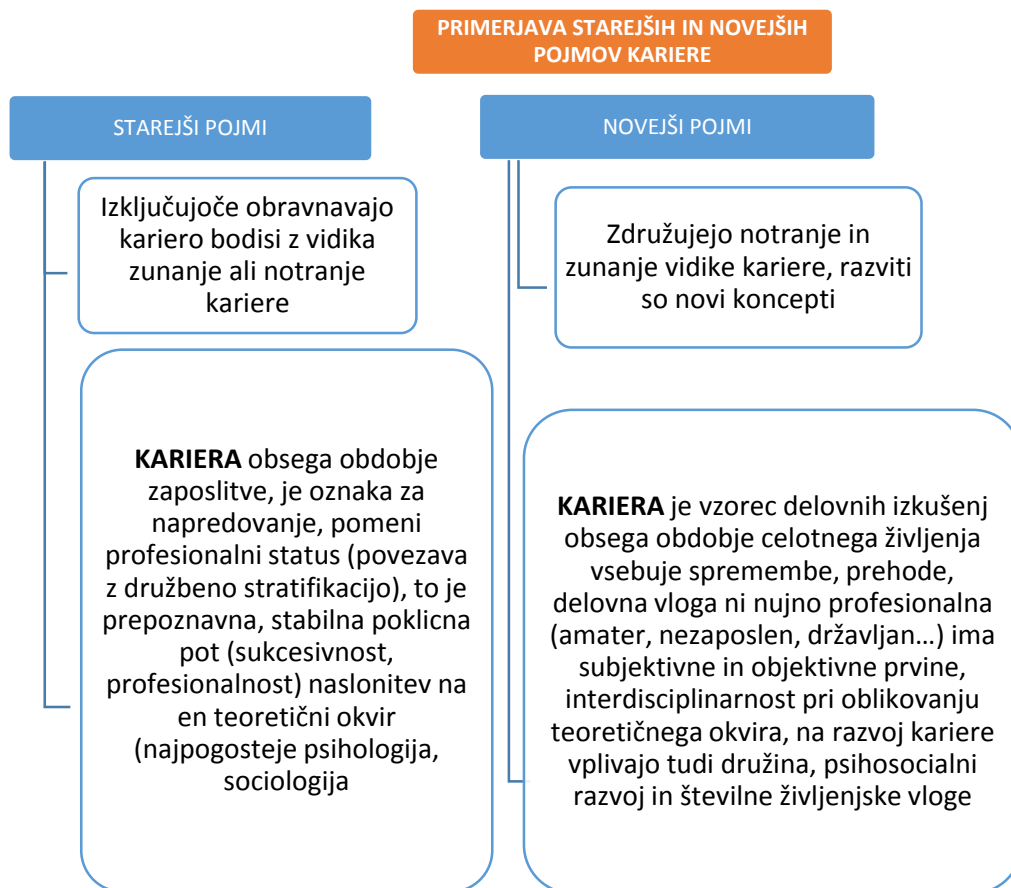
3. V šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja so z besedo kariera začeli vsesplošno zamenjevati prej uporabljan izraz poklic. Teoretiki so oblikovali prve celostnejše opise kariere. Potekale so obsežne razprave o najprimernejših definicijah.
4. V osemdesetih letih so se razvijale še širše definicije kariere in kariernega razvoja. Pojem kariera postane širši, saj so to 'vloge in prizorišča celotnega človekovega življenja, vključno z delom, družino, prostim časom, učenjem in državljanstvom'.
5. Konec osemdesetih in v začetku devetdesetih so izraze poklic, poklicni razvoj in karierni razvoj v literaturi (v praksi pa ne) skoraj popolnoma nadomestili izrazi kariera, razvoj kariere, karierno vodenje in svetovanje.
6. V devetdesetih letih so se spremembe še stopnjevale, saj so nastale številne nove teorije razvoja kariere. Najpogosteje so pojem kariera razumeli širše, zato se je vse bolj uveljavljal izraz razvoj kariere, ki želi poudariti, da je to dinamičen element človekovega življenja. Poklicno usmerjanje se je od prizadevanj, da bi se osebam pomagalo prilagoditi se trgu dela, pomaknilo k razvoju kariere, ki zaobjema celotno življenje in upošteva vse procese v njem.« (Javrh, P., 2011: 25,26)

»Pozneje so vzniknile nove, manj restriktivne, predvsem pa zelo široke definicije, tako da je pojem kariere postal zelo ohlapen. Kariera je definirana kot vzorec z delom povezanih izkušenj, ki se razteza skozi posameznikovo življenje. Ob tem je treba poudariti, da je izraz z delom povezane izkušnje razumljen zelo široko in zajema:

1. objektivne dogodke ali položaje (zaposlitveni položaj, delovne naloge ali dejavnosti, odločitve v zvezi z delom);
2. ter subjektivne interpretacije z delom povezanih dogodkov (aspiracije v zvezi z delom, pričakovanja, vrednote, potrebe in čustva ob posamezni delovni izkušnji).

Definicija ne predpostavlja, da bi bila posameznikova delovna vloga po naravi profesionalna/strokovna, da bi bila stabilna znotraj ene zaposlitve ali da bi jo označeval vertikalni pomik po lestvici. Definicija je tako široka, da vsakega posameznika, ki sodeluje v dejavnostih, povezanih z delom, pojmuje kot tistega, ki oblikuje kariero. Vsaka kariera ima objektivne in subjektivne prvine, ki združene sestavljajo podlago posameznikove kariere.« (Javrh, P., 2011: 26).

V nadaljevanju predstavljamo primerjavo med starejšim in novejšim pojmovanjem kariere, ki ju nazorno prikazuje slika 1.

Slika 1 Razlike med starejšim in novejšim pojmovanjem kariere

(povzeto po Javrh, P., 2011: 27, prikaz 2)

3.3.2. Ideal popolne kariere

Karierni uspeh je bil veliko časa visoko na vrednostni lestvici v postmodernih družbah. Ideal popolne kariere zajema: ženo oz. moža, otroka, hišo, avto in psa (morda tudi mačko). Kot je novinar Timesa zapisal, nam je delo rekreacija in rekreacija delo, zapisal je tudi, da naš osemurni delavnik traja deset ur ali več. Kako bomo mladi, ki smo že tako ali tako pod pritiskom vsega, zmogli še »rešiti krizo« in družbo?

Danes ideal popolne kariere ne velja več. Lahko rečemo, da se je obrnil dobesedno na glavo. Mladi si seveda želijo veliko denarja in uspehov, vendar se vedno več mladih zaveda, da to ni vedno mogoče. Vedo, da bodo za svojo srečo morali poskrbeti sami, da bo treba garati, da bodo srečni. Uživati so začeli v majhnih stvareh in lepih pozornostih, iščejo nove poti in nove ideale. Veliko mladih se zaveda, da nas navkljub našim željam po lepem in ustaljenem življenju, čaka še veliko vzponov in padcev v procesu ustvarjanja naših »karier«.

4. SREDNJEŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE IN POKLICNA ORIENTACIJA

V srednješolskem izobraževanju se mladim nadgradi znanje, ki ga imajo že iz osnovne šole, ključno pa je predvsem to, da spoznajo, kaj bi radi počeli v življenju. V štirih letih morajo spoznati svoje lastnosti, sposobnosti. Predvsem pa je pomembno, da najdejo to, kar bi v življenju radi počeli. Zanje je zato nujno, da imajo zagotovljeno kakovostno karierno izobraževanje, saj se bodo le tako lahko odločili za poklic, ki ga bodo z veseljem opravljali.

4.1. Izobraževanje

Mladi obiskujejo šolo, v kateri si nabirajo teoretična in praktična znanja, ki naj bi jim koristila v življenju. »Šola je družbena institucija v kateri potekata načelno in sistematično izobraževanje in načrtna in sistematična vzgoja.« (Barle-Lakota, A. et al., 2004: 101)

»Številne raziskave so pokazale, da materialne okoliščine (predvsem dohodek, pa tudi vse tisto, kar ta omogoča) lahko igrajo ključno vlogo pri tem, kako dolgo otrok ostane v šolskem sistemu in torej, kakšno stopnjo izobrazbe doseže (spet ne glede na njegove sposobnosti, motiviranost, želje, ambicije njega in staršev itd.)« (Barle-Lakota, A. et al., 2004: 108)

»Veliko število otrok se počuti izključenih ali neenakih ostalim sovrstnikom ali zaradi rase, spola, materialnega ali finančnega položaja. To lahko tudi povzroči otrokovo slabše sodelovanje v šoli ali odsotnost med poukom, saj se ne počuti sprejetega v okolje, v katerem se izobražuje in v katerem prebiva. V kapitalističnih družbah je dominanten ideološki aparat

družbe postala šola. Privzgaja sprejemljive oblike družbenega obnašanja, kot sta npr. podložnost in poslušnost.« (Barle-Lakota, A. et al., 2004: 109)

4.2. Analiza učnih načrtov za srednje šole

Ob kratkem pogledu na učne načrte srednješolskega izobraževanja lahko ugotovimo, da v njih ni veliko karijerne orientacije, ali je sploh ni. Predstavljamo kratke povzetke analize o vključenosti kariernega izobraževanja pri posameznih predmetih v učnih načrtih za gimnazije.

Tabela 1 Analiza učnih načrtov za gimnazije

(povzeto po Sentočnik, Sonja, 2012)

PREDMET	KARIERNA ORIENTACIJA V UČNEM NAČRTU
Slovenščina	Od učitelja je pričakovano, da pri dijakih razvija doživljajske, domišljisko-ustvarjalne, vrednotenjske in intelektualne zmožnosti, vendar le z namenom bogatenja posameznikove osebnosti ter poglobljanja sporazumevalne zmožnosti za sprejemanje in izražanje raznovrstnih besedil. Nikjer ni omenjeno samospoznavanje ter na tej osnovi ciljano omogočanje razvoja posameznikovih zmožnosti, interesov in talentov v navezavi na karierno orientacijo.
Angleščina	Snovalci so se zavedali pomena vključevanja razvijanja ključnih vsebin, vrednotenja dosežkov, kompetenc v proces učenja angleščine, med drugim tudi zaradi izboljšanja kariernih možnosti pri dijakih. Vendar pa nato v operacionalizaciji razvoja kompetenc ni eksplicitne povezave s svetom dela.
Italijanščina	V opredelitvi predmeta snovalci učnega načrta navajajo, da so upoštevali načela in priporočila Evropskega referenčnega okvira, ki usmerja k razvijanju zmožnosti na vseh področjih posameznikovega delovanja, tako na osebnem in družbenem kot na poklicnem področju. Razen te formulacije na tem mestu ne zasledimo več nobene omembe kariernega načrtovanja.

Madžarščina	V učni načrt za madžarščino karierna orientacija ni vključena, ne v opredelitvi predmeta in splošnih ciljev oz. kompetencah, ne v ciljih in v pričakovanih dosežkih.
Nemščina / francoščina	Ne v enem, ne v drugem učnem načrtu ni zaslediti karierne orientacije v pravem pomenu.
Matematika	V učni načrt za matematiko karierna orientacija ni umeščena.
Kemija	V učni načrt za kemijo karierna orientacija ni vključena. Opisanih ne najdemo niti poklicev na področju kemije.
Biologija	Tudi v učnem načrtu za biologijo ne zasledimo vključitve karierne orientacije, vendar pa se v njem nekajkrat pojavi omemba poklicnega usmerjanja, in sicer kot učiteljevo omogočanje dijakom, da pridobijo "vpogled v delovna področja biologije in poklice, ki temeljijo na biologiji", "zavedanje o uporabi izsledkov sodobne biološke znanosti v različnih poklicih oz. različnih področjih človekovega udejstvovanja," pa tudi kot učiteljevo svarilo dijakom, da naj jih pri morebitni izbiri poklica biologa ne vodi napačna predstava, da je biologija "mehka znanost" in da biolog že po definiciji varuje življenje.
Fizika	V učnem načrtu za fiziko karierne orientacije ne zasledimo.
Sociologija	V opredelitvi predmeta snovalci učnega načrta zapišejo, da pri predmetu sociologija dijaki razvijejo znanja in spretnosti, potrebna za razumevanje lastnega osebnega življenja. To bi bilo lahko izhodišče posameznemu dijaku za sistematično samospoznavanje in tako dobra osnova za integracijo karierne orientacije v predmet. Vendar pa nato v ciljih in vsebinah ne najdemo nobene usmeritve učitelju, da naj v učnem procesu dijakom zagotavlja priložnosti za to, da se do obravnavanih družbenih vprašanj, pojavov in procesov opredelijo ter tako ozaveščajo in poglobljajo razumevanje svojega mišljenja in dožemanja ter vplivov nanje.
Psihologija	Učni načrt za psihologijo je vzgled načrta, ki učitelje usmerja v omogočanje dijakom, da sistematično spoznavajo sebe v odnosu do predmeta, vendar pa se v smislu karierne orientacije ne premakne dalje od te osnove. Samospoznavanje je sicer vzgledno umeščeno v učni načrt, vendar ne v smislu identifikacije posameznikovih močnih področij in področij rasti,

	<p>talentov in interesov, ampak bolj v smislu spodbujanja dijakov, da povezujejo teoretična psihološka spoznanja s svojo izkušnjo, ki jo v učnem procesu sistematično reflektirajo, na ta način ozaveščajo svoje razmišljanje, doživljanje in ravnanje, ter te procese nato analizirajo s pomočjo pridobljenega znanja o psiholoških spoznanjih. Na ta način se dijaki učijo sprejemati odgovornost za svoje razmišljanje in ravnanje ter le-to tudi spreminjati oz. samouravnati. Kako sistematično naj bi učitelji poskrbeli za shranjevanje zapisov refleksij v učnem načrtu ni opredeljeno.</p>
Filozofija	<p>Snovalci učnega načrta opredelijo predmet filozofija v smislu podpore posamezniku pri iskanju odgovorov na temeljna vprašanja sveta in človeka, pri čemer je filozofija opredeljena kot kritična refleksija vednosti, izkustva in delovanja. Predmet je tako sam po sebi idealen za usmerjanje dijakov v samospoznavanje preko osmišljanja spoznanj, ki jih pridobivajo v procesu šolanja, pa tudi analize lastnega mišljenja in delovanja s stališča moralnosti, utemeljenosti ter zunanjih okvirov, v katerih se giblje človek (družba, država, religija). Medtem ko snovalci učnega načrta učitelje usmerijo v omogočanje dijakom, da samostojno razmišljajo o neki filozofski problematiki na načine, kakor so to počeli filozofi (preko dialoga, branja filozofskih besedil in pisanja esejev) ter nato obravnavano tematiko povezujejo z lastno izkušnjo, pa ostaja prepuščeno učitelju, kako to povezovanje razume.</p>
Umetnostna zgodovina	<p>V učni načrt za umetnostno zgodovino karierna orientacija ni vključena. Ne v opredelitvi predmeta, v splošnih ciljih in kompetencah, ne v ciljih in vsebinah snovalci učiteljev ne usmerjajo, da bi omogočali dijakom sistematično spoznavanje sebe.</p>
Zgodovina	<p>V učni načrt za zgodovino karierna orientacija ni vključena niti na osnovnem nivoju omogočanja samospoznavanja. V opredelitvi predmeta snovalci učnega načrta zapišejo, da naj v okviru obravnave ključnih zgodovinskih pojavov in procesov učitelji spodbujajo dijake h kritični analizi, oblikovanju samostojnih sklepov in mnenj o teh pojavih in procesih ter na ta način razvijajo pri njih razumevanje kulturnega in civilizacijskega razvoja človeštva. Splošni in operativni cilji nato usmerjajo v omogočanje</p>

	izgrajevanja razumevanja zgodovine, pa tudi v oblikovanje odnosa in stališč do obravnavane tematike, manjka pa sistematična usmeritev v dijakovo refleksijo o njegovih zmožnostih, globini razumevanja, veščini kritičnega mišljenja, spretnosti doprinosa h kritičnemu in konstruktivnemu dialogu ipd.
Geografija	V učnem načrtu za geografijo nas zelo pozitivno preseneti zapis ciljev, ki so zastavljeni tako, da usmerjajo v vsestransko dejavnost dijakov, od razvijanja njihovega mišljenja in kompetenc do uporabe znanja in veščin pa tudi vzgoje. Zapisi splošnih ciljev, kompetenc in operacionalizacija ciljev so tako v absolutnem sozvočju, z obojim so usklajena tudi didaktična priporočila, ki usmerjajo v dejavno učenje z uporabo geografskega znanja pa tudi vseh kompetenc, ki jih avtorji navajajo v splošnih ciljih. Posebej dobro izhodišče za integracijo karijerne orientacije, ki bi jo bilo mogoče zlahka umestiti v ta učni načrt, so priporočila za dejavnosti dijakov / dijakinj, ki dijake usmerjajo v izvedbo avtentičnih nalog in pripravo izdelkov, kakršne pripravljajo strokovnjaki (npr. kartograf, arhitekt, reporter, arheolog), pa tudi v obiske in ogled delovnih mest strokovnjakov (npr. meteorološke postaje, vremenske hišice, izkopavanje profilov) in v izvedbo profesionalnih dejavnosti (intervju, fotografiranje površinskih oblik za predstavitev, izdelava časopisa, priprava študije primera, izdelava potopisa, izvedba okrogle mize ipd.). Manjka pa sistematično usmerjanje dijakov v ozaveščanje o sebi v odnosu do dejavnosti, spoznanj, soočenj, kar bi bilo nato mogoče povezati z raziskovanjem poklicev in ugotavljanjem, kakšne kompetence in zmožnosti so potrebne za njihovo opravljanje ter z ugotavljanjem, kateri poklici dijaka zanimajo in ali so njegove zmožnosti, interesi, talenti kompatibilni s temi poklici in zahtevami za njihovo opravljanje.
Informatika	Analiza učnega načrta pokaže, da so se njegovi snovalci zavedali pomena razvijanja zmožnosti učinkovite in odgovorne uporabe informacijskih virov v vsakdanjem življenju, pri vseh predmetih v šoli, pri nadaljnjem študiju in opravljanju poklica.
Knjižnično informacijsko znanje	V opredelitvi predmeta snovalci navajajo, da dijaki pridobivajo zmožnosti, ki so v podporo učinkovitega učenja pri vseh predmetih, pa tudi vse življenje (npr. pismenost, še posebej informacijsko pismenost, kamor uvrščajo

	<p>učinkovito in ustvarjalno pridobitev in uporabo informacijskih virov za reševanje problemov, samostojno uporabo knjižnice, ključne kompetence, bralne strategije), dijaki naj bi se usposobili tudi za izbiro njihovim interesom primerne literarne estetskega in strokovnega besedila (str. 17), vendar pa manjka usmeritev v ozaveščanje dijakov o njihovih interesih in potrebah v smislu samospoznavanja.</p>
Okoljska vzgoja	<p>Snovalci učnega načrta za okoljsko vzgojo v opredelitvi predmeta zapišejo, da je njegov namen spreminjanje mišljenja in ravnanja za zagotovitev večje kakovosti življenja na svetu, kar naj bi pri dijakih dosegli z izobraževanjem o okolju - razvijanjem njihovega kritičnega mišljenja za dojetje zapletenosti in kompleksnosti okoljskih vprašanj, pa tudi zavesti, občutljivosti, soodgovornosti; z izobraževanjem v okolju - z razvijanjem veščin raziskovanja in odločanja na osnovi dejstev, informacij, razumevanja; in z izobraževanjem za okolje - zavzeto delovanje, participacija, reševanje problemov ob upoštevanju kompleksnosti okoljske problematike, ozaveščanje javnosti.</p>
Ekonomija	<p>V učni načrt za ekonomijo karierna orientacija ni vključena.</p>
Športna vzgoja	<p>Čeprav snovalci učnega načrta v opredelitvi predmeta zapišejo, da je športna vzgoja namenjena "razvijanju sposobnosti in značilnosti" ter "pomembno sredstvo za oblikovanje osebnosti" (str. 5), kar bi lahko nakazovalo, da so se zavedali pomembnosti usmerjanja dijakov v samo-spoznavanje, pa nato v didaktičnih priporočilih izvemo, da je učitelj tisti, ki beleži napredek gibalnih sposobnosti, upoštevajoč telesne značilnosti posameznega dijaka za športno-vzgojni karton, ki ga nato šola obdeluje. Prav tako učni načrt navaja, da športni pedagog gradi motivacijo pri dijakih s spodbujanjem in vrednotenjem posameznikovega napredka in oblikuje osebne cilje glede na značilnosti dijakov.</p>
Likovna umetnost	<p>V opredelitvi predmeta je zapisano, da je likovna umetnost namenjena razvijanju ustvarjalnosti v likovnem izražanju pri dijakih pa tudi njihovi zmožnosti ustvarjalne interpretacije likovnih del, kar naj bi bilo izhodišče za njihovo razumevanje in doživljanje umetnosti. V opredelitvi likovnega snovanja nato najdemo zapisano, da učitelj dijake navaja na samorefleksijo</p>

	in razvijanje metakognicije preko njihovih zagovorov lastnega likovnega izražanja v skicirki - dijaki naj bi raziskovali svet lastnih zamisli, občutij ter izražanja idej. V pričakovanih dosežkih najdemo zapis, da dijaki analizirajo svoje delo po merilih, ki jih pripravijo v sodelovanju z učiteljem (str. 15). V poglavju o splošnih ciljih/kompetencah pa je navedeno, da dijaki preko lastnega likovnega snovanja "bogatijo in razvijajo svoje čustvene, intelektualne, doživljajske, intuitivne, moralne, socialne in estetske osebne odlike, značilnosti in sposobnosti." (str. 8).
Glasba	V opredelitvi predmeta snovalci učnega načrta zapišejo, da pouk glasbe omogoča dijakom preko izvajanja, poslušanja, ustvarjanja in poustvarjanja glasbe razvijati njihovo identiteto, kar bi lahko nakazovalo, da so imeli v mislih usmeritev učiteljev v omogočanje samospoznavanja pri dijakih. Vendar pa iz učnega načrta nikjer ni mogoče razbrati, kako učitelj v učnem procesu spodbudi razvoj identitete pri posameznem dijaku, tako da o karierni orientaciji v smislu samospoznavanja ne moremo govoriti.

Tudi sama opažam, da je v srednješolskem izobraževanju premalo kariernega izobraževanja, predvsem v splošnih gimnazijskih programih, saj je ravno tam zelo pomembno, da na koncu mladi vedo, kaj jih veseli in kaj bi radi počeli v življenju (gimnazijcem je sicer zagotovljena poklicna orientacija s strani šolske svetovalne službe, gre za učni načrt za svetovalno delo, vendar menim, da je to za načrtovanje njihove kariere premalo). Malce enostavneje je v poklicnih šolah, saj so tam mladi že pred vpisom vedeli, kaj približno želijo početi v življenju, in so jim že v samem predmetniku zagotovljena tudi bolj praktično naravnana znanja.

4.3. Pravica otrok do karierne izobrazbe

Ob raziskovanju karierne izobrazbe se lahko konkretno sklicujemo na 29. člen konvencije o otrokovih pravicah, ki opredeljuje, da naj bi v izobraževalne programe bili vgrajeni popoln razvoj otrokove nadarjenosti in sposobnosti, krepitev spoštovanja človekovih pravic, kulturne identitete, jezika, nacionalnih vrednot države, različnosti kultur, naravnega okolja ter vzgoja otrok v duhu razumevanja, miru in strpnosti. (povzeto po Črnak Meglič, A., 2005:125)

Največji problem pri tem je, da mladim gimnazijsko izobraževanje, kljub predmetom kot so psihologija in sociologija ter filozofija, ne zagotovi dovolj praktične uporabe teh znanj (npr. da bi naredili sami kakšne teste na sebi ali opravljali analizo samega sebe, kot je na primer SWOT¹ analiza). Obstoječa znanja, ki jih trenutno pridobivamo v srednji šoli, zlasti v gimnazijah, nudijo mladim premalo možnosti samorefleksije in razvoja.

»Vsekakor mora gimnazijski program zagotoviti dovolj široko splošno izobrazbo in vzpostaviti vrednost, ki je skupni temelj za vse usmeritve univerzitetnega študija, spodbujati interes za teoretična znanja, seznanjati s sodobnimi tehnologijami in razvijati inovativnost ter spodbujati skladnost v posameznikovem razvoju in razvoj osebnosti na osnovi skupnih vrednot, ki nikogar ne izključujejo zaradi njegovega prepričanja, a z jasno težnjo pokazati na pluralnost vrednot v družbi in vzpostavljanje strpnega odnosa do te pluralnosti.« (Črnak Meglič, A., 2005:148)

Zelo pomembno je, da srednješolski program zagotovi primerno teorijo in prakso na področju kariernega načrtovanja mladih. Tako kot je npr. pri kemiji pomembna teorija in nato poskusi v kemiji (praktične vaje), moramo za področje kariernih orientacij najprej spoznati teorijo in potem ta spoznanja preizkusiti kot del prakse. Zato bi srednje šole morale pri kariernem odločanju mladine poskrbeti, da mladi dobijo ustrezno teoretično znanje o sebi – da spoznajo svoje prednosti in slabosti, da pregledajo, kakšne so možnosti zaposlitve na slovenskem trgu zanje (morda tudi v tujini) in da potem to preizkusijo v praksi.

Mladim v tem času ni danih dovolj praktičnih znanj in možnosti za pridobivanje delovnih izkušenj za poklicno življenje po srednji šoli ali fakulteti. Danes šola zahteva od mladih veliko več časa in energije, kot nekdaj. V preteklosti, je bilo veliko lažje pridobiti izkušnje za delo že med šolskim letom, saj so imeli mladi veliko več prostega časa in možnosti za tovrstno delo. V preteklosti je bilo tudi veliko več povpraševanja po mladih in na splošno po delovni sili, medtem, ko dandanes iščejo delodajalci predvsem nekoga z izkušnjami, ki ga ni več treba uvajati v delo. Zato je morda tudi to eden izmed razlogov za velik porast brezposelnosti med mladimi. Nujno je torej, da se mladim zagotovi ustrezna izobrazba na kariernem in poklicnem področju, ki jim lahko pomaga za celo življenje.

¹ S SWOT analizo lahko preučimo svoje prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti. Uporabljamo jo predvsem pri kariernem odločanju.

4.4. Razvite kompetence za delo pri mladih

Mladi skozi svoje srednješolsko izobraževanje ne zmorejo tako razviti svojih kompetenc, kot bi jih lahko, če bi imeli nekoga, ki bi jih k temu usmerjal. Sedaj morda vedo, kaj jim leži in kaj ne, vendar tega ne znajo izkoristiti v poslovnem svetu in tudi sicer ne. Slovenija v današnjem času potrebuje mlado delovno silo, ki je ambiciozna in odločna. Prav s tem bi lahko tudi mi, mladi, izboljšali položaj države. Seveda ni vse svetleče, vendar ima veliko mladih želje in cilje, ki jih potem tudi velikokrat opustijo, saj nimajo pravega vodenja za uresničitev le-teh.

Pri mladih, ki končajo srednješolsko izobraževanje, je očitno, da imajo teoretično znanje in znajo stvari povezovati na kreativne načine, vendar jim primanjkuje še poznavanja njihovih kompetenc in možnosti pridobivanja prakse. Vsaj v zadnjem letu šolanja potrebujejo karierno usmeritev in izobraževanje. Ne samo poklicno, ampak predvsem karierno, da spoznajo svoje prednosti, ki jih lahko izkoristijo v iskanju zaposlitve in pri nadaljnjem študiju.

Vse to so razlogi, da so mladi danes tako brezposelni in da so vedno bolj ranljiva socialna skupina, kar predstavljamo v naslednjem poglavju.

5. MLADI IN ZAPOSLOVANJE

Statistični podatki o brezposelnosti mladih za leto 2014 pravijo, da je največ mladih med registrirano brezposelnimi in sicer kar 23,7 %, medtem ko je delovno aktivnih mladih med 15. in 29. letom starosti le 13 %. (Černezel in Hrastar, 2014):

Tabela 2 Mladi (15-29 let) v Sloveniji

(Černezel in Hrastar, 2014)

		Vsi	15-29 let	Delež mladih v %
Prebivalci	I 2014	2.061.085	345.292	16,8

Delovno aktivni	VII 2014	801.835	104.564	13,0
Registrirano brezposelni	IX 2014	112.560	26.718	23,7
Stopnja anketne brezposelnosti (sezonsko prilagojena)	VI 2014	9,3	(15-24 let) 19,2	

»Nekateri pomembni podatki za pregled stanja mladih:

- število mladih prebivalcev v RS upada: od leta 2008 je upadlo za 14,61 % - razlogi so tudi demografski (nižja rodnost do l. 2005);
- za 35 % je od leta 2008 upadlo število delovno aktivnih mladih (rodnost, kriza) - največ med vsemi starostnimi skupinami;
- prvič v letu 2014 (od leta 2008) je nižji priliv in višji odliv brezposelnih mladih v evidenco brezposelnih v primerjavi s preteklim letom;
- največ novo-prijavljenih brezposelnih mladih je zaradi izgube službe za določen čas (2014 - 51%), sledijo iskalci prve zaposlitve (34 %), trajni presežki in stečajniki (6,6 %) in drugo (8,7 %);
- največ odjav mladih iz evidence ZRSZ: zaposlitev - 71,4 %, kršitev obveznosti -14 %), prehod v neaktivnost (8 %), drugo (6 %);
- delež žensk med brezposelnimi mladimi je večji od moškega;
- povečuje se delež dolgotrajno brezposelnih mladih (2014/2013 - 13 %), **zlasti pri mladih s terciarno izobrazbo.**« (Černezel in Hrastar, 2014)

Še nekaj dejstev - mladi in trg dela

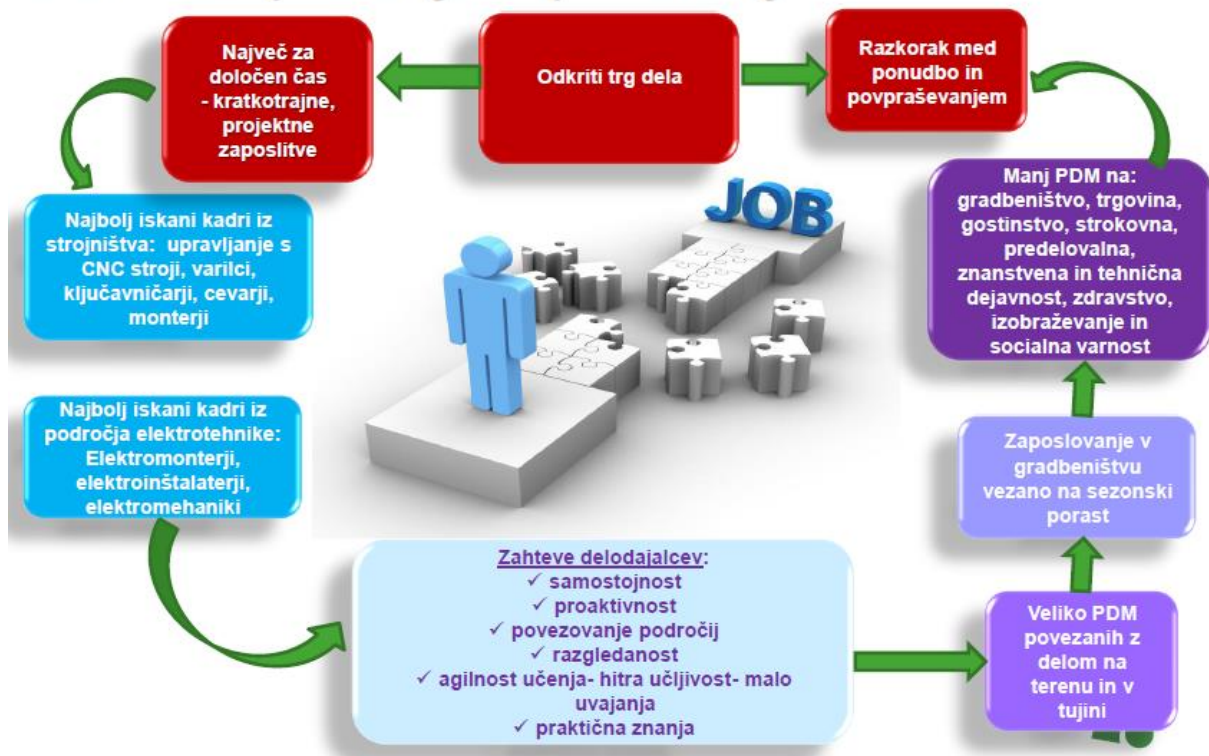

Slika 2 Še nekaj dejstev – Mladi in trg dela

(Černezel in Hrastar, 2014)

Iz slike 2 Mladi in trg dela lahko razberemo, da se mladi sicer zaposlujejo hitreje, kot ostale skupine brezposelnih oseb, da imajo priložnosti za aktivacijo in zaposlitev ter da je brezposelnih mladih v Sloveniji manj, kot je evropsko povprečje. V času krize pa je število zaposlenih mladih upadlo, demografski trendi v RS zanje niso ugodni, delovno aktivnih mladih je manj in registrirano brezposelnih mladih je več. Slika tudi pove, da se najmanj zaposlujejo mladi z osnovnošolsko izobrazbo in da je vedno več brezposelnih mladih z terciarno ravniyo izobraževanja. Mladi s poklicno izobrazbo se hitreje zaposlujejo, vsak četrti diplomant pa je brezposeln.

Trendi na področju zaposlovanja

Slika 3 Trendi na področju zaposlovanja

(Černezel Hrastar in Zgaga, 2014)

Slika 3 Trendi na področju zaposlovanja pokaže, da imajo delodajalci vse večje zahteve do zaposlenih, da je veliko sezonskega dela in da najbolj iščejo tehnične kadre (strojniki, monterji, elektrotehniki...). Pove tudi, da je velik razkorak med ponudbo in povpraševanjem in da je največ zaposlitev za določen čas. Mladi se morajo predvsem znajti sami, pokazati veliko samostojnosti, proaktivnosti, sodelovanja, praktičnih znanj in podobno.

»Top veščine, ki jih zahtevajo evropski delodajalci, so

- komunikacijske veščine,
- zmožnost načrtovanja,
- sposobnost odločanja,
- sposobnost timskega dela,
- samozavest in avtonomija,
- računska pismenost,

- reševanje problemov,
- IT,
- znanje tujega jezika,
- poklicno specifična znanja,
- veščine vodenja.« (Černezel in Hrastar, 2014):

»Dve alarmni lučki sta«

- Mladi v Sloveniji se vedno bolj **zgodaj identificirajo z odraslostjo**, hkrati pa vedno **pozneje uresničujejo realne prehode** kot so odselitev od staršev, vzpostavitev ekonomske neodvisnosti in lastne družine.
- Ko govorimo o položaju mladih v Sloveniji je poleg visoke številke brezposelnih mladih (posebej v skupini 24. - 29. let) **potrebno opozoriti na tiste**, ki sicer najdejo zaposlitev, a **nimajo nujno zagotovljene socialne varnosti**; Zaposlitvene možnosti mladih v Sloveniji so namreč v (pre)veliki meri začasne in prekerne.« (Černezel in Hrastar, 2014)

Sprememba paradigem na področju trga dela

<i>INDUSTRIJSKA DRUŽBA</i>	<i>DRUŽBA ZNANJA/ INFORMACIJSKA DRUŽBA</i>
PREDVIDLJIVA PRIHODNOST	NEPREDVIDLJIVA PRIHODNOST
OBČUTEK VARNOSTI	NENEHNO SPREMINJANJE OKOLIŠČIN
STABILNOST	MOBILNOST
KARIERA PRI 1 DELODAJALCU	KARIERA PRI VEČ DELODAJALCIH
NAPREDOVANJE PO HIERARHIČNI LESTVICI	NAPREDOVANJE MED RAZLIČNIMI PODROČJI DELA
POKLIC KOT NEKA STABILNA STRUKTURA	POKLICI SE HITRO SPREMINJAJO ALI NASTAJAJO NOVI

Trg dela 2014:

Spremembe in negotovost so stalnica.
Nenehna prilagodljivost in fleksibilnost.

Slika 4: Sprememba paradigem na področju trga dela
(Černezel in Hrastar, 2014)

Slika 4 Sprememba paradigem na področju trga dela prikazuje razlike med industrijsko družbo in družbo znanja. V sodobnem času je prihodnost nepredvidljiva, okoliščine se nenehno spreminjajo, mobilnost je večja, kariere so pri več delodajalcih, napreduje se med različnimi področji dela, poklici pa se hitro spreminjajo in nastajajo novi.

»**Kako to vpliva na kariero posameznika?**

- prej je posameznik sledil svojemu življenjskemu projektu, poklic je pomenil biti za nekaj "poklican",
- danes je življenje razdeljeno v epizode, v katerih posameznik vedno znova odkriva svojo identiteto in išče nove cilje.
- Kariera ni več predvidljiva poklicna pot, temveč predstavlja individualne življenjske zgodbe, kjer se prepletata osebno in poklicno življenje.« (Černezel in Hrastar, 2014)

»V prednosti bodo posamezniki:

- z boljšim vpogledom v svoje želje, cilje, sposobnosti in interese ter
- z veščinami pridobivanja informacij o tem, kje in kako svoje cilje uresničiti in z odprtimi očmi za priložnosti (socialna mreža!),
- z zmožnostmi čim manj bolečega soočanja s spremembami.« (Černezel in Hrastar, 2014)

»Kako do cilja?

- Izhajati iz sebe, svojih **močnih področij**.
- Pridobiti si **informacije o trgu dela**.
- **Načrtovati** kratkoročne in dolgoročne **karijerne cilje**.
- Narediti **plan aktivnosti** za doseganje ciljev.
- Osvojiti določene **veščine vodenja kariere**.
- Iz vsake delovne izkušnje se nekaj **naučiti!**

...Istočasno si plesti mrežo poznanstev ter pridobivati reference...« (Černezel in Hrastar, 2014)

Zelo pomembno vprašanje, ki smo ga zasledili v knjigi *Otroci in mladina v prehodni družbi* (Črnak Meglič, A., 2005: 185) se nanaša prav na brezposelnost mladih in njihovo odvisnost od staršev do dokaj visoke starosti.

»Vprašanje, na katerega ne poznamo odgovora, je, ali pomenijo podaljšani in bolj dinamični vzorci prehodov mladih iz izobraževanja v kolikor toliko stabilno zaposlitev res le podaljšan prehod, ali pa gre za oblikovanje novega delovnega oz. zaposlitvenega vzorca, ki ga bodo zdajšnje in prihajajoče mlade generacije ohranile vse življenje; vzorca, ki bi ga z vidika sedanjih delitev na trgu delovne sile lahko imenovali drobni (marginalni). Če sedanje generacije mladih še lahko računajo na podporo staršev v dolgotrajnem procesu umeščanja na trg delovne sile, kaj potem nestabilni vzorec zaposlovanja pomeni za zaposlovanje prihodnjih generacij (katerih starši bodo že sami v nestabilnih zaposlitvah)?« (Črnak Meglič, A., 2005: 185)

5.1. Delo

»Marx je delo pojmoval kot najpomembnejšo primarno človeško dejavnost, s katero človek aktivno spreminja naravo in jo prilagaja svojim potrebam. Prav zavestno delo in izdelovanje orodij je človeka dvignilo nad živalski svet. Z delom se človek osvobaja naravne nujnosti in spreminja naravo in samega sebe. Delo je odigralo poglobljeno vlogo v učlovečenju in je zato temeljna razsežnost človekove eksistence.« (Barle-Lakota, A. et al., 2004: 114)

V današnjem času človek brez dela ne samo, da težko preživi finančno, nedelo zanj pomeni tudi psihično razvrednotenje. Človek mora delati, da se potrdi in da se počuti koristnega. Kot pravi Marx je delo najpomembnejša primarna človeška dejavnost. Ne znamo živeti brez dela. Nedelo človeka uničuje, tako psihološko, kot fizično in socialno.

5.2. Brezposelnost

Veliko ljudi razume pojem brezposelnost na različne načine. Definicija brezposelnosti pravi tako: »Veliko brezposelnih čuti tudi izgubo smisla in osebne ter socialne identitete; pri mladih je z brezposelnostjo povezan podaljšan (preložen) prehod v odraslost. Seveda pa različni ljudje doživljajo brezposelnost različno. To je odvisno tudi od prejšnjih izkušenj in pričakovanj.« (Barle-Lakota, A. et al., 2004: 26)

5.3. Delež mladih, ki živijo pri starših

»Delež mladih med 25. in 29. letom, ki živijo v skupnem gospodinjstvu z materjo, se je v obdobju 2000 – 2010 povečal s 45,4 na 66,8 odstotka.« (Lavrič, M. et. Al, 2010: 349)

Velik fenomen je tudi tako imenovan »HOTEL MAMA²«, ki je še posebej priljubljen v deželah Zahodne Evrope.

Mladi se pravzaprav bojijo odraslosti oziroma prihodnosti in kaj jim bo ta prinesla. Vendar se je bojijo predvsem zato, ker ne vedo, kam jih bo odraslost pripeljala. Mar bodo brezposelni, bodo živeli na cesti? Ali bodo uspešni? Vse je odvisno od situacije na trgu dela, socialne in gospodarske situacije v družbi in od njih samih. Ne trdim, da mladi niso sposobni imeti vsega, kar potrebujejo in si najti službe, menim le, da so za mlade nastali zelo veliki problemi, saj tudi družba mladim ne omogoča tega, kar potrebujejo. Za družbo smo pa odgovorni vsi, tako mladi kot starejši.

Najverjetneje so njihove sanje, da se osamosvojijo in se odselijo, vendar kaj, ko nimajo dovolj znanja in praktičnih izkušenj, da si poiščejo službo in vzdržujejo svoje gospodinjstvo. Prav zato je pomembno, da mladim zagotovimo vse možnosti, da se osamosvojijo in jih tudi spodbujamo, da je to dobra poteza.

Tukaj nastopi šolstvo. Prav v izobraževalnih procesih bi se morali osredotočiti na to, da mladi pridobijo prava orodja in izkušnje za osamosvojitvev in čim boljše samostojno življenje.

5.4. Usmerjanje do zaposlitve v izobraževalnih procesih

V srednješolskem izobraževanju je zelo malo poudarka na usmerjanju do zelenega poklica – poklicne orientacije. Če bi bila vključena kot npr. samostojni obvezni predmet, bi mladi pridobili zaupanje vase in v svoje sposobnosti, da lahko opravljajo neko delo in ga lahko pred tem tudi pridobijo. Sama opažam, da je veliko mladih, ki se svoje poklicne prihodnosti danes bojijo, ali o njej ne želijo razmišljati.

² <http://www.delo.si/druzba/hotel-mama.html>, 4.2.2015, 13.01

»Glede na to, da narašča tudi brezposelnost mladih diplomantov, bi veljalo več pozornosti nameniti tudi zagotavljanju karierno orientacijskih spretnosti in spretnosti iskanja zaposlitve mladih že pred brezposelnostjo – že med šolanjem na srednjih in visokih šolah. Že med šolanjem bi bilo potrebno tudi spodbujati več sodelovanja z delodajalci in to tudi pri študijih, ki so sicer bolj teoretični in splošni.« (Črnak Meglič, A., 2005: 185)

Kot sem že omenila, sta zaposlovanje in izobraževanje tesno povezana. Pomembno je, da mladi vedo, kakšne so zaposlitvene možnosti v Sloveniji in kako lahko pridejo do zelene službe. In prav tukaj se nahaja problem – najtežji je prehod med izobraževanjem in zaposlitvijo.

»Znotraj dinamike prehodov mladih med različnimi statusi in situacijami ostaja eden najzahtevnejših in ključnih prehodov prav prehod iz šolanja (izobraževanja) v svet dela, to je v bolj ali manj stabilne zaposlitve. Šele uspešen prehod v bolj ali manj stabilno zaposlitev namreč tudi dejansko postavi mlade v položaj enakopravnih članov družbe, saj jim prav zaposlitev zagotavlja socialno-ekonomsko neodvisnost, hkrati pa jim daje možnost dolgoročnega načrtovanja življenja, kariere, družine, bivalnih razmer in podobno. Dokler se mladi ljudje tudi ekonomsko ne osamosvojijo, kar je v sodobnih družbah realno mogoče le preko zaposlitve (ali samozaposlitve), živijo še naprej neke vrste podaljšano otroštvo, v odvisnosti od (izvirne) družine in širše v odvisnosti od družbe. Brezposelnost (še posebej dolgotrajna) pri mladih torej ni problematična le iz vidika umeščanja v sistem dela in prihodnjih kariernih možnosti mladih posameznikov (npr. vpliv brezposelnosti na oblikovanje odnosa do dela in delovne etike pri mladih, možnost razvoja negativnega odnosa do dela pri mladih, ki še niso bili nikoli zaposleni), ampak tudi z vidika negativnih psiholoških posledic (razvoj slabe samopodobe, občutek obvladovanja življenja) in širših družbenih posledic (podaljševanje ekonomske in socialne odvisnosti mladih ljudi, pozno osamosvajanje, pozno odločanje za lastno družino ipd.«.). (Črnak Meglič, A., 2005: 161)

Čeprav morda iščejo delodajalci izkušene, potrebujejo tudi mlade, ki imajo sveže ideje in njihovemu podjetju lahko doprinesejo veliko novega in dobrega. A, najverjetneje se delodajalci bojijo vzeti nekoga, ki nima izkušenj z delom in bi ga morali na novo uvajati.

»Poleg samega znanja imajo mladi v večji meri kot starejša delovna sila tudi spretnosti in kompetence, po katerih je zaradi spreminjajoče se narave dela in delovnih procesov pri

delodajalcih veliko povpraševanje in ko pogosto predstavljajo dodatne pogoje oz. prednost v konkurenci za zaposlitev. Gre za spretnosti in kompetence kot so na primer uporaba računalnika in različnih računalniških aplikacij, uporabe interneta, sposobnost iskanja in uporabe različnih informacij, komunikacijske spretnosti, delo v skupinah, projektno delo, aktivno znanje tujih jezikov ipd. Del teh spretnosti in kompetenc si mladi pridobijo skozi izobraževanje, del pa skozi izkušnje vsakodnevnih in prostočasnih aktivnosti, ki so del odraščanja v sodobnih družbah. Precejšen del teh spretnosti in kompetenc mladih je tako posledica socializacije in različnih izkušenj, ki jih imajo (ali pa nimajo) v času odraščanja in osebnostnega formiranja.« (Črnak Meglič, A., 2005: 161)

Pomembno je, da se v izobraževalnih procesih zagotovi to, da bodo mladi znali razmišljati podjetno. In to ne samo zato, da bodo lahko bili podjetniki, vendar za to, da si bodo čim lažje našli zaposlitev in znali svoje prednosti predstaviti delodajalcu tako, da bodo očitno boljši od konkurence.

»Mladi zaznavajo svojevrstno deficitarnost izobraževalnega sistema, na osnovi česar je mogoče sklepati, da bi reforme v smeri večjega spodbujanja podjetniške miselnosti posameznikov lahko pripomogle k ustanavljanju novih in rasti že obstoječih podjetij.« (Lavrič, M. et. Al. 2010: 170)

5.5. Mladi o zaposlitvenih izkušnjah, pridobljenih med izobraževanjem

Izjave mladih, niso optimistične, ne vedo, kje bodo delali. Pomembno je, da se jim zagotovi izobraževanje, ki jim bo pomagalo pri tem, da pridobijo pravilne izkušnje za najdbo zelenega dela. In kaj menijo mladi o sebi in možnostih zaposlitve ter osamosvojitve v prihodnosti?

»Gašper, 23 let, mladi športnik: 'Sama šola ti sicer ne da veliko glede standarda, da ti teorijo, premalo pa je praktičnega dela, ki bi ti resnično pomagalo pri delu oziroma zaposlitvi. Veliko mladih tudi v času šolanja ne ve, kaj bi sploh radi.'« (Lavrič, M. et. Al. 2010: 551)

»Mojca, 23 let, uspešna študentka psihologije: 'Zaposlovanje med mladimi je slabo, služb je premalo, mladi se bomo morali bolj boriti za službe kot pa naši starši. Velika je tudi negotovost

glede izobraževanja, saj ne veš kje boš delal. Delo je tudi nezanesljivo in potrebno bo več fleksibilnosti, dodatnega izobraževanja in agresivnosti. Več bo projektne dela.'" (Lavrič, M. et. Al. 2010: 556).

Mlade naj se motivira, da ni vse tako črno kot mediji pravijo, naj se raje poudari, da imajo možnosti in da jim lahko uspe. »Za veliko mladih s končanim šolanjem, je postala možnost zaposlitve skoraj enaka možnosti dobitka na loteriji. Svet se sooča z največjo krizo brezposelnosti mladih. Trenutno išče zaposlitev skoraj 5,7 milijona Evropejcev, mlajših od 25 let. V zdajšnji recesiji je njihovo število naraslo in glede na ekonomsko stanje, je vse bolj jasno, da bo raslo še naprej. Trenutna situacija pri mladini povzroča ogorčenje, počutijo se omejene in to v bistvu tudi so. Glede na stanje, ki ni ravno optimistično, je vsak korak za rešitev nezaposlenosti velik izziv, investicija v prihodnost in od posameznikov zahteva vztrajnost in hrabrost. Z drugimi besedami, pomembno je imeti močno motivacijo. Motivacija je ključna in je v vsakem od nas, le prebuditi jo je potrebno.« (Bajde, V. et. al. 2013: 249)

6. MLADI IN DRUŽBENA ODGOVORNOST

6.1. Družbena odgovornost

Definicija družbene odgovornosti po standardu ISO26000:2010³:

Družbena odgovornost je odgovornost organizacije za vplive njenih odločitev in dejavnosti na družbo in okolje, ki skozi pregledno in etično ravnanje:

- prispeva k trajnostnemu razvoju, vključujoč zdravje in blaginjo družbe;
- upošteva pričakovanja deležnikov;
- je v skladu z veljavno zakonodajo in mednarodnimi normami ravnanja; ter
- je integrirana v celotno organizacijo in se izvaja v vseh njenih odnosih.

OPOMBA 1: Dejavnosti vključujejo izdelke, storitve in procese.

OPOMBA 2 : Razmerja se nanašajo na dejavnosti organizacije v okviru polja njenih vplivov.

³ www.irdo.si, 23.1.2015, 15:50

Po ISO 26000 imamo sedem načel družbene odgovornosti. Predstavila bom, katera izmed njih najbolj veljajo za področje, obravnavano v moji nalogi.

1. Odgovornost za vpliv

»Načelo: Organizacija je odgovorna za vpliv, ki ga ima na družbo, gospodarstvo in okolje. Zato mora sprejeti ustrezen nadzor in dolžnost, da odgovori na težave, ki jih pokaže ta nadzor.« (Zveza prijateljev mladine Maribor, Navodila za pripravo raziskovalnih nalog/inovacijskih predlogov v projektu Mladi za napredek Maribora, 2014)

V mojem primeru je potrebno, da je izvajalec tega predmeta družbeno odgovoren, ima pravi pogled na družbo in zna v tem smislu prenesti družbeno odgovorni odnos tudi na dijake.

2. Etično obnašanje

»Načelo: Organizacija se mora obnašati etično, t.j. po naslednjih vrednotah: poštenost, pravičnost in celovitost. Te vrednote pomenijo skrb za ljudi, živali in okolje in obvezno za reševanje posledic svojih aktivnosti/dejavnosti in odločitev za interese svojih deležnikov.« (Zveza prijateljev mladine Maribor, Navodila za pripravo raziskovalnih nalog/inovacijskih predlogov v projektu Mladi za napredek Maribora, 2014)

Mlade je potrebno poučiti o posledicah, ki jih njihova dejanja lahko povzročijo družbi. Zavedati se morajo, da so njihova dejanja doprinos družbi, le če so družbeno odgovorna. Tudi izvajalec predmeta se mora obnašati etično in znati to prenesti na dijake.

3. Spoštovanje interesov deležnikov/interesnih skupin

»Načelo: Organizacija mora spoštovati, upoštevati in se odzivati na interese svojih deležnikov/zainteresiranih strani, ne samo na interese lastnikov.« (Zveza prijateljev mladine Maribor, Navodila za pripravo raziskovalnih nalog/inovacijskih predlogov v projektu Mladi za napredek Maribora, 2014)

Izvajalci morajo spoštovati mnenja in mišljenja dijakov, jih spodbujati h kreativnemu, kritičnemu družbeno odgovornemu razmišljanju.

4. Spoštovanje človekovih pravic

»Načelo: Organizacija mora spoštovati človekove pravice in prepoznati njihov pomen in univerzalnost; to so enake pravice vseh, ne glede na starost, spol, vero barvo kože in drugo.« (ZPM, 2014)

Tukaj se sklicujem še na 29. člen Konvencije o otrokovih pravicah ZN, ki med drugim tudi pravi, da morajo države poskrbeti, da je izobraževanje otrok usmerjeno k popolnemu razvoju otrokove osebnosti, nadarjenosti, umskih in telesnih sposobnosti.

6.2. Družbena odgovornost med mladimi

Družbena odgovornost med mladimi je izjemno pomembna v tem času. Mlade je treba naučiti odgovornosti, najprej seveda do sebe, potem pa do družbe, v kateri sobivajo.

»Mladi so glede osebne prihodnosti izrazito optimistični, glede prihodnosti naše družbe pa bistveno bolj pesimistični.« (Lavrič, M. et. Al. 2010: 413)

V tem citatu se vidi, da predvsem manjka mladim odgovornosti do družbe, v kateri bivajo, in odgovornosti družbe do njih.

6.3. Kako mladi vidijo svojo prihodnost?

V naslednjih nekaj izjavah mladih lahko vidimo, da mladi so odgovorni do sebe. Prihodnost dojemajo kot svetlo in imajo upanje za uspeh, ne glede na sedanje stanje v družbi.

»Helena, 18 let, uspešna gimnazijka: *'Svojo prihodnost vidim kot izjemno svetlo... končala bom faks, arhitekturo v Ljubljani, delala bom v kakem arhitekturnem biroju... upam, da bova skupaj z Jernejem, da imava hišo in avto, o otrocih pa še ne razmišljam.'*

Matjaž, 29 let, trenutno brez zaposlitve: *'Matjaž je napredoval v neko stabilno osebnost, ki je finančno zadovoljen skozi delo, ki ga vsaj malo zanima in radosti. Igram v bendu, delno pa denar služim z delom... delo je samo varnostna mreža. Ja, prihodnost je svetla!'*

Andreja, 25 let, brezposelna mlada mamica: '*Čez 10 let) sem bolj sproščena, ne bo me več skrbelo za denar... Poklicno se težko vidim... če bi bilo po mojem bi imela svoj kafič, v katerem kelnarim in sem šefica... imamo svojo hišo, ki nima več kot 85 kvadratov...'*

Stane, 26 let, mladi podjetnik: '*V lasti bi rad imel lepo stanovanje, družino, 2 otroka..... Imel bom podjetje, ki je samo moje, in delal tisto, kar me veseli.'*« (Lavrič, M. et. Al, 2010: 414)

“Na kratko pa mislim, da nas starejši preveč forsirajo. Ko recimo govorijo, nas postavljajo v ospredje, o nas govorijo s ponosom, »mi imamo mladino«, v bistvu pa nam tega ne omogočajo in ne dajo tistega, kar mladi v resnici potrebujemo. V šoli nam recimo polnijo glave z brezveznimi stvarmi, namesto, da bi nas pripravili za življenje. Niti nam ne dajejo občutka, da bi mladi lahko v življenju obstali. Po eni strani nam dovoljujejo, da živimo pri starših... po drugi strani pa nam ne dovolijo, da bi imeli svoje življenje. Po drugi strani pa tudi starejše silijo, da delajo do 65. leta, čeprav tega fizično in psihično več ne morejo, hkrati pa za mlade ni dela. Potem pa še sprašujejo, zakaj mladi nimajo dela, zakaj se ne osamosvojijo in zakaj nimajo svojih otrok in družin. Kdo pa si lahko privoščči svojo družino od mladih danes?'

Prihodnost mladine po njenih besedah ni svetla, upa pa, da se bo kaj kmalu spremenilo. Glavni krivec za takšno situacijo je prav odnos med mladimi in širšo družbo, predvsem pa odraslimi. Tisto, kar v odnosu manjka, je vzajemno spoštovanje in dokler se to ne popravi, izhoda iz krize družbe ne vidi.« (Lavrič, M. et. Al, 2010: 499)

Morda bi bila ena izmed rešitev, da starejši ne bi več delali predolgo oz. preko svojih zmožnosti (predvsem zaradi starosti) to, da bi se delovna mesta, ki jih trenutno zasedajo starejši, odstopila mlajšim, ki bi prav tako morali plačevati davke, z njimi pa bi zagotovili dovolj velike pokojnine za upokojence.

6.4. Družbena odgovornost med mladimi skozi pogled strokovnjakov

Mlade je treba priučiti družbene odgovornosti in družbeno odgovornega ravnanja. Pomembna je prav tako samo-odgovornost kot odgovornost do družbe. To je seveda pomembno tudi pri njihovem zaposlovanju v prihodnosti, saj bodo tako morda lažje ohranili svoje delovno mesto,

zagotovo pa z odgovornostjo in spoštovanjem izstopali od ostalih. Tudi nekateri strokovnjaki menijo tako.

»Razumevanje družbene odgovornosti torej poteka na dveh ključnih makro in mikro nivojih. V prvi vrsti je potrebno gojiti in vzgajati v zavedanje, da vsak odgovarja zase, in s tem za svoje delo in svoje odločitve. Takšno izhodišče govori v prid visokemu socialnemu in duhovnemu kapitalu posameznika, ki išče vzroke za težave v sebi in ne zunaj sebe. Kvaliteta dela je vedno pogojena s predanostjo delu, dobri rezultati pa so vselej posledica notranje zaveze. Zunanje stimulacije sicer štejejo, a nikdar niso vzrok za optimalne rezultate. Vzgajati je treba tako, da se spodbuja koncentracija: razpršenost nalog, diverzifikacija in nejasnosti koncentracijo znižujejo. Potrebno je torej upoštevati Beckerjev dejavnik koncentracije in ne zapravljati energije z razpršeno miselno formo. Sposobnost koncentracije je torej del discipline, kjer je vsako delovanje, ki ga ponavljamo, stvar discipline. Tako tudi neetičnost, iskanje con udobja in, ne nazadnje, lenoba. Preiti je torej potrebno iz situacijske motnje zavesti v jasno sliko tega, kar hočemo, in če to dosegamo s pravimi načeli. Mimikrija s posameznikom, ki tvega samo-odgovornost v sistemu organizirane neodgovornosti počasi izginja.« (Mulej, L., 2011: 41)

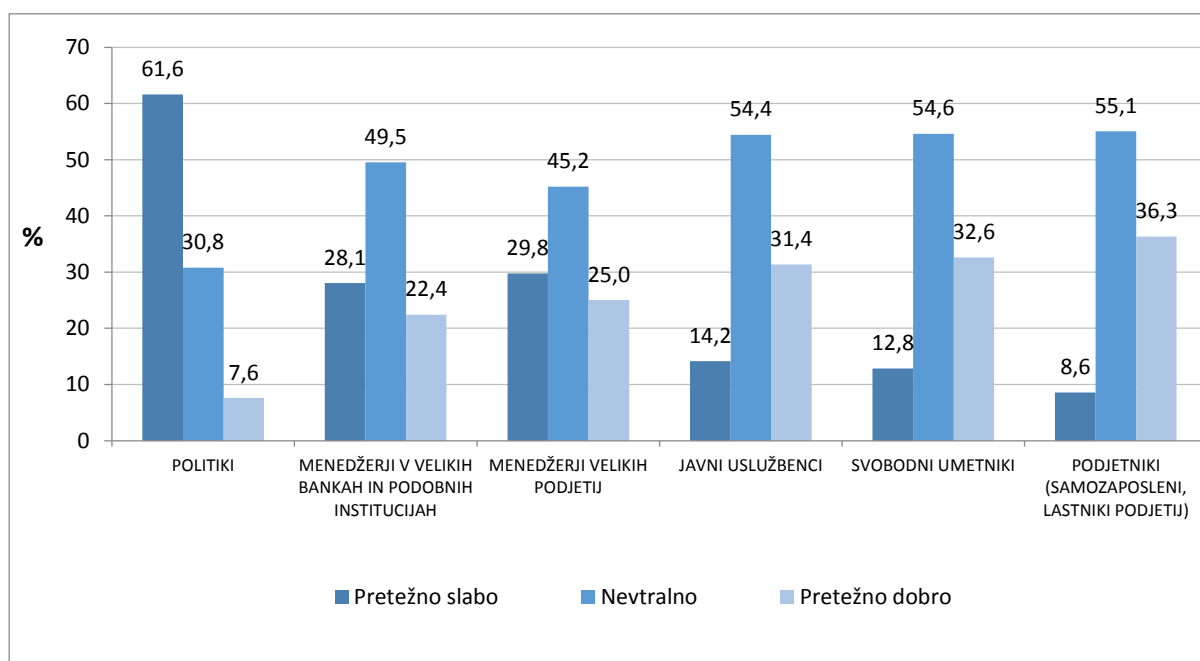
»Družbena odgovornost je vedno bolj močno prisotna v poslovnem okolju. Nima odločilnega pomena le v poslovanju, temveč v celotni družbi. Vsakdo bi si moral prizadevati biti odgovoren državljan. Družbene odgovornosti pa se ne moremo naučiti in priučiti v šolah. Prav zato je nujno usklajevanje med vedenjem in znanjem, ki ga o družbeni odgovornosti že imamo. Pojmovanje družbene odgovornosti se je močno spremenilo v zadnjih letih. Mladi se z družbeno odgovornostjo srečujejo v šoli, kjer so soočeni z različnimi dilemami, ki zadevajo njihove prijatelje, sošolce, profesorje, starše in družbo kot celoto.« (Kaučič, E., 2011: 76)

Morda se je res ne moremo naučiti kot teorijo v šolah, vendar pa lahko učitelji in profesorji poudarijo, kdaj je nekaj družbeno odgovorno dejanje in kdaj ni. S tem lahko mladim že od mladih nog privzgojimo čut za družbeno odgovornost.

7. MLADI IN PODJETNOST

Za mlade je pomembno, da poznajo podjetno vedenje, saj jim bo predvsem to koristilo v nadaljnjem življenju (tudi če se ne podajo v podjetnost), lažje bodo npr. dobili zaposlitev kot konkurenca ipd.

Grafikon 1 Mnenja o različnih poklicnih skupinah, Mladina 2010 (15-29 let)

»Rezultati so pokazali, da podjetniki kot poklicna skupina med mladimi uživajo relativno najvišjo raven naklonjenosti, da je zgolj 8,6 odstotka takšnih, ki imajo pretežno slabo mnenje o podjetnikih (politikom je takšno negativno oceno podelilo kar 61,6 % mladih). Čeprav je izkazana naklonjenost podjetnikom pod povprečjem EU 27 (rezultati raziskave Eurobarometer so pokazali, da je podjetnikom v povprečju naklonjeno 49 % Evropejcev) (Flash Eurobarometer #283, 2009), pa vendarle ni mogoče podati sklepa, da mladi na podjetnike gledajo negativno. Temu pritrjuje tudi analiza opravljenih intervjujev, ki pokaže, da se odnos do podjetništva med mladimi kaže kot izjemno pozitiven, vendar na ravni, ki je nekoliko oddaljena. Mladi vidijo podjetnike kot inovativne, fleksibilne in drzne in zato tudi uspešne, ker pa sami pri sebi teh karakteristik ne zaznavajo v dovolj visoki meri, podjetništva tudi ne povezujejo s svojo potencialno realizirano prihodnostjo.« (Klanjšek, R., 2011)

7.1. Definicija podjetnosti

Definicija podjetnega po SSKJ je: »Podjéten -tna -o, ki se pri svojem delu uspešno loteva več nalog, stvari.« (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 2015)

V srednješolskem izobraževanju poleg pomanjkanja karijerne orientacije tudi primanjkuje izobraževanja o podjetništvu. Ne v smislu, da bi vsi mladi morali postati podjetniki, vendar v smislu, da se naučijo podjetnega vedenja in odnosa v raznih življenjskih situacijah.

»Osnovni namen razvoja podjetja mora temeljiti na ključnih sposobnostih, lastnih inovacijah ali inovativni uporabi že obstoječih inovacij. V 21. stoletju se dober podjetnik razlikuje od ostalih po tem, da deluje inovativno, združuje vire na nove – nepredvidljive načine za ustvarjanje nove vrednosti z izkoriščanjem novih poslovnih priložnosti. Podjetnik je nekdo, ki vidi možnosti tam, ki jih drugi ne, in ki je pripravljen prevzeti tveganje in negotovosti glede uporabe teh poslovnih priložnosti.« (Bajde, V. et. al. 2013: 28)

»Mladi, so lahko in morajo biti v središču socialno podjetniških iniciativ. So vir navdiha in kreativnih idej, so lahko gonilna sila učinkovitih sprememb, ki izkazujejo, da se spremembe res zgodijo. S tem so mladi tudi pomembni akterji v procesih prihodnjega razvoja družbe in posameznih skupnosti. Socialno podjetništvo je poslovni podjem kot vsak drug, ki razvija proizvode ali storitve na tržni ali pol-tržni osnovi. Naziv »socialno«, pa pridobi takrat, ko se njegovi ustanovitelji odločijo, da bodo pri razvoju produktov podjetja zasledovali širše potrebe skupnosti, s tem pa, da bodo v podjetje vključevali ranljive ciljne skupine prebivalstva oziroma, da bodo razvili storitve, ki bodo v pomoč pri integraciji teh ciljnih skupin. Socialno podjetništvo je oblika podjetništva, ki krepi družbeno solidarnost, spodbuja sodelovanje ljudi in prostovoljsko delo. Podjetništvo je torej bistven del, na katerega ne smemo pozabiti.« (Kaučič, E., 2011)

»Takšni rezultati seveda znova izpostavljajo dejstvo, na katero opozarjamo že kar nekaj let, in sicer, da v Sloveniji premalo naredimo za to, da bi k podjetniški aktivnosti spodbudili mlade, izobražene posameznike. Izobraževalni sistem je namreč tisti, ki mora posamezniku privzgojiti zasnove za odločanje o tem, s čim se želi poklicno ukvarjati. Če posamezniki med šolanjem ne

pridobijo zavedanja o tem, da je podjetniška kariera dobra izbira, bo vključevanje v podjetništvo seveda manjše. Toda izobraževalni sistem ne more nadomestiti spodbudnega okolja za podjetništvo.« (Rebernik, M. et. al., 2014: 99)

Vendar je pomembno, da mlade izobrazimo, ne le o podjetniških poklicih, ampak tudi o ostalih možnostih zaposlitve in poklicih. Pomembno je, da si tukaj pomagamo z družbeno odgovornostjo.

»Cilj podjetniške vzgoje in izobraževanja je razvijati podjetnost in podjetniške osebne lastnosti, znanje in sposobnosti ter iz njih izhajajoče vedenjske vzorce posameznika, da bi v procesu učenja dosegel več samostojnosti in bi se znal 'zanesti nase'.« (Steblovnik, 1995, v Dobnikar, N. 2005)

To poglavje lahko zaobjamemo kot zelo pomembno težnjo po podjetnosti mladih. Saj potrebujejo podjeten odnos, da bodo sposobni preživeti v sodobnem svetu in si našli poklic, ki ga bodo z veseljem opravljali in s tem koristili tako sebi, kot tudi družbi.

7.2. Poskusi podjetniške vzgoje v izobraževanju

Tudi v Sloveniji smo imeli in jih še imamo - poskuse podjetništva, inovativnosti in podjetnosti mladih v vzgoji in izobraževanju.

»Celoviti program spodbujanja ustvarjalnosti, inovativnosti in podjetnosti mladih - Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo je preko JAPTI v letu 2010 objavilo triletno Javno naročilo za izvedbo celovitega programa spodbujanja ustvarjalnosti, inovativnosti in podjetnosti mladih z integracijo programa v aktivnosti lokalnih skupnosti v letih 2010, 2011 in 2012. Skupna vrednost naročila je znašala 412.000 evrov, namen programa pa je bil **spodbuditi ustvarjalno, podjetno in inovativno razmišljanje pri mladih ter jim približati tudi svet podjetništva. Podjetnost, inovativnost in ustvarjalnost v šolski sistem:** Cilj programa je vpeljati ustvarjalno in podjetniško razmišljanje pri mladih v šolski sistem, za kar je potrebno motivirati

ravnatelje, usposobiti učitelje-mentorje in ponuditi mladim možnosti ter znanja, kako svojo ustvarjalnost, inovativnost in podjetnost udejanjiti v vsakdanjem življenju.

Analiza, opravljena v sklopu tega programa namreč kaže, da po mnenju mladih prav šola najmanj spodbuja njihovo ustvarjalnost in inovativnost (najbolj pa po njihovem prepričanju domače okolje), zato si **projekt prizadeva za uvajanje podjetnega, inovativnega in ustvarjalnega načina razmišljanja in ravnanja tudi v šolski sistem**. Program se je izvajal na **osnovnošolskem in srednješolskem nivoju v osmih regijah Slovenije**.« (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2012)

*»Delo na **srednješolskem nivoju** pa je potekalo nekoliko drugače, saj se srednješolci že zaradi svoje usmeritve v različne vrste šol (poklicne, strokovne in gimnazije) in predznanja na področju podjetništva, med sabo precej razlikujejo. Tako se je program na srednješolskem nivoju izvajal v obliki **dvodnevni delavnic**, ki so bile po tematiki vsakokrat prilagojene šolski populaciji, predstavljale pa so neko nadgradnjo krožkom na osnovnošolskem nivoju. Izvedenih je bilo **53 delavnic**, v katerih je pod vodstvom mentorjev in lokalnih deležnikov **sodelovalo preko 968 dijakov**, prav tako pa se je vsaka izvedba končala s končnim izdelkom.*

*Tudi na srednješolskem nivoju so potekala **izobraževanja za mentorje-učitelje, ki jih je uspešno zaključilo 60 udeležencev**, še posebej na srednješolskem nivoju pa se je pokazalo, da je za program bistvena predvsem zainteresiranost ravnateljev za izvajanje aktivnosti, ki spodbujajo ustvarjalno in podjetniško razmišljanje.*

*Kot del programa je bil **zasnovan tudi model za merjenje stopnje inovativnosti mladih**, pa analiza že uporabljenih orodij in aktivnosti za spodbujanje ustvarjalnosti mladih, medtem ko je bil za JAPTI ključnega pomena predvsem **razvoj Dolgoročnega in trajnostnega modela za usposabljanje na področju ustvarjalnosti, inovativnosti in podjetnosti mladih**. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo bo v sodelovanju z drugimi deležniki še naprej podpiralo spodbujanje ustvarjalnega mišljenja in razvijanje podjetniških interesov mladih.*«⁴

⁴http://www.mgrrt.gov.si/si/zgodbe_o_uspehu/arhiv/celoviti_program_spodbujanja_ustvarjalnosti_inovativnosti_in_podjetnosti_mladih/, 23.1.2015, 2.03

Veliko za razvoj podjetništva mladih naredijo tudi različne nevladne organizacije, kot sta npr. Ustvarjalnik⁵, Tovarna podjetmov⁶. Zadnje čase se odpirajo tudi možnosti sodelovalnega dela mladih v obliki co-working⁷ centrov ter drugi prijemi podjetništva. Mladi lahko svoje poslovne ideje financirajo na različne načine, vse bolj se pojavlja oblika množičnega financiranja (crowdfunding⁸, kickstarter⁹), poslovni angeli¹⁰ ipd..

Še nekaj povezav na zanimive spletne strani na temo podjetništva in mladih:

- <http://www.ustvarjalnik.org/strategija-za-razvoj-podjetnistva-v-sloveniji/>
- <http://www.ustvarjalnik.org/podjetniskikrozki/>
- <http://www.eurodesk.si/mladinska-politika/nova-strategija/zaposlovanje-in-podjetnistvo/>
- <http://mladipodjetnik.si/novice-in-dogodki/novice/5-zivljenjskih-nasvetov-s-strani-najmlajsh-milijarderjev-na-svetu>
- http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/regional-sme-policies/documents/no.1_entrepreneurial_mindsets_sl.pdf
- <http://www.mladina.si/100265/zivljenjske-strategije/>
- http://www.mzz.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/6/33912/
- <http://www.imamidejo.si/institucije/Tovarna-podjemov---podjetniski-inkubator-Univerze-v-Mariboru>
- <http://www.podjetniski-portal.si/ustanavljam-podjetje/inovativno-okolje/Evidenca-subjektov-inovativnega-okolja>
- <http://vem.data.si/clanek/1/138/>

Evropska unija namerava v prihodnjih letih spodbujati predvsem zaposlovanje mladih in njihovo podjetništvo.

V Sloveniji se kaže trud, da bi se podjetnost in karierno izobraževanje preneslo v srednješolsko izobraževanje. Vendar moramo na tem še veliko delati in temu posvečati veliko pozornosti.

⁵ <http://www.ustvarjalnik.org/>, 1.2.2015, 15:34

⁶ <http://www.tovarnapodjemov.org/>, 1.2.2015, 15: 40

⁷ <http://coworking.si/>, 1.2.2015, 15:45

⁸ <http://www.crowdfunding.si/alpha/>, 1.2.2015, 16.01

⁹ <https://www.kickstarter.com/>, 1.2.2015, 16.08

¹⁰ <http://www.poslovniangeli.si/>, 1.2.2015, 16.10

8. INOVACIJSKI PREDLOG – UČNI NAČRT ZA GIMNAZIJE O KARIERNI ORIENTACIJI IN PODJETNIŠTVU

8.1. Izhodišča

Izhodišča za inovacijski predlog so bila:

- Mladi ne vedo, kaj bi počeli v življenju, gredo kar nekaj študirati, samo, da bi bili izučeni, potem pa ne vedo, kako to vnovčiti.
- Mladim manjka podjetnosti, odkritja lastnega poslanstva, vizije za življenje, ni prave pomoči na tem področju, so prepuščeni sami sebi glede teh vprašanj.
- Mladi ne vedo, kako se v službi ali v življenju obnašati podjetno.

Aktivnosti za pripravo primerne učnega načrta so bile:

- Analiza obstoječe teorije in prakse o karierni orientaciji mladih (predstavljeno v že predstavljenih poglavjih zgoraj).
- Oblikovati učni načrt za izbirni predmet »Podjetnost in zaposlovanje mladih« v srednji šoli kot predlog za vključitev v srednje šolsko izobraževanje (predstavljeno bo v nadaljevanju).
- Anketirati mlade in strokovne delavce o smiselnosti takšnega predmeta (v nadaljevanju).
- Pripraviti analizo opravljenega dela – ugotovitve (v nadaljevanju).

8.2. Inovacijski predlog: Učni načrt za predmet v gimnazijah - Poslovne in življenjske strategije

Cilji za pripravo učnega načrta so bili naslednji:

1. Priprava učnega načrta za srednje šole (gimnazije)
 - Priprava osnutka učnega načrta za predmet za srednje šole (gimnazije) - vključiti predmet »Poslovne in življenjske strategije« za oblikovanje lastnega poslanstva, vizije, ciljev mladih v življenju.

- Določiti vsebine predmeta (ekonomija, psihologija, sociologija, podjetništvo, družbena odgovornost) in obseg ter letnik, predavatelje.
 - Narediti obrazce za lastno strategijo zaposlovanja ali podjetnosti za življenje kot individualno in/ali timsko nalogo pri predmetu.
3. Narediti anketo oz. intervjuje o sprejemljivosti takšnega predmeta:
- med mladimi: 1. - 4. letnik gimnazije (N=822, v celoti odgovorjenih anket je bilo 232),
 - med strokovnjaki na tem področju,
 - med podjetniki,
 - med kariernimi svetovalci.

8.2.1. Učni načrt

Kot izhodišče za učni načrt sem se zgledovala po drugih predmetih, kot so npr. sociologija (Popit, T., 2008) in ekonomija (Golob A., 2008) za gimnazije.

V nadaljevanju predstavljam zasnovo predmeta **Poslovne in življenjske strategije** za poučevanje v gimnazijah.

8.2.2. Splošni podatki o predmetu

Naziv predmeta: Poslovne in življenjske strategije

Obseg predmeta: 2x70 ur, skupaj 140 ur

Letnik: 3. in 4. letnik gimnazije

8.2.3. Opredelitev predmeta

Predmet združuje znanja ekonomije in sociologije, delno tudi psihologije. Dijakom nudi teoretični okvir za osebno karierno načrtovanje, hkrati pa mu poda praktična znanja s pomočjo reševanja praktičnih nalog ter pogovorov s podjetniki in drugimi strokovnjaki.

Na področju sociologije bo predmet dijakinje in dijake opremil s tistimi znanji in spretnostmi, ki so pomembna in potrebna za razumevanje lastnega osebnega življenja kot tudi za razumevanje širših družbenih pojavov in procesov, ki presegajo izkušnjo posameznice in posameznika. (...) Sociologija tako usposablja dijake in dijakinje za samostojno uporabo ključnih socioloških idej in ustreznih metod pri analizi družbenih pojavov in lastnega življenja in omogoča tvorno vključevanje v družbo.« (Popit, T., 2008)

Predmet bo vseboval nekaj vsebin iz področja ekonomije, »ki pojasnjuje vsakodnevno poslovno življenje ljudi, pomaga jim razumeti njihovo ekonomsko okolje, ki je zelo kompleksno. Spoznali bodo, kako in kam naložiti prihranke, razumeti, od česa so odvisni njihovi dohodki, delovanje zakona ponudbe in povpraševanja.« (Golob A., 2008)

Tabela 3 Opis predmeta

(Lasten vir)

PROGRAM	Splošna gimnazija, Klasična gimnazija, Strokovne in poklicne šole, Ekonomska gimnazija, Tehniška gimnazija	☒ gimnazijski program
PREDMET	Poslovne in življenjske strategije	Obseg: 2x 70 ur Letnik: Tretji in četrti Študijsko leto: 2015/16 Vrsta predmeta: ☒ obvezni ☐ izbirni Oblika študija: ☒ redni

Predmet bo potekal v 3. in 4. letniku gimnazije, vsako leto v obsegu 70-tih ur. V 3. letniku bodo dijaki spoznavali predvsem teoretska izhodišča, v 4. pa pridobivali praktične izkušnje s strokovnjaki iz prakse in podjetniki.

Znanja in vedenja, ki jih dijaki pridobijo pri tem predmetu, omogočajo (delno povzeto po (Golob A., 2008)):

- splošno razumevanje delovanja tržne družbe in lažje vključevanje v to družbo, ne glede na izbiro nadaljnjega izobraževanja,

- lažjo izbiro smeri nadaljnjega izobraževanja na ekonomsko-poslovnem področju ali drugem,
- hitrejše dojetanje ekonomske teorije in ekonomskih procesov pri poglobljanju znanj v terciarnem izobraževanju,
- razvijanje kompetenc, veščin in spretnosti, ki dijakom omogočajo učinkovit študij, in poznejšo uporabo znanja v delovnem procesu.

Tabela 4 Izvajalci predmeta

(Lasten vir)

Nosilec predmeta	Pedagoški delavec z najmanj univerzitetno izobrazbo s področja ekonomije ali sociologije
Soizvajalec predmeta/asistent	Učitelj s področja ekonomije ali sociologije (ravno obratno od nosilca, da se dopolnjujeta)
Predvideni gostujoči predavatelji (iz podjetij, tujine)	Podjetniki, mladi, sociologi, predstavniki ustanov (Zavod za zaposlovanje, Zavod za šolstvo, Center za socialno delo, Davčni urad in podobno)

8.2.4. Splošni cilji, kompetence

Predmet posreduje dijakom temeljna znanja, pomembna za:

- poznavanje slovenskega in svetovnega gospodarstva,
- razumevanje najpomembnejših ekonomskih pojmov in procesov,
- razumevanje tržnih zakonitosti in njihovega vpliva na dogajanja v sodobni družbi,
- razvijanje zavesti, da je gospodarjenje, varčno ravnanje nujno na vseh področjih življenja,
- razvijanje zavedanja o pomenu razpoložljivih potencialov narodnega gospodarstva in ustrezno vrednotenje virov (naravni viri, ekologija in proizvedeno bogastvo).

Dijaki pri predmetu razvijajo naslednje sposobnosti in kompetence (delno povzeto po (Golob A., 2008) in (Popit, T., 2008)):

- sposobnosti refleksije lastnega socialnega položaja in oblikovanja stališč, prepričanj, predsodkov in delovanj kot temelja za vključevanje v družbeno življenje ter za strpno in odgovorno ravnanje;
- sposobnost razumevanja večplastnosti in kompleksnosti družbenega in osebnega življenja posameznika/posameznice in zmožnost večplastnega in kompleksnega obravnavanja konkretnih družbenih procesov in pojavov ter osebnih težav;
- sposobnost strokovnega, argumentiranega in strpnega izražanja lastnih stališč;
- občutljivost in sposobnost logičnega presojanja vzročno-posledičnih soodvisnosti ekonomskih in socioloških pojavov in zakonitosti,
- kritičnega presojanja odločitev posameznikov, gospodinjstev, podjetij in države v tržnem gospodarstvu,
- analitičnega mišljenja in praktične uporabe pridobljenih znanj pri analiziranju aktualnih problemov,
- samostojnega odločanja in načrtovanja dela oziroma sodelovanja pri načrtovanju,
- iskanja dodatne literature, aktualnih člankov z uporabo knjižničnih informacijskih virov,
- dela v timu, usklajevanja pogledov, argumentiranja in sporazumevanja,
- poslovnega sporazumevanja v maternem in tujih jezikih,
- javnega nastopanja s pripravo predstavitev s sodobnimi avdiovizualnimi pripomočki,
- podjetniškega pristopa in samoiniciativnosti,
- razvijajo družbene in državljske kompetence,
- učenja učenja in zavedanja pomena in nujnosti vseživljenjskega učenja,
- razvijanja kulturne, podjetniške zavesti in izražanja.

Tabela 5 Opredelitev kompetenc predmeta

OPREDELITEV KOMPETENC PREDMETA	METODE PEDAGOŠKEGA DELA
<p>Dijaki pridobijo pri izvajanju tega predmeta naslednje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dijaki spoznajo svoje prednosti in slabosti, potrebne za načrtovanje lastne kariere in jo poskusijo načrtovati. 	<p>Predavanja Sodelovalno (timsko) delo Individualno delo</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Naučijo se svoje prednosti izpostaviti s pripravo življenjepisa in prošnje za zaposlitev. • Spoznajo razmere in položaj mladih v Sloveniji. • Spoznajo razmere in položaj gospodarstva v Sloveniji in v svetu. • Spoznajo način podjetniškega življenja in dela. • Poskusno poiščejo zaposlitev in spoznajo razne možnosti iskanja zaposlitve in ustvarjanja poslovnih možnosti. • Naučijo se razmišljati kreativno, delati nove povezave in kreativno reševati probleme. • Timsko pripravijo poslovni načrt za projekt ali podjetje, nevladno organizacijo. • Pripravijo svoj življenjepis in opravijo še druge naloge. 	
---	--

8.2.5. Teoretična raven predmeta (3. letnik: 70 ur) in praktična raven predmeta (4. letnik: 70 ur)

Predmet je zasnovan za dve leti. V prvem letu dijakinja in dijaki spoznavajo teoretska izhodišča za načrtovanje lastne kariere in poklicno orientacijo ter osnove podjetništva. V praktičnem delu ugotavljajo, kdo so, kaj si želijo, kakšne sposobnosti in možnosti imajo. Postavijo si lastne cilje, kratkoročne in dolgoročne. Pripravijo lasten življenjepis v slovenskem in enem tujem jeziku. V drugem letu predmeta dijakinja in dijaki spoznavajo dejansko prakso preko gostujočih predavateljev (podjetniki, nevladniki, javni uslužbenci). Poskusijo oblikovati timske podjetniške naloge in s tem zasnovati osnove za morebitno kasnejšo ustanovitev podjetja, nevladne organizacije ali projekta. Učijo se mreženja in sodelovanja, spoznavajo slovensko in mednarodno podjetniško okolje.

8.2.5.1. Cilji in vsebine

Cilji predmeta so:

- razumeti samega sebe, svoje zmožnosti in sposobnosti,
- razumeti razliko med brezposelnostjo in zaposlitvijo,
- spoznavanje lastnih želja in načrtovanje uresničitve le-teh,
- spoznati podjetniško okolje in trg dela,
- pridobiti podporo za nadaljnjo poklicno in karierno orientacijo,
- pripraviti življenjepis in prošnjo za zaposlitev,
- s timskim delom pripraviti poslovni načrt za podjetje, projekt ali nevladno organizacijo,
- spoznati prakso podjetnikov in nevladnikov ter uslužbencev v javni upravi,
- proučiti problematiko prilagodljivosti in negotovosti zaposlitve,
- raziskati odnos med delom in prostim časom, analizirati spreminjanje pomena prostega časa ter njegov obseg in način izrabe za različne družbene skupine,
- razumeti pomen in spreminjanje organizacij v sodobnih družbah ter njihov vpliv na družbo in življenje posameznic in posameznikov,
- razumeti in oceniti spremembe v načinih delovanja in odnosih (avtoritete in nadzor) v sodobnih organizacijah.

Vsebine predmeta:

Tabela 6 Vsebine predmeta

(Lasten vir)

PREGLED IZVAJANJA PO LETNIH – GLAVNE VSEBINE IN CILJI IZVAJANJA PREDMETA PO LETNIH	
GLAVNE VSEBINE <i>(glavne vsebine, ki jih mora dijak osvojiti v posameznem letniku)</i>	CILJI IN ŠTUDIJSKI REZULTATI <i>(kaj bodo dijaki znali v posameznem letniku)</i>
Tretji letnik:	

<p>Spoznavanje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Igre spoznavanja. • Priprava ppt o sebi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dijaki se spoznajo med seboj na drugačen način, kot so se prej poznali, spoznajo svoje strahove, pričakovanja itd.. • Naučijo se predstaviti s kratkim ppt in javno nastopati. <p><i>Naloga: kratek ppt o sebi in predstavitev le-tega (individualno delo)</i></p>
<p>Karierno izobraževanje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mladi rešujejo karierni vprašalnik. • Ugotovijo kakšne so njihove kompetence, sposobnosti in želje. • Preko strokovnjakov dobijo znanja, kako predstaviti svoje prednosti, kako na tak način izstopati iz množice, gostujoče predavanje. • Osnove javnega nastopanja. • Priprava ppt o temi, ki dijakinjo/dijaka najbolj zanima. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rešijo karierni vprašalnik¹¹, pri katerem odkrijejo svoje prednosti in slabosti, razčlenijo svoje cilje za prihodnost itd.. <p><i>Naloga: Rešitev vprašalnika o sebi in lastnih kariernih načrtih (individualno delo)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Strokovnjaki jim predavajo kako lahko izpostavijo svoje prednosti v življenju, kako lahko izstopajo iz množice in da to ni slaba stvar. • Na podlagi vprašalnika pripravijo kratko predstavitev svojih prednosti. • Spoznajo osnove javnega nastopanja, kjer izvedejo profesorji z njimi kratke delavnice nastopanja, kjer predstavijo svoje prednosti pred celotnim razredom. <p><i>Naloga: Pripraviti kratek javni nastop na izbrano temo (individualno delo)- Raziščejo temo, ki jih najbolj zanima in pripravijo kratek ppt o tem.</i></p>
<p>Položaj mladih</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opredelitev mladosti. • Podaljševanje mladosti. • Težave s preходом v odraslost. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dijakom se predstavi njihov današnji položaj v družbi, kakšne so statistike. • Spoznajo kaj pomeni mladost iz teoretičnega vidika.

¹¹ Osnutek kariernega vprašalnika se nahaja v prilogi 1 in je le osnutek vprašalnika, ki ga lahko izvajalci programa še spreminjajo po potrebi.

	<ul style="list-style-type: none"> • Skozi oči profesorjev, podjetnikov in strokovnjakov spoznajo, kakšne so težave mladih z osamosvojitvijo danes in kakšne težave so bile z osamosvojitvijo v preteklosti, znajo primerjati oboje.
<p>Trg dela, gospodarstvo, negospodarstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mladi spoznavaajo področje gospodarstva in negospodarstva, trende v Sloveniji in v svetu v zvezi s tem. • Zaposlitvene možnosti/težave mladih. • Prostovoljstvo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Spoznajo sodobne trende na področju brezposelnosti in zaposlovanja mladih, gospodarstva. • Dijaki spoznajo kakšen je trenutni položaj mladih v Sloveniji glede brezposelnosti in zaposlovanja. • Ugotavljajo, zakaj je takšen položaj in iščejo rešitve, kaj bi lahko spremenili. • Spoznajo pomen prostovoljstva v današnjem času. • Spoznajo prednosti, ki jih prostovoljstvo prinaša. <p><i>Naloga: pripravijo študijo primera na temo prostovoljstva (skupinsko delo).</i></p>
<p>Življenjepis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spoznavanje pomembnosti življenjepisa. • Dijaki vedo, kako se napiše življenjepis. • Pisanje življenjepisa. • Dijaki znajo poiskati pomoč pri pisanju življenjepisa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Spoznajo, kje jim bo življenjepis koristil. • Napišejo svoj življenjepis po pravilih, ki se jih bodo naučili pred tem. • Pri pisanju življenjepisa vedo kam se obrniti po pomoč. <p><i>Naloga: priprava lastnega življenjepisa v slovenskem in enem tujem jeziku (individualno delo).</i></p>
<p>Zaposlitev</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ogled trenutnega stanja iskanja zaposlitve. • Prepoznati, kje najlažje najdemo zaposlitev. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ogledajo si statistike zaposlitvenih možnosti v Sloveniji. • Prepoznajo težave v zaposlovanju. • S pomočjo prepoznajo, kje je najlažje najti zaposlitev.

<ul style="list-style-type: none"> • Pomen mreženja za pridobitev zaposlitve ali podjetno delovanje. • Družabna omrežja za ustvarjanje poslovnih možnosti (LinkedIn itd.). • Nove oblike dela in povezovanja (co-working itd.). • Spletni iskalniki za delo. • Naredijo si svoj plan iskanja zaposlitve (kje, kdaj, kdo, kako, uporabijo življenjepis). • Iščejo poskusno zaposlitev na trgu s pomočjo strokovnjakov (za opravljanje prakse v 4. letniku). 	<ul style="list-style-type: none"> • Pridobijo znanja o tem, kje najti primerne informacijske in druge vire za zagotavljanje mreženja in podpornega okolja za zaposlitev, podjetništvo, nevladništvo. <p><i>Naloga: predstaviti en vir podpornega okolja za podjetništvo</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Predstavijo se jim razna družbena omrežja, kjer lahko ustvarijo in poiščejo poslovne možnosti, spoznajo uporabo le-teh. • Spoznajo in vedo kako delujejo in kje delujejo nove oblike povezovanja in dela. • Skupaj pregledajo spletne iskalnike za delo. <p><i>Naloga: Poskusno oblikujejo LinkedIn profil za izbrani projekt (skupinsko delo) ali naročnika iz gospodarstva</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Z uporabo svojih rezultatov pri vprašalniku in z življenjepisom poskusijo na trgu najti zaposlitev. • Zaposlitev iščejo s pomočjo strokovnjakov in profesorjev, ki jim svetujejo in pomagajo na koga se obrniti itd.. <p><i>Naloga: Pridobitev podjetja ali druge organizacije, kjer lahko posameznik poskusno opravlja prakso v 4. letniku.</i></p>
<p>Reševanje problemov</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naučijo se kreativnega razmišljanja in pristopa k reševanju problemov. • Delavnice kreativnega razmišljanja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Na predavanjih kreativnega razmišljanja spoznajo metode de Bonovega kreativnega razmišljanja. • Izvedejo nekaj delavnic, kjer se naučijo nekaj osnovnih pristopov k reševanju problemov. <p><i>Naloga: Iskanje zaposlitve predstaviti z metodo šestih klobukov (individualno delo).</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • V skupinah dijaki izberejo določen podjetniški problem, na katerega morajo s pomočjo dobljenih

<ul style="list-style-type: none"> • Reševanje danega problema na temo zaposlitve, kjer uporabijo novo naučene veščine. 	<p>znanj iz celotnega leta najti rešitev (problem se tiče zaposlovanja).</p> <p><i>Naloga: Reševanje podjetniškega problema z uporabo kreativnih metod razmišljanja (skupinsko delo).</i></p>
<p>Četrty letnik:</p>	
<p>Spoznavanje trga dela in gospodarstva</p> <ul style="list-style-type: none"> • Statistični podatki. • Gospodarski trendi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dijaki prepoznajo osnovne gospodarske trende in stanje na trgu dela. • Seznanjeni so z aktualnimi statističnimi podatki o stanju gospodarstva in brezposelnosti v regiji ter širše v svetu.
<p>Družbena odgovornost podjetij</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaj je družbena odgovornost. • Kako jo podjetja lahko uresničujejo. • Sodobni trendi na področju družbene odgovornosti. • Slovenske in mednarodne organizacije s področja družbene odgovornosti podjetij. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dijaki spoznajo, zakaj je družbena odgovornost nujna, kako smo soodvisni in katera podjetja v Sloveniji in tujini se zavzemajo za družbeno odgovornost. • Spoznajo organizacije v Sloveniji in tujini, ki povezujejo podjetja na področju družbene odgovornosti. • Spoznajo študije primerov družbeno odgovornih podjetij. <p><i>Naloga: s skupinskim delom dijaki poiščejo nagrajene dobre prakse slovenskih in/ali tujih družbeno odgovornih podjetij in jih predstavijo v obliki študije primera.</i></p>
<p>Poslovno načrtovanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaj je poslovni načrt, kaj vsebuje in kako ga pripravimo? 	<ul style="list-style-type: none"> • Dijaki spoznajo osnovne sestavine poslovnega načrta in ga poskusijo tudi sami pripraviti <p><i>Naloga: Priprava poslovnega načrta za skupno podjetje, organizacijo (skupinsko delo).</i></p>
<p>Viri financiranja:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dijaki spoznajo, koliko stanejo delodajalca, če so pri njem zaposleni, in kje lahko kot

<ul style="list-style-type: none"> • Kje pridobiti vire financiranja za lastno podjetje, NVO? • Koliko stanem delodajalca? 	<p>podjetniki ali nevladniki pridobijo vire financiranja za svoje delo.</p> <p><i>Naloga: Viri financiranja za našo projektno idejo (kot del poslovnega načrta dijaki pripravijo posebno poglavje s skupinskim delom na temo financiranja).</i></p>
<p>Podporno okolje za razvoj podjetništva</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podporno okolje za razvoj podjetništva. • Podjetniško mreženje in sodelovanje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dijaki spoznajo podporno okolje za razvoj podjetništva (svetovalni podjetniški centri) in pomen podjetniškega povezovanja, sodelovanja. <p><i>Naloga: Dijak najde vsaj eno organizacijo iz podpornega okolja za razvoj podjetništva in jo na kratko predstavi (individualno delo).</i></p>
<p>Spoznavanje podjetniške prakse</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vabljeni predavanja različnih podjetnikov in predstavitev njihovih življenjskih in podjetniških, nevladniških izkušenj. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dijaki preko predavanj različnih vabljenih predavateljev spoznajo, kakšno je življenje podjetnikov, nevladnikov. <p><i>Naloga: Priprava eseja na temo izbranega podjetnika ali priprava študije primera izbranega podjetja (individualno delo).</i></p>
<p>Opravljanje nekajdnevne prakse pri izbranem podjetju</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dogovor s podjetjem za opravljanje poskusne, prostovoljske prakse. 	<ul style="list-style-type: none"> • Posameznik poišče podjetje ali nevladno organizacijo, pr kateri lahko opravi nekajdnevno prostovoljsko prakso. <p><i>Naloga: Dijakinja/dijak pripravi poročilo o opravljeni poskusni prostovoljski praksi (individualno delo).</i></p>

Vsebine predmeta so kot zbirka podrobno opisane v prilogi – učni načrt.

8.2.5.2. Pričakovani dosežki/rezultati

Pričakovani dosežki izhajajo iz zapisanih ciljev, vsebin in kompetenc; zapisani so po tematskih sklopih. Dijak/dijakinja razvija kompetence pri vseh tematskih sklopih. Za to, da dijak/dijakinja

doseže pričakovane rezultate, skrbi učitelj/učiteljica z načrtovanjem in izvedbo pouka, dijak/dijakinja pa s svojim delom, v skladu s svojimi sposobnostmi in odgovornostjo.

Dijakinje/dijaki (delno povzeto po (Golob A., 2008) in (Popit, T., 2008)):

- Pojasnijo spreminjanje delovnega področja, zaposlitev in ekonomije v sodobnih družbah in presodijo posledice teh sprememb za družbo, življenje posameznic in posameznikov, raziščejo vpliv sprememb na družbeno neenakost, povezanost dela in prostega časa za različne družbene skupine in pomen družbenih organizacij v sodobnih družbah.
- Analizirajo vsakodnevne družbene pojave z vidika vpetosti v ekonomske, družbene in kulturne okoliščine in ocenijo vlogo posameznika/posameznice v njih; razlikujejo med vsakodnevnim in sociološkim obravnavanjem družbenih vprašanj.
- Raziščejo povezanost med močjo, politično oblastjo in odločanjem v skupnosti. Poznajo načela delovanja moderne države, značilnosti in dileme demokracije ter gospodarstva. Znajo pojasniti in presoditi pomen in način delovanja različnih subjektov v procesu odločanja znotraj države, gospodarstva in v mednarodnem prostoru.
- Pojasnijo globalizacijo kot protisloven proces in njen vpliv na različna področja življenja in ocenijo priložnosti in glavne dejavnike tveganja razvoja sodobnih družb.
- Razumejo značilnosti podjetniškega raziskovanja, poznajo različne metode in tehnike raziskovanja ter se usposobijo za uporabo in izdelavo raziskovalne naloge. V osnovnem delu se usposobijo za izdelavo enostavnejšega poslovnega načrta.
- Pojasnijo in presojujejo vlogo in pomen podjetnikov, medijev in komunikacijskih tehnologij v sodobni družbi, analizirajo prezentacije različnih družbenih skupin v množičnih medijih in spremembe, ki jih povzroča globalizacija.

8.2.5.3. Medpredmetne povezave

- Sociologija: posameznik, identiteta, kultura, znanost, mediji in komunikacije, družba, družina, odločanje v skupnosti, zdravje, šolanje, delo, prosti čas, moderne družbene organizacije.

- Ekonomija: trg dela, trg kapitala, poslovno načrtovanje, trženje, vodenje, kadri, oprema, zaposlovanje.
- Filozofija: kaj lahko vem, kaj lahko storim, filozofija religije, vprašanja morale, družbena odgovornost, posameznik in skupnost.
- Psihologija: osebnost, socializacija skupine, medosebni odnosi, formalne in neformalne skupine, vodenje, stališča, predsodki in moralni razvoj.
- Slovenski jezik: jezikovno izražanje, slovnična pravilnost, pravopis poslovno dopisovanje.
- Angleški in nemški jezik: poslovna korespondenca, slovnična in jezikovna pravilnost.

8.2.5.4. Didaktična priporočila

Dijaki se pri predmetu srečujejo z ekonomskimi, sociološkimi pojmi, tako da postopno bogatijo strokovno besedišče. Učitelj naj pri posredovanju vsebin največ pozornosti posveča razumevanju dijakinje/dijaka o njegovih željah in sposobnostih ter možnostih na trgu dela. Krepi naj individualno in timsko delo posameznika ter mu poda čim širše praktično in teoretično znanje, potrebno za vstop na trg dela ali kreiranje lastnih podjetniških idej.

V učnem procesu naj učitelj načrtuje uporabo aktivnih metod in oblik pouka, ki dijake motivirajo za usvajanje novih znanj in razvijanje sposobnosti za samostojno delo. Aktivnosti dijakov naj bodo usmerjene predvsem v samostojno zbiranje in kritično presojanje aktualnih ekonomskih in družbenih informacij. Pri zbiranju informacij naj dijaki uporabljajo sodobna informacijska sredstva. Učitelj naj jih spodbuja h kritičnemu presojanju dogodkov v sodobni tržni družbi; tako bodo sledili aktualnim dogajanjem v okolju, v katerem živijo. Dijaki naj v tretjem in četrtem letniku pripravijo skupinske seminarske naloge s področja aktualnih dogajanj v slovenskem in svetovnem gospodarstvu.

Pri izbiri teme za načrtovanje podjetniške ali seminarske naloge lahko dijaki izberejo aktualne teme, skladno z osebnim zanimanjem za izbrano temo.

S pripravo in predstavitvijo seminarskih ali projektnih nalog dijaki razvijajo sposobnosti (delno povzeto po (Golob A., 2008) in (Popit, T., 2008)):

- samostojnega zbiranja informacij (uporaba KIZ in IKT),

- uporabe pridobljenih znanj za kritično presojanje ekonomskih dogajanj,
- esejističnega obravnavanja ekonomskih problemov,
- skupinskega dela in javnega nastopanja.

Celoten proces učenja in poučevanja naj bo usmerjen na dijaka, njegove spoznavne procese in konstrukcijo lastnega znanja.

8.2.5.5. Karierni vprašalnik

Izpostavljam didaktično prilogo Karierni vprašalnik, ki sem jo oblikovala posebej za potrebe tega predmeta kot del inovacijskega predloga. V učnem načrtu je predvideno, da ga dijakinje/dijaki, izpolnijo na začetku predmeta. Karierni vprašalnik lahko mladi in izvajalci predmeta uporabljajo kot pripomoček za delo v nadaljevanju predmeta. Namen vprašalnika je, da mladi na lažji način spoznajo svoje prednosti in slabosti in tako pridobijo dober pregled nad svojimi željami, ki jih nato lažje usmerjajo v realizacijo. Karierni vprašalnik najdete v prilogi 1.

Tabela 7 Študijska literatura pri izbranem predmetu

(Lasten vir)

ŠTUDIJSKA LITERATURA (predlog)	
Obvezna literatura:	Oblika
Ash Mauryja: Delaj vitko: Od načrta A do načrta, ki deluje, e- knjiga, brezplačen dostop na: http://delajvitko.si/prenos/ , 31.1.2015, 20:13	☒ elektronska ☐ tiskana
Različni spletni viri: <ul style="list-style-type: none"> • http://mladipodjetnik.si/podjetniski-koticek/ustanovitev-podjetja/poslovni-nact, 1.2.2015, 20:00 • http://www.ess.gov.si/files/4337/kariera_se_ustvari_ne_zgodi.pdf, 1.2.2015, 20:05 • Koncept vključevanja ključne kvalifikacije načrtovanje in vodenje kariere v izobraževalne programe srednjega poklicnega izobraževanja, Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje in Zavod Republike Slovenije za šolstvo, dostopno na: 	☒ elektronska ☐ tiskana

http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/Strokovna%20podro%C6%92ja/nacrtovanje_vodenje_kariere.doc , 1.2.2015, 20:20	
<ul style="list-style-type: none"> • Cepin, Matej (2007): S strateškim načrtovanjem do uspešnega vodenja NVO. Ljubljana : CNVOS - Zavod Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij. 	☒ elektronska ☐ tiskana
<p>Gradivo, ki ga pripravi nosilec predmeta (naslov, zajete vsebine):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dodatni ppt glede na potek predavanj. • Ppt gostujočih predavateljev. <p>Obrazci za konkretne naloge dijakov in dijakinj:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Moj karierni načrt (individualno delo). • Poslovni načrt (skupinsko delo). 	

V navedeni preglednici je priporočena literatura. Glede na vsebine lahko učiteljice/učitelji izberejo tudi drugo gradivo.

8.2.5.6. Vrednotenje dosežkov

Učiteljice in učitelji naj kombinirajo različne oblike vrednotenja glede na zastavljene cilje, priporočamo pa, da:

- eno oceno dijaki/dijakinje pridobijo s pripravo in predstavitvijo samostojnega pisnega dela (priprava življenjepisa, esej na izbrano temo, študija primera...);
- eno oceno dijakinje/dijaki pridobijo s timsko nalogo (poslovni/projektni načrt);
- eno ustno individualno oceno pridobijo kot preverjanje pridobljenih teoretskih izhodišč;
- eno ustno oceno pridobijo kot tim s predstavitvijo izbrane teme in razvojem poslovne ideje..

Tabela 8 Preverjanje in ocenjevanje znanja

(Lasten vir)

PREVERJANJE IN OCENJEVANJE ZNANJA*	
Tretji letnik:	Naloge za preverjanje in ocenjevanje znanja

Spoznavanje	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Kratek ppt o sebi in predstavitev le-tega (individualno delo).</i>
Karierno izobraževanje	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Rešitev vprašalnika o sebi in lastnih kariernih načrtih (individualno delo).</i> • <i>Pripraviti kratek javni nastop na izbrano temo (individualno delo)- Raziščejo temo, ki jih najbolj zanima in pripravijo kratek ppt o tem</i>
Položaj mladih	<i>Ni naloge.</i>
Trg dela, gospodarstvo, negospodarstvo	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Pripravijo študijo primera na temo prostovoljstva (skupinsko delo).</i>
Življenjepis	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Priprava lastnega življenjepisa v slovenskem in enem tujem jeziku (individualno delo).</i>
Zaposlitev	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Predstaviti en vir podpornega okolja za podjetništvo.</i> • <i>Poskusno oblikujejo LinkedIn profil za izbrani projekt (skupinsko delo) ali naročnika iz gospodarstva.</i> • <i>Pridobitev podjetja ali druge organizacije, kjer lahko posameznik poskusno opravlja prakso v 4. letniku.</i>
Reševanje problemov	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Iskanje zaposlitve predstaviti z metodo 6 klobukov (individualno delo).</i> • <i>Reševanje podjetniškega problema z uporabo kreativnih metod razmišljanja (skupinsko delo).</i>
Četrty letnik:	
Spoznavanje trga dela in gospodarstva	<i>Ni naloge.</i>

Družbena odgovornost podjetij	<ul style="list-style-type: none"> • <i>S skupinskim delom dijaki poiščejo nagrajene dobre prakse slovenskih in/ali tujih družbeno odgovornih podjetij in jih predstavijo v obliki študije primera.</i>
Poslovno načrtovanje	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Priprava poslovnega načrta za skupno podjetje, organizacijo (skupinsko delo).</i>
Viri financiranja	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Viri financiranja za našo projektno idejo (kot del poslovnega načrta dijaki pripravijo posebno poglavje s skupinskim delom na temo financiranja).</i>
Podporno okolje za razvoj podjetništva	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Dijak najde vsaj eno organizacijo iz podpornega okolja za razvoj podjetništva in jo na kratko predstavi (individualno delo).</i>
Spoznavanje podjetniške prakse	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Priprava eseja na temo izbranega podjetnika ali priprava študije primera izbranega podjetja (individualno delo).</i>
Opravljanje nekajdnevne prakse pri izbranem podjetju	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Dijakinja/dijak pripravi poročilo o opravljeni poskusni prostovoljski praksi (individualno delo).</i>

**Opomba: Učiteljica/učitelj določita naloge, ki se ocenjujejo. Predlagamo, da se zagotovo ocenjujejo življenjepis dijakinje/dijaka, poslovni načrt in študije primerov.*

Pri ocenjevanju naj bo poudarek na osmišljanju in vrednotenju podatkov, dejstev, definicij, na strokovnem in podjetniškem utemeljevanju trditev, praktičnem pojasnjevanju in presojanju procesov in pojavov z različnih zornih kotov, z upoštevanjem stopnje, ki jo dijakinje in dijaki lahko dosežejo, glede na svojo starost in znanje.

Dijaki v tretjem in četrtem letniku pripravijo skupinsko seminarsko nalogo z ustnim zagovorom. Seminarske naloge naj vsebujejo aktualna podjetniška vprašanja, povezana z vsebinami svetovnega gospodarstva in slovenskega gospodarstva. Dijak pridobi oceno v skladu z njegovim prispevkom v skupinski nalogi.

8.3. Preverjanje smiselnosti novega učnega načrta za srednješolce

8.3.1. Metodologija dela

V okviru inovacijskega predloga sem izdelala učni načrt za predmet Poslovne in življenjske strategije. Kot prilogo učnemu načrtu sem pripravila še nekaj didaktičnih prilog, ki jih bodo profesorji, ki bodo predmet izvajali, lahko prilagodili uram. Zaradi želje, da bi zasnovo predmeta preverila pri ključni ciljni skupini - gimnazijcih, sem izvedla anketo med dijaki 1., 2., 3. in 4. letnika ter naredila intervjuje s strokovnjaki, svetovalci in podjetniki. Želela sem pridobiti odgovore in poglede na inovacijski predlog z obeh strani. Zanimalo me je, kaj menijo, da mladim danes manjka v izobraževanju, in kaj menijo o možni vpeljavi novega predmeta kariernega izobraževanja za srednješolce (gimnazijce) v učni proces gimnazij.

Raziskovanje je zajemalo:

- Preučevanje literature na temo mladih in njihove kariere.
- Preučevanje učnih načrtov za predmete v splošni gimnaziji.
- Sestavo novega učnega načrta.
- Sestavo didaktičnih prilog k učnemu načrtu.
- Anketo.
- Analizo ankete.
- Intervjuje s strokovnjaki in podjetniki.
- Analizo intervjujev.
- Sintezo raziskovalnih rezultatov in predstavitev ugotovitev.

8.3.2. Metode raziskovanja

V raziskavi sem uporabila opisno in neeksperimentalno metodo. Proučevala sem pisne vire, spletna gradiva, anketirala sem dijake naše šole in naredila intervjuje s štirimi podjetniki, dvema kariernima svetovalcema, udeleženko programa izobraževanja v okviru projekta Model M in

šestimi strokovnjaki. Naredila sem intervjuje, kjer so mi strokovnjaki in podjetniki odgovorili na štiri zastavljena vprašanja.

8.3.1. Anketa med mladimi, strokovnimi delavci in podjetniki o smiselnosti predmeta

Anketni vprašalnik in celotno analizo ankete najdete v prilogah 2 in 3.

8.3.2. Raziskovalni vzorec anketiranja

Spletna anketa je bila izvedena na vzorcu 822 dijakov in dijakinj, ki se šolajo v programu splošne gimnazije. V raziskovalni vzorec so bili vključeni dijaki 1., 2., 3. in 4. letnika. Anketni vprašalnik je bil sestavljen iz sedmih vprašanj, ki jih najdete v prilogi 2. V celoti je anketo izpolnilo 232 dijakinj/dijakov gimnazije. V analizo so bile vključene le ankete, ki so bile v celoti odgovorjene, ostale smo zanemarili.

8.3.3. Rezultati in interpretacija ankete

Demografski podatki:

Tabela 9: Število (f) in strukturni odstotki (f%) anketiranih dijakov glede na spol.

Spol:			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni
Ženski	173	75%	75%
Moški	59	25%	25%
Drugo	0	0%	0%
Skupaj	232	100%	100%

Skupaj je bilo anketiranih 232 gimnazijcev, od tega 59 moških (25 %) in 173 žensk (75 %).

1. Vprašanje: Kateri letnik obiskuješ?

Tabela 10: Število (f) in strukturni odstotki (f %) dijakov glede na letnik izobraževanja.

Kateri letnik obiskuješ?			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni
1. letnik	79	34%	34%
2. letnik	68	29%	29%
3. letnik	53	23%	23%
4. letnik	32	14%	14%
Skupaj	232	100%	100%

Od skupaj 232 gimnazijcev anketiranih jih 34 % (79) obiskuje 1. letnik, 29 % (68) 2. letnik, 23 % (53) 3. letnik in 14 % (32) 4. letnik.

2. Vprašanje: Ali že veš kako boš nadaljeval/a svojo življenjsko pot po končani gimnaziji?

Tabela 11: Število (f) in strukturni odstotki (f %) dijakov glede na vedenje o nadaljevanju življenjske poti po končani gimnaziji.

Ali že veš kako boš nadaljeval/a svojo življenjsko pot po končani gimnaziji?			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni
DA	100	43%	43%
NE	132	57%	57%
Skupaj	232	100%	100%

Razmerje med dijaki, ki vedo, kako bodo nadaljevali svojo življenjsko pot po končanem izobraževanju, in med tistimi, ki ne vedo, je približno enako (43 % proti 57 %). Vendar je še vedno več tistih dijakov, ki ne vedo, kako bodo nadaljevali svojo življenjsko pot, kot tistih, ki to že vedo.

3. Vprašanje: Ali si že kdaj poskusil/a narediti svoj življenjski plan, kako priti do želene službe?

Tabela 12: Število (*f*) in strukturni odstotki (*f*%) dijakov glede na poskus kreiranja življenjskega plana, kako do zelene službe.

Ali si že kdaj poskusil/a narediti svoj življenjski plan, kako priti do zelene službe?			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni
DA	100	43%	43%
NE	132	57%	57%
Skupaj	232	100%	100%

Tudi tukaj vidimo, da je veliko mladih že poskušalo narediti svoj življenjski plan (načrt), kako priti do zelene službe. Kar 100 od 232 anketiranih jih je že poskusilo narediti svoj življenjski plan, kar je 43 %. Še vedno pa ostaja večje število tistih, ki ga še niso nikoli poskusili narediti in to je 57 %.

4. Vprašanje: Ali meniš, da ti je izobraževalni proces, v katerega si bil/a do sedaj vključen/a, nudil dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko zaživel/a na svojem?

Tabela 13: Število (*f*) in strukturni odstotki (*f*%) dijakov glede na mnenje o nujenju zadostnega kariernega izobraževanja s strani izobraževalnega sistema.

Ali meniš, da ti je izobraževalni proces, v katerega si bil/a do sedaj vključen/a, nudil dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko zaživel/a na svojem?			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni
DA	77	33%	33%
NE	155	67%	67%
Skupaj	232	100%	100%

Večina dijakov (155 od 232, kar je 67 %) je mnenja, da jim izobraževalni proces, v katerega so bili do sedaj vključeni, ni nudil dovolj kariernega izobraževanja.

5. Vprašanje: Ali meniš, da bi dijak/inja moral/a osvojiti naslednje vsebine v gimnazijskem izobraževanju?

Tabela 14: Število (f) in strukturni odstotki (f %) dijakov glede na mnenje o vključitvi pridobivanja posameznih sposobnosti in veščin.

Ali meniš, da bi te vsebine moral/a dijak/inja osvojiti v gimnazijskem izobraževanju?					
Podvprašanja	Odgovori			Veljavni	Št. enot
	DA	NE	Skupaj		
Odkriti svoje prednosti in slabosti, zmožnosti in sposobnosti.	220 (95%)	12 (5%)	232 (100%)	232	232
Odkriti zaposlitvene možnosti/težave mladih.	220 (95%)	12 (5%)	232 (100%)	232	232
Se naučiti pisati življenjepis.	217 (94%)	15 (6%)	232 (100%)	232	232
Si ogledati trenutno stanje iskanja zaposlitve.	187 (81%)	45 (19%)	232 (100%)	232	232
Spoznati pomen mreženja za pridobitev zaposlitve ali podjetno delovanje.	183 (79%)	49 (21%)	232 (100%)	232	232
Se seznaniti z družabnimi omrežji za ustvarjanje novih poslovnih možnosti, spoznati nove oblike dela in povezovanja, spletne iskalnike za delo.	191 (82%)	41 (18%)	232 (100%)	232	232
Osvojiti osnove kreativnega razmišljanja.	214 (92%)	18 (8%)	232 (100%)	232	232
Spoznati gospodarske trende in statistične podatke.	172 (74%)	59 (26%)	231 (100%)	231	232
Spoznati kaj je družbena odgovornost, kako jo	214 (93%)	17 (7%)	231 (100%)	231	232

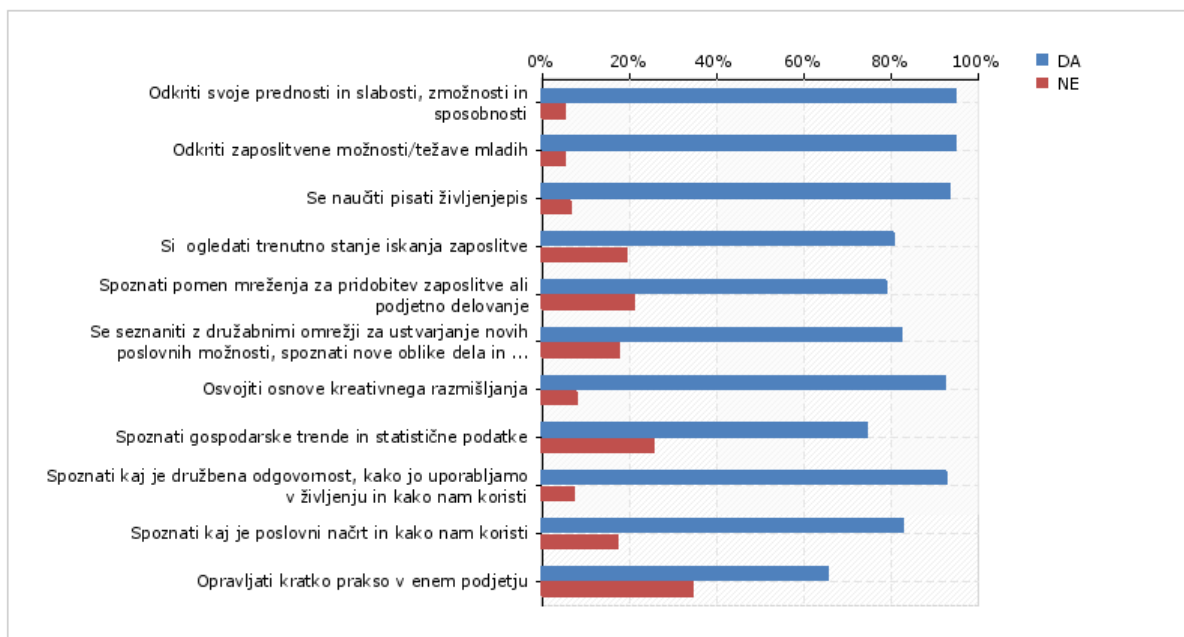
uporabljamo v življenju in kako nam koristi.					
Spoznati kaj je poslovni načrt in kako nam koristi.	192 (83%)	40 (17%)	232 (100%)	232	232
Opravljati kratko prakso v enem podjetju.	152 (66%)	80 (34%)	232 (100%)	232	232

Večina dijakov je odgovorila na trditve pritrdilno – menijo, da bi te vsebine morali osvojiti v gimnazijskem izobraževanju. Ugotovitve glede posameznih vsebin učnega načrta so naslednje:

- Kar 95 % dijakov meni, da bi morali odkriti svoje prednosti, slabosti, zmožnosti in sposobnosti v gimnazijskem izobraževanju.
- Prav tako 95 % dijakov meni, da morajo v gimnazijskem izobraževanju odkriti zaposlitvene možnosti/težave mladih.
- Velika večina, torej 96 % jih meni, da bi se mladi morali v gimnazijskem izobraževanju naučiti pisati življenjepis.
- 81 % mladih meni, da bi si morali mladi v gimnazijskem izobraževanju ogledati trenutno stanje iskanja zaposlitve.
- Nekoliko manj, 79 % dijakov meni, da bi morali spoznati pomen mreženja za pridobitev zaposlitve ali podjetno delovanje v gimnazijskem izobraževanju.
- Kar 82 % dijakov je mnenja, da bi se morali v okviru gimnazijskega izobraževanja seznaniti z družabnimi omrežji za ustvarjanje novih poslovnih možnosti, spoznati nove oblike dela in povezovanja in spoznati spletne iskalnike za delo.
- Kar 92 % mladih je mnenja, da bi morali mladi osvojiti osnove kreativnega razmišljanja v gimnazijskem izobraževanju, kar je zelo dobra popotnica za naprej.
- 74 % dijakov je mnenja, da morajo spoznati gospodarske trende in statistične podatke v gimnazijskem izobraževanju.
- Trditvi, da morajo dijaki v gimnazijskem izobraževanju spoznati, kaj je družbena odgovornost, kako jo uporabljamo in kako nam koristi, je pritrdilo kar 93 % dijakov. Kot kažejo odgovori, gre pri tem vprašanju za zelo dober rezultat, saj se večina dijakov zaveda, da že besedna zveza družbena odgovornost predstavlja zanje in za družbo nekaj pomembnega.

- 83 % dijakov je mnenja, da morajo spoznati, kaj je poslovni načrt in kako nam koristi v gimnazijskem izobraževanju.
- Le 66 % dijakov pa se strinja s trditvijo, da naj bi v času v gimnazijskega izobraževanja opravljali kratko prakso v enem podjetju. Ta trditev ima tudi najmanj pritrdilnih odgovorov pri tem sklopu vprašanj.

Grafikon 2 Ali meniš, da bi dijak/inja moral/a osvojiti naslednje vsebine v gimnazijskem izobraževanju?

6. Vprašanje: Po končanem izobraževanju (srednja šola, fakulteta) želim

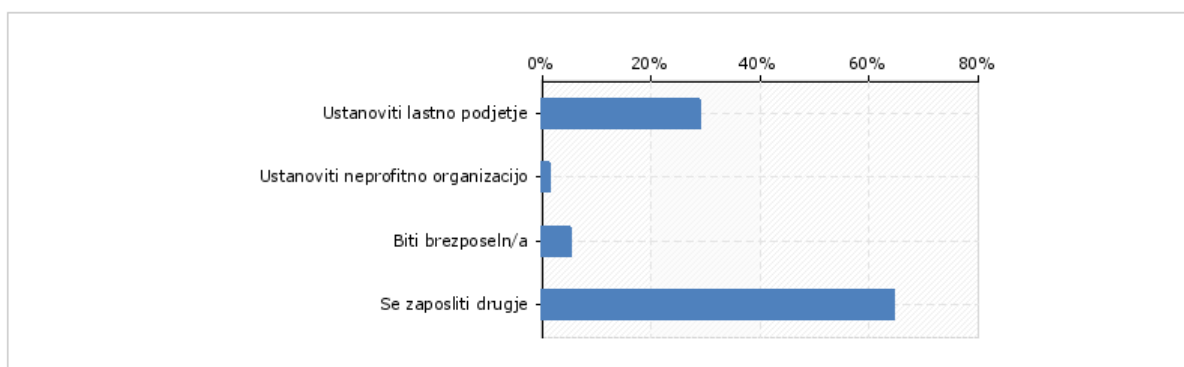
Tabela 15: Število (f) in strukturni odstotki (f %) dijakov glede želje po končanem izobraževanju.

Po končanem izobraževanju (srednja šola, fakulteta) želim:			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni
Ustanoviti lastno podjetje.	67	29%	29%
Ustanoviti neprofitno organizacijo.	3	1%	1%

Biti brezposeln/a.	12	5%	5%
Se zaposliti drugje.	150	65%	65%
Skupaj	232	100%	100%

Velika večina dijakov (kar 66 % oz. dve tretjini) se po končanem izobraževanju želi zaposliti drugje. Slaba tretjina jih želi ustanoviti lastno podjetje (29 %). Veliko manj je tistih, ki želijo ostati brezposelni (5%), najmanj pa je takšnih, ki bi želeli ustanoviti neprofitno organizacijo (1 % oz. 3 pritrtilni odgovori). Morda je razlog, da ima ustanoviti neprofitno organizacijo najmanj pritrtilnih odgovorov tudi to, da je v tem času zelo tvegano ustanoviti neprofitno organizacijo, mladi pa tudi bolj ciljajo na dobiček oz. redno zaposlitev, če je dosegljiva, kot pa na pomoč družbi.

Grafikon 3 Po končanem izobraževanju (srednja šola, fakulteta) želim

8.3.4. Analiza intervjujev

V nadaljevanju predstavljam povzetke opravljenih intervjujev s strokovnjaki in podjetniki ter kariernimi svetovalci. Celotni intervjuj so v prilogi 5, vprašanja poslana intervjuvancem pa so v prilog 4.

PODJETNIKI: analiza odgovorov

1. *Ali menite, da mladim izobraževalni proces, v katerega so vključeni, nudi dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko po njem uspešno zaživel na svojem?*

Podjetniki so mnenja, da je problem šolskih programov danes v togosti, saj se večinoma ne spreminjajo dovolj hitro z okoljem. Menijo tudi, da mladi pogosto želijo le univerzitetno izobrazbo, saj so mnenja, da si bodo kasneje »zrežirali« kariero, prav tako pa so pod vplivom staršev, družbe, medijev itd. Menijo tudi, da je formalna izobrazba le del izobrazbe, ki jo mladi potrebujejo, sledijo še izkušnje in praktični primeri vsega v življenju. Prav tako je potrebno imeti karierno izobraževanje že dovolj zgodaj, hkrati pa je zelo pomembna reforma, zaradi katere se na koncu lahko nekaj spremeni. Predvsem je pomembno, da se izvajalci programa spoznajo na področje tega predmeta in ga ne poučujejo faktografsko.

2. Ali menite, da bi bilo navedena področja (glejte Prilogo 1) potrebno spoznati v okviru gimnazijskega programa izobraževanja in ali bi jim koristila?

Menijo, da jim bodo dana področja omogočila spodbudo odraščanja, krepitev samozavesti in občutka, da so oni tisti, ki kreirajo prihodnost ter možnost intenzivnega razmišljanja o njih samih (Kdo sem, in podobno). Prav tako so mnenja, da ne smemo pozabiti na prakso, ki je nujna. Poudarjajo še, da ni zagotovljeno, da bodo vsi mladi dobili zaposlitev, če bi se ta predmet uvedel. Lahko bi bilo že vidno izboljšanje, četudi bi se le delno uvedel v sistem izobraževanja. Pomembno je, da mladi spoznavajo trende trga dela že dovolj zgodaj, saj jih bodo lahko tako dovolj hitro uresničili in uporabili. Znati si morajo poklic ustvariti sami, pomembna je njihova prava mera vztrajnosti, disciplina na delovnem mestu in dobra vključitev v tim. Mladi morajo vedeti koliko stanejo svojega delodajalca, saj bodo tako zavedali, da morajo podjetju prinesiti 3x do 4x več, kot zaslužijo. Zelo pomembna je seveda praksa, ki jim nudi nove poglede, s katerimi lahko najdejo nove rešitve in možnosti. Zato prakse naj ne opravljajo le nekaj dni, ampak raje nekaj mesecev.

3. Kaj menite, da mladim lahko pomaga pri načrtovanju življenjskih strategij?

Mladi naj se zavedajo, da je privilegij v njih, da potrebujejo vizijo in odprtost do izzivov, točno to kar današnja družba zahteva za uspeh. Vse življenje se je potrebno usposabljanje za vodenje in načrtovanje kariere, saj so to ene najpomembnejših odločitev v življenju, menijo podjetniki. Pravijo tudi, da je lahko dobrodošla vključitev mladih v razne prostovoljne aktivnosti in družbeno koristna prostovoljska dela. Zavedati se morajo, kaj je pomembno za delovanje trga dela in kako le ta deluje, tudi negotove prihodnosti, ki jih lahko čaka. Potrebujejo pozitiven

zglede in druženje z vrstniki, ki so uspešni, da bodo sami pridobili motivacijo in in čim bolj kakovostno podjetniško izkušnjo.

KARIERNI SVETOVALCI: analiza odgovorov

1. Ali menite, da mladim izobraževalni proces, v katerega so vključeni, nudi dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko po njem uspešno zaživel na svojem?

Karierni svetovalci so mnenja, da je potrebno te vsebine prenesti v izobraževalni proces, saj bi se potem lahko povečala hitrejša osamosvojitev mladih. Mnenja so, da so mladi preveč prestrašeni pred neuspehom in ne poznajo dovolj samih sebe, hkrati pa niso dovolj potrpežljivi, saj morajo vedeti, da veliko stvari ne bo nastalo čez noč. Prav tako kot podjetniki so mnenja, da so karierne odločitve ene najpomembnejših odločitev v življenju in prav zaradi tega moramo posvetiti posebno pozornost poklicem, ki bi jih morali spoznati v okviru izobraževanja.

2. Ali menite, da bi bilo navedena področja (glejte Prilogo 1) potrebno spoznati v okviru gimnazijskega programa izobraževanja in ali bi jim koristila?

Menijo, da se morajo z navedenimi temami seznaniti že v srednji šoli, saj jim koristijo ta znanja, če jih imajo že, preden vstopijo na trg dela, hkrati pa je pomembno, da se odločajo za izobraževalno pot po srednji šoli na podlagi svojih interesov. Prav tako so mnenja, da je mlade potrebno postaviti pred dejstvo, da se bodo v življenju morali odločiti za nekaj, kar pomeni, da bodo prišle stvari, ki se jim bodo morali kdaj odreči. Zato je pomembno, da poznajo svoje želje, interese in motive. Pravijo, da je pomembno tudi, da jih seznanimo s kariernimi centri in pomočjo, ki jo lahko poiščejo, da si oblikujejo kariero.

3. Kaj menite, da mladim lahko pomaga pri načrtovanju življenjskih strategij?

Seveda morajo za načrtovanje življenjskih strategij poznati same sebe, interese, prednosti, slabosti, možnosti, ki jih imajo na voljo itd.. Menijo, da je mlade potrebno spodbujati k razmišljanju o njihovi prihodnosti, saj bodo le tako pripravljeni na življenjske izzive in izzive trga dela. Pomembno je tudi, da se mladim pomaga načrtovati njihovo prihodnost na SMART način.

STROKOVNJAKI: analiza

1. Ali menite, da mladim izobraževalni proces, v katerega so vključeni, nudi dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko po njem uspešno zaživel na svojem?

Poudarjajo, da karierno izobraževanje seveda ne bo zagotovilo takojšnje zaposlitve vsem, vendar jih bo seznanilo s trgom dela, ki se nenehno spreminja. Prav tako so mnenja, da je nujno, da dijaki pridobijo življenjska znanja in tudi, da je težava v tem, da dijaki vseh delavnic na temo kariernega izobraževanja ne jemljejo dovolj resno. Menijo tudi, da je potrebno vključiti nekaj meditativne prakse v izobraževanje, s katero bodo lahko spoznali sebe in se tudi sprostili. Poudarek bi moral biti v aktivaciji njihovih ustvarjalnih sposobnosti.

2. Ali menite, da bi bilo navedena področja (glejte Prilogo 1) potrebno spoznati v okviru gimnazijskega programa izobraževanja in ali bi jim koristila?

Strokovnjaki so mnenja, da morajo biti vsebine izvedene s strani strokovnjakov in na področju usposobljenih, saj se lahko zgodi, da če bodo predmet izvajali le profesorji, ki so že tako preobremenjeni, ta ne bo izveden dovolj kakovostno, kar lahko povzroči nezainteresiranost dijakov. Opozarjajo, da se mora za izvedbo predmeta zagotoviti dovolj sredstev, da bo predmet lahko izveden čim bolj kakovostno, pa tudi če to pomeni, da bo izvedenih manj ur, a bodo tiste izvedene bolje. Opozarjajo še, da je pomembno, da se mlade ozavešča o javnem nastopanju, argumentiranju stališč in interesov kot tudi državljskih znanj, tako bi predmet naredili še bolj zanimiv in enakovreden ostalim. Predlagajo, da bi se mladim, ki jih zanimajo vsebine v gospodarskem življenju, ponudili še tečaji, kjer bi lahko to dodatno razvijali.

3. Kaj menite, da mladim lahko pomaga pri načrtovanju življenjskih strategij?

Strokovnjaki so mnenja, da je potrebno veliko več prakse, hkrati pa tudi motiviranosti. Problem je, da je v slovenski družbi velik porast družbene negotovosti, ki se vidno prenaša na mlajše generacije. Te se posledično oddaljujejo od razmišljanja o prihodnosti. Pomembno se jim zdi, da družba, šola, starši stremijo k ozaveščanju o razmišljanju o prihodnosti, skrbi jih prepogosta črnogledost navedenih akterjev. Ta prihaja tudi preko medijev, ki danes poročajo večinoma le še slabe novice. Pomembni sta motiviranost mladih za karierno izobraževanje in dostopnost strokovnjakov, ki jim na tem področju lahko pomagajo. Poudarjajo pomen družbene odgovornosti, ki jo morajo dijaki osvojiti, preden se podajo na svojo življenjsko pot, saj bodo

tako lahko delovali boljše kot posamezniki in tudi v družbi. Zavedali se bodo npr. kako biti nesebičen in sočlovek, namesto, da jih pripravljamo na tekmovalen odnos v karieri.

8.4. Ugotovitve o sprejemljivosti inovacijskega predloga

Na podlagi opravljenega raziskovalnega dela sem prišla do ugotovitev, ki jih prikazujem v naslednji preglednici.

Tabela 16 Potrditev/zavrnitev hipotez

HIPOTEZA	Potrditev ali zavrnitev hipoteze	Utemeljitev
Hipoteza 1: V programih splošnih gimnazij v Sloveniji še ne obstaja predmet, ki bi mladim zagotovil dovolj znanja na področju lastne karijerne orientacije.	Hipoteza je potrjena.	Z namizno raziskavo sem ugotovila, da konkretno določenih programov (razen v ekonomski gimnaziji) na to temo v slovenskih gimnazijah ni.
Hipoteza 2: Mladi si želijo spoznati, kako načrtovati lastno kariero in življenje.	Hipoteza je potrjena.	Z anketnim vprašalnikom med gimnazijci sem dokazala, da si mladi v veliki meri želijo spoznati, kako načrtovati lastno kariero in življenje.
Hipoteza 3: Mladi bi sprejeli nov predmet Poslovne in življenjske strategije mladih.	Hipoteza je potrjena.	Anketa med mladimi gimnazijci je prav tako pokazala, da se jim v veliki meri predmet zdi sprejemljiv.
Hipoteza 4: Večina mladih bi se po končanem izobraževanju odločila za ustanovitev lastnega podjetja ali neprofitne organizacije.	Hipoteza je zavrtnjena.	Anketa je pokazala, da si le 29 % mladih po končanem izobraževanju želi ustanoviti lastno podjetje. Zato je hipoteza zavrtnjena.

Hipoteza 5: Mladi si želijo opravljati prakso v podjetjih.	Hipoteza je potrjena.	Hipotezo lahko z anketiranjem potrdim, saj se je dve tretjini mladih odločilo za to možnost (66%), čeprav je delež pri teh odgovorih precej manjši, kot pri drugih vsebinah predmeta, kjer se delež pritrdilnih odgovorov giblje med 74 in 95 %.
Hipoteza 6: Strokovnjaki se z uvedbo novega predmeta ne bi strinjali.	Hipoteza je zavrnjena.	Intervjuji s strokovnjaki in podjetniki so pokazali, da tako kot mladi, tudi oni menijo, da bi bilo smiselno takšen predmet vpeljati v srednješolsko izobraževanje gimnazijcev.

9. SKLEPNE MISLI

Veliko mladih v Sloveniji je visoko izobraženih, a tudi brezposelnih. Anketa in intervjuji so pokazali, da bi jim morali pomagati pri načrtovanju njihovega življenja in dela z dodatnimi vsebinami že v srednjih šolah. Tisti, ki se odločijo za poklic frizerja, gostinca, zidarja, mizarja in podobno že dobro vedo, kaj hočejo v življenju. Gimnazijci pa smo pogosto vpeti v pridobivanje znanja, manj pa pridobimo praktičnih izkušenj. Zato bi bilo odlično, če bi tudi te lahko nekje pridobili, da bi se potem, ko se je treba zaposliti, bolje in lažje znašli. Veliko bi nam prav tako pripomoglo, da bi imeli praktične izkušnje, še preden stopimo na trg dela. Pomembno pa je tudi, da se nam novice in snovi predstavijo na pozitiven in pravilen način. Prav tako je razvidno iz naloge, da si mladi v gimnazijah želijo karijerne orientacije. To je razvidno iz ankete, ki je bila izvedena med gimnazijci. Za predmet pa bi bilo potrebno imeti prave izvajalce, da bi ga lahko res kakovostno izvedli. Predlog predmeta poslovne in življenjske strategije je nastal za pomoč mladim in upam, da bo čim prej tudi vpeljan v gimnazijske programe v Sloveniji, saj bo tako v korist ne le mladim, vendar tudi celotni slovenski družbi.

10. VIRI IN LITERATURA

LITERATURA

- Bajde, V. et. al., 2013. ZBORNIK prispevkov projekta Mreža za razvoj podjetnosti mladih – POM. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. ISBN 978-961-217-054-7.
- Banjac, M. et. al., 2012. AKTIVNA mladina (so)ustvarja evropsko prihodnost. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede, 2012. ISBN 978-961-235-605-7
- Barle-Lakota, A. et al., 2004. Sociologija, Učbenik za 280-urni predmet sociologije v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja. Ljubljana, DZS, str. 80.
- Barle-Lakota, A. et al., 2004. Uvod v sociologijo. Ljubljana, DZS.
- Beočanin, T., 2014. Miran Lavrič, sociolog in raziskovalec mladine: Nično zaupanje mladih v politiko, Replika, Delo. Dostopno na: <http://revija-replika.si/miran-lavric-sociolog-raziskovalec-mladine-nicno-zaupanje-mladih-v-politiko/>, 5.2.2015, 1:05
- Černezel Hrastar, Smiljana, Zgaga, Mirjana, 2014. Priložnosti za reševanje brezposelnosti mladih v lokalnem in regionalnem okolju. 28. oktober 2014, Zaključni posvet projekta MODEL M 2014, Inštitut IRDO, Zavod RS za zaposlovanje.
- Črnak Meglič, A., 2005. OTROCI in mladina v prehodni družbi: analiza položaja v Sloveniji. Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, Ljubljana, Aristej.
- Dobnikar, N., 2005: Podjetnost mladih, diplomsko delo. UL, EF. Ljubljana. Dostopno tudi na: http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/dobnikar2011.pdf , 23.1.2015, 2.08
- EU – Projekt PeriSCop – COMENIUS 2.1., 2005. Mladina v Evropi. Hardheim, EU-Projekt PeriSCop – Comenius 2.1, Maring Druck.
- Golob, A., 2008. UČNI načrt. Ekonomija [Elektronski vir] : gimnazija : ekonomska, splošna gimnazija : ekonomska gimnazija: obvezni predmet in matura (385 ur), splošna gimnazija: izbirni predmet in matura (280 ur) / predmetna komisija Ana Golob ... [et al.]. - Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Dostopno tudi na:

http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2013/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_ekonomija_gimn.pdf, 1.2.2015, 18.29

- Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 2015. Dostopno na: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=podjeten&hs=1, 23.1.2015, 1.59
- Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, dostopno na http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=kariera&hs=1, 30.1.2015, 8.22
- Javrh, P., 2011. Splošne in andragoške zakonitosti razvoja kariere. Ljubljana, Andragoški zavod Slovenije, ISBN 978-961-6130-98-1, str. 22.
- Kaučič, E., 2011: Oblike družbeno odgovornega obnašanja mladih. Objavljeno v Hrast, A. et. al. IRDO mednarodna konferenca Družbena odgovornost in izzivi 2011. Maribor, Inštitut za razvoj družbene odgovornosti (IRDO), 2011. ISBN 978-961-92971-2-4).
- Klanjšek, R., 2011: Zaposlenost, brezposelnost ter podjetništvo mladih v Sloveniji – empirični portret. Objavljeno v Hrast, A. et. al. IRDO mednarodna konferenca Družbena odgovornost in izzivi časa 2011. Maribor, Inštitut za razvoj družbene odgovornosti (IRDO). ISBN 978-961-92971-2-4).
- Lavrič, M. et. Al., 2010. MLADINA 2010. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za mladino, Aristej, 2011. ISBN 978-220-077-0.
- Mihelj, 2002. Objavljeno v Gorenčič R. 2009. Vloga mladih v družbi UM FVV, str. 16. Dostopno tudi na <http://www.mss.si/datoteke/dokumenti/gorencic.pdf>, 23.1.2015, 8.10
- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2012. Dostopno na: http://www.mgrt.gov.si/si/zgodbe_o_uspehu/arhiv/celoviti_program_spodbujanja_ustvarjalnosti_inovativnosti_in_podjetnosti_mladih/, 23.1.2015, 2.03
- Mulej, L., 2011: Vzgoja za družbeno odgovornost: duh časa in čas sprememb. Objavljeno v Hrast, A. et. al. IRDO mednarodna konferenca Družbena odgovornost in izzivi 2011. Maribor, Inštitut za razvoj družbene odgovornosti (IRDO), 2011. ISBN 978-961-92971-2-4).
- Počkar, M. et al., 2011. Uvod v sociologijo. DZS. Ljubljana.
- Popit, T., 2008. UČNI načrt. Sociologija [Elektronski vir] : gimnazija : splošna, klasična, strokovna gimnazija : obvezni, izbirni predmet, matura (70,120 ur)/ predmetna komisija Tanja Popit ... [et al.]. - Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport:

Zavod RS za šolstvo, 2008, Dostopno na :

http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2011/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_sociologija_gimn.pdf, 1.2.2015, 18.08

- Rebernik, M. et. Al, 2013. Spregledan podjetniški potencial mladih: GEM Slovenija 2013. Maribor, Ekonomsko-poslovna fakulteta, 2014. ISBN 978-961-6802-30-7.
- Rotar, M., Reš, Š., 2014. Karierna orientacija za neodločene mlade. Kranj, 26. in 28.3.2014. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/files/6631/neodloceni_mladi.pdf, 22.1.2015, 23.45
- Sentočnik, Sonja, 2012. Analiza učnih načrtov obveznih predmetov v gimnaziji z vidika vseživljenjske kariernе orientacije s priporočili. Zavod RS za zaposlovanje. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/files/3932/analiza_gimnazije.pdf, 23.1.2015, 11.57
- Statistični urad RS, 2014. Aktivno prebivalstvo (po Anketi o delovni sili), Slovenija, 2. četrletje 2014 - končni podatki. 29. avgust 2014, Prva objava. Dostopno na: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=6429, 27.1.2015, 11:56
- Ule in Mihelj, 1995. Objavljeno v Gorenčič R., 2009. Vloga mladih v družbi UM FVV, str. 16. Dostopno tudi na <http://www.mss.si/datoteke/dokumenti/gorencic.pdf>, 23.1.2015, 8.15
- N. Gordon, Virginia, 1995. The undecided college student: An academic and career advising challenge, 2nd edition, Charles Thomas, Publishers.
- Zveza prijateljev mladine Maribor, 2014. Navodila za pripravo raziskovalnih nalog/inovacijskih predlogov v projektu Mladi za napredek Maribora.
- Žibert, M., 2014. Kaj je prednost generacije Z? 6.9.2014. Dostopno na <http://mladipodjetnik.si/novice-in-dogodki/novice/kaj-je-prednost-generacije-z>, 23.1.2015, 15:08

VIRI

- http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=podjeten&hs=1, 23.1.2015, 1.59
- <http://mladipodjetnik.si/novice-in-dogodki/novice/kaj-je-prednost-generacije-z>, 23.1.2015, 15:08

- http://www.mgrt.gov.si/si/zgodbe_o_uspehu/arhiv/celoviti_program_spodbujanja_ustvarjalnosti_inovativnosti_in_podjetnosti_mladih/, 23.1.2015, 2.03
- <http://mladipodjetnik.si/novice-in-dogodki/novice/kaj-je-prednost-generacije-z>, 23.1.2015, 15:08
- http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=podjeten&hs=1 , 23.1.2015, 1.59
- http://www.ess.gov.si/files/6631/neodloceni_mladi.pdf, 22.1.2015, 23.45
- http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/dobnikar2011.pdf, 23.1.2015, 2.08
- <http://www.mss.si/datoteke/dokumenti/gorencic.pdf>, 23.1.2015, 8.10
- www.irdo.si, 23.1.2015, 15:50
- http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=6429, 27.1.2015, 11:56
- <http://www.ustvarjalnik.org/>, 1.2.2015, 15:34
- <http://www.tovarnapodjemov.org/>, 1.2.2015, 15: 40
- <http://coworking.si/>, 1.2.2015, 15:45
- <http://www.crowdfunding.si/alpha/>, 1.2.2015, 16.01
- <https://www.kickstarter.com/>, 1.2.2015, 16.08
- <http://www.poslovniangeli.si/>, 1.2.2015, 16.10
- http://www.ess.gov.si/files/3932/analiza_gimnazije.pdf, 23.1.2015, 11.57
- <http://www.delo.si/druzba/hotel-mama.html>, 4.2.2015, 13.01

11. PRILOGE:

Priloga 1: Karierni vprašalnik kot didaktična priloga k učnemu predmetu

Priloga 2: Anketni vprašalnik

Priloga 3: Analiza ankete

Priloga 4: Vprašalnik intervjuvancev

Priloga 5: Intervjuji s podjetniki, strokovnjaki, svetovalci

PRILOGA 1:

KARIERNI VPRAŠALNIK KOT DIDAKTIČNA PRILOGA K UČNEMU NAČRTU

KARIERNI VPRAŠALNIK

POSLOVNE IN ŽIVLJENJSKE STRATEGIJE

IME IN PRIIMEK:

A. JAZ

1. MOJE POSLANSTVO

Tabela 17 Moje poslanstvo

Napiši 3 do 6 ključnih besed, ki vas opredeljujejo!
Poišči 5 svojih vrednot (tisto, kar te usmerja v različnih življenjskih odločitvah).
Moje življenjsko poslanstvo je <i>(napiši, kaj meniš, zakaj obstajaš, kaj moraš početi na tem svetu, komu lahko pomagaš in kako si lahko koristen/a zase in za druge?)</i>

2. PIRAMIDA MOJIH NAJLJUBŠIH IN NAJMOČNEJŠIH VEŠČIN

Tabela 18 Moje najljubše veščine

	Moja najljubša in najmočnejša veščina:		
	Moja druga najljubša in najmočnejša veščina:	Tretja:	
Četrta:	Peta:	Šesta:	
Sedma:	Osma:	Deveta:	Deseta:

3. OSEBNOSTNE ZNAČILNOSTI

Zapisane so konkretne osebnostne značilnosti in značilne izjave zanje. Presodi, kako je vsaka izmed lastnosti izražena pri tebi, in obkroži ustrezne ocene na ocenjevalni lestvici od 1 do 7.

Tabela 19 Osebnostne značilnosti

Lastnosti	Značilna izjava	Ocena						
		šibko			močno			
Odprtost	Rad prisluhnem ljudem, ki imajo drugačne nazore kot jaz.	1	2	3	4	5	6	7
Samozavest	Vem, kaj zmorem in kaj hočem.	1	2	3	4	5	6	7
Samoiniciativnost	Zastavim si cilje in jih uresničujem tudi brez spodbujanja drugih.	1	2	3	4	5	6	7
Vztrajnost	Kljub oviram vztrajam na poti do cilja.	1	2	3	4	5	6	7
Prilagodljivost	Dobro shajam z različnimi ljudmi.	1	2	3	4	5	6	7
Vedoželjnost	Rad se naučim česa novega.	1	2	3	4	5	6	7
Samostojnost	Ni mi težko samemu opraviti zaupano nalogo.	1	2	3	4	5	6	7
Dojemljivost	Hitro sprejemem bistvo problemov.	1	2	3	4	5	6	7
Sposobnost odločanja	V kočljivih situacijah se odločam hitro in učinkovito.	1	2	3	4	5	6	7

Sposobnost navezovanja stikov	Navezovanje stikov z neznanci mi ne povzroča težav.	1	2	3	4	5	6	7
Dovzetnost za kritiko	Če naredim napako, sem pripravljen/a sprejeti kritiko.	1	2	3	4	5	6	7
Prepričljivost	V razpravah uporabljam prepričljive argumente.	1	2	3	4	5	6	7
Ekstravertiranost	Rad/a se pogovarjam z drugimi.	1	2	3	4	5	6	7
Odgovornost	Sprejemam posledice, ki nastanejo zaradi mojih napak, in jih poskušam odpraviti.	1	2	3	4	5	6	7
Lojalnost	Podpiram druge pri doseganju skupnih ciljev.	1	2	3	4	5	6	7
Zanesljivost	Če nekaj obljubim, to tudi izpolnim.	1	2	3	4	5	6	7
Ustvarjalnost	Rad/a počnem nekaj novega.	1	2	3	4	5	6	7

4. SWOT ANALIZA

V nadaljevanju v tabelo zapiši tvoje pozitivne in negativne lastnosti glede na notranje in zunanje okolje.

Tabela 20 SWOT analiza

	Pozitivne lastnosti	Negativne lastnosti
Notranje okolje	PREDNOSTI S	SLABOSTI W
Zunanje okolje	PRILOŽNOSTI O	NEVARNOSTI T

5. MOJ NAJVEČJI USPEH

- Moj največji dosedanji uspeh je:
- Kako se je to zgodilo?
- Kdo mi je pri tem pomagal?
- Katere moje lastnosti so takrat prišle do izraza?
- Kako sem se ob tem počutil/a?
- Kaj sem potreboval/a, da sem ta uspeh dosegel/a?

B. VIZIJA

1. SANJANJE

- Kaj je tvoja strast? V čem ZARES uživaš?
- Kaj sem si vedno želel/a narediti, vendar me je bilo strah začeti?
- S čim bi se v življenju želel/a ukvarjati, če bi vedel/a, da bi mi uspelo?
- Kaj bi v življenju najraje počel/a?
- Kako bi si organiziral/a svoje življenje, če bi na loteriji zadel/a milijon evrov?
- Katero veliko stvari bi si drznil/a sanjati, če bi vedel/a, da ni možnosti za neuspeh?

Moja sanjska vizija je (napiši svoj veliki cilj – kam želiš priti npr. v naslednjih petih letih, kaj boš počel/a, koliko in kako boš zaslužila za preživetje ipd.)

2. POKLIC/DELOVNA MESTA

Izmisli si 5 novih delovnih mest zase. To so lahko že obstoječe stvari, še bolj pa je, da oblikuješ novo delovno mesto, za katerega se ti zdi, da bi ga lahko s svojim znanjem in veščinami opravljal/a.

Tabela 21 Poklic in delovna mesta

3. AKCIJSKI NAČRT

Akcijski načrt je nekakšen zemljevid, ki te pripelje do zelenega izobraževalnega oz. poklicnega cilja. Kadar natanko vemo, kam želimo, uberemo najkrajšo pot in uspešno premagujemo ovire.

V naslednji preglednici odgovori na zastavljena vprašanja po tvojih najboljših močeh.

Kaj je moj izobraževalni oz. poklicni cilj?

Kaj moram storiti, da ga bom dosegel/a:
DANES:
TA MESEC:
TO ŠOLSKO LETO:
ČEZ 5 LET:

Kakšno podporo pri tem potrebujem?

Kaj v meni me lahko ustavi na tej poti?

Katere druge ovire bi me lahko ustavile na tej poti?

Katere druge možnosti imam, če cilja ne bom dosegel/a?

Kaj bom lahko rekel/a o sebi, ko bom dosegel/a cilj? Kako bom proslavil/a uspeh?

Slika 5 Akcijski načrt

Sedaj nariši z diagrami sliko procesa, kako boš svoj akcijski načrt uresničil/a in kdo ti bo pri tem pomagal.

11.1. PRILOGA 2: ANKETNI VPRAŠALNIK ZA GIMNAZIJCE

1. Spol:

- Ženski
- Moški
- Drugo:

2. Kateri letnik obiskuješ?

- Prvi letnik
- Drugi letnik
- Tretji letnik
- Četrti letnik

3. Ali že veš kako boš nadaljeval/a svojo življenjsko pot po končani gimnaziji?

- DA
- NE

4. Ali si že kdaj poskusil/a narediti svoj življenjski plan, kako priti do želene službe?

- DA
- NE

5. Ali meniš, da ti je izobraževalni proces, v katerega si bil/a do sedaj vključen/a, nudil dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko zaživel/a na svojem?

- DA
- NE

6. Ali meniš, da bi naslednje vsebine moral/a dijak/inja osvojiti v gimnazijskem izobraževanju?

Tabela 22 Anketni vprašalnik

Vsebine predmeta	DA	NE
Odkriti svoje prednosti in slabosti, zmožnosti in sposobnosti.	☐	☐
Odkriti zaposlitvene možnosti/težave mladih.	☐	☐
Se naučiti pisati življenjepis.	☐	☐
Si ogledati trenutno stanje iskanja zaposlitve.	☐	☐
Spoznati pomen mreženja za pridobitev zaposlitve ali podjetno delovanje.	☐	☐
Se seznaniti z družabnimi omrežji za ustvarjanje novih poslovnih možnosti, spoznati nove oblike dela in povezovanja, spletne iskalnike za delo.	☐	☐
Osvojiti osnove kreativnega razmišljanja.	☐	☐
Spoznati gospodarske trende in statistične podatke.	☐	☐
Spoznati kaj je družbena odgovornost, kako jo uporabljamo v življenju in kako nam koristi.	☐	☐
Spoznati kaj je poslovni načrt in kako nam koristi.	☐	☐
Opravljati kratko prakso v enem podjetju.	☐	☐

7. Po končanem izobraževanju (srednja šola, fakulteta) želim:

- Ustanoviti lastno podjetje.
- Ustanoviti neprofitno organizacijo.
- Biti brezposeln/a.
- Se zaposliti drugje.

11.2. PRILOGA 3: ANALIZA ANKETE MED GIMNAZIJCJI

11.2.1. Rezultati in interpretacija ankete

Demografski podatki:

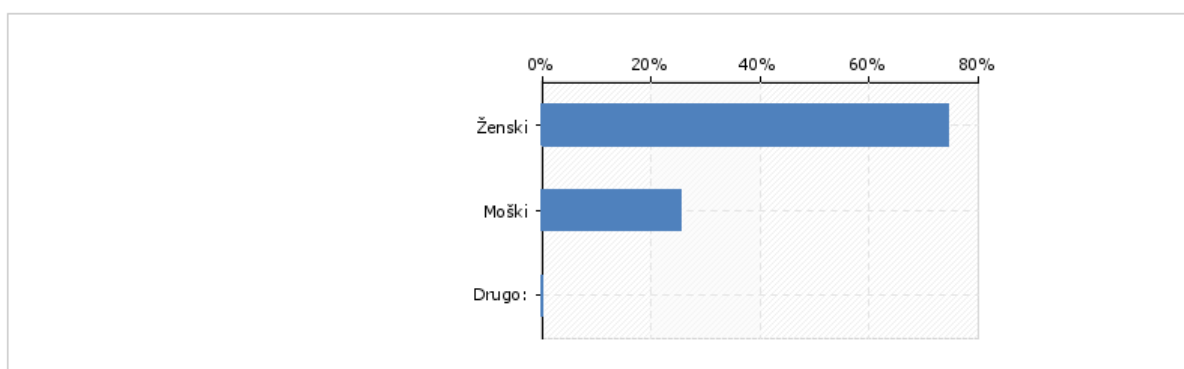
Skupaj je bilo anketiranih 822 gimnazijcev, 232 gimnazijcev se je odzvalo na anketni vprašalnik tako, da so ga izpolnili v celoti. Odzivnost na anketi je torej bila 28,22 %.

Tabela 23 Število (*f*) in strukturni odstotki (*f*%) anketiranih dijakov glede na spol.

Spol:			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni
Ženski	173	75%	75%
Moški	59	25%	25%
Drugo	0	0%	0%
Skupaj	232	100%	100%

Za analizo smo upoštevali 232 v celoti izpolnjenih odgovorov gimnazijcev, od tega odgovore 59-tih moških (25 %) in 173-tih žensk (75 %).

Grafikon 4 Strukturni odstotki anketiranih dijakov glede na spol.

7. Vprašanje: Kateri letnik obiskuješ?

Tabela 24 Število (*f*) in strukturni odstotki (*f* %) dijakov glede na letnik izobraževanja

Kateri letnik obiskuješ?			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni
1. letnik	79	34%	34%
2. letnik	68	29%	29%
3. letnik	53	23%	23%
4. letnik	32	14%	14%
Skupaj	232	100%	100%

Od skupaj 232-tih odgovorov gimnazijcev jih 34 % (79) obiskuje 1. letnik, 29 % (68) 2. letnik, 23 % (53) 3. letnik in 14 % (32) 4. letnik.

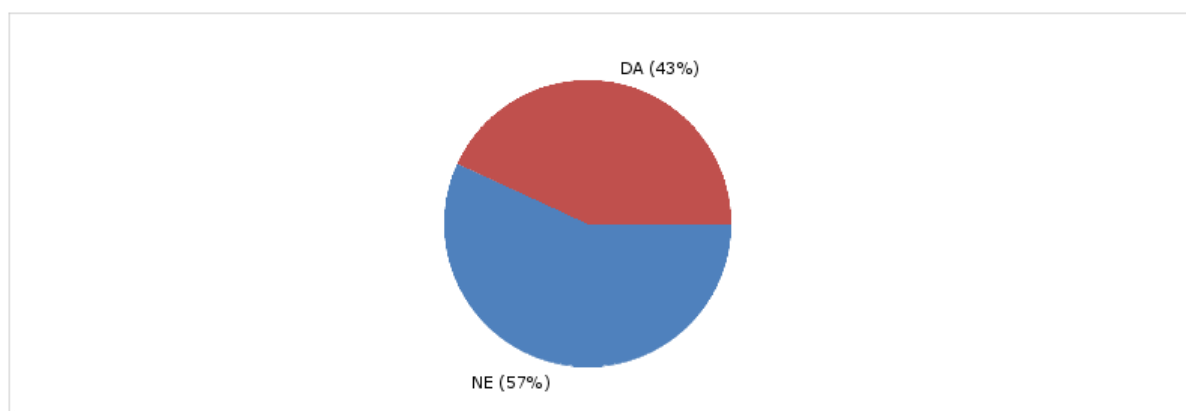
8. Vprašanje: Ali že veš kako boš nadaljeval/a svojo življenjsko pot po končani gimnaziji?

Tabela 25 Število (*f*) in strukturni odstotki (*f* %) dijakov glede na vedenje o nadaljevanju življenjske poti po končani gimnaziji.

Ali že veš kako boš nadaljeval/a svojo življenjsko pot po končani gimnaziji?			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni
DA	100	43%	43%
NE	132	57%	57%
Skupaj	232	100%	100%

Razmerje med dijaki, ki vedo, kako bodo nadaljevali svojo življenjsko pot po končanem izobraževanju, in med tistimi, ki tega ne vedo, je približno enako (43 % proti 57 %). Vendar je še vedno več tistih dijakov, ki ne vedo, kako bodo nadaljevali svojo življenjsko pot, kot tistih, ki to že vedo.

Grafikon 5 Ali že veš kako boš nadaljeval/a svojo življenjsko pot po končani gimnaziji?
(N=232)

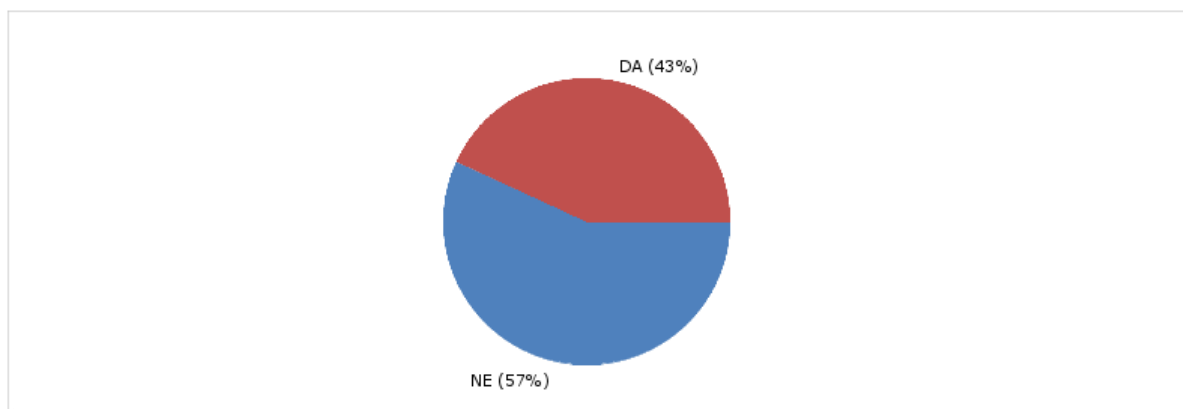
9. Vprašanje: Ali si že kdaj poskusil/a narediti svoj življenjski plan, kako priti do zelene službe?

Tabela 26 Število (f) in strukturni odstotki (f%) dijakov glede na poskus kreiranja življenjskega plana, kako do zelene službe

Ali si že kdaj poskusil/a narediti svoj življenjski plan, kako priti do zelene službe?			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni
DA	100	43%	43%
NE	132	57%	57%
Skupaj	232	100%	100%

Tudi tukaj vidimo, da je veliko mladih že poskušalo narediti svoj življenjski plan, kako priti do zelene službe. Kar 100 od 232 anketiranih jih je že poskusilo narediti svoj življenjski plan, kar je 43% vseh odgovorov. Še vedno pa ostaja večje število tistih, ki ga še niso nikoli poskusili narediti in to je 57%.

Grafikon 6 Ali si že kdaj poskusil/a narediti svoj življenjski plan, kako priti so želene službe?
(N=232)

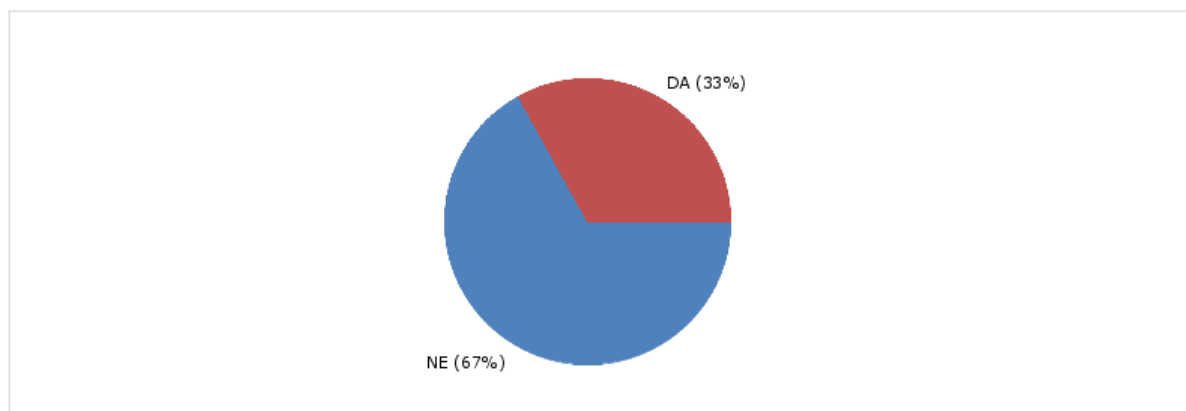
10. Vprašanje: Ali meniš, da ti je izobraževalni proces, v katerega si bil/a do sedaj vključen/a, nudil dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko zaživel/a na svojem?

Tabela 27 Število (f) in strukturni odstotki (f%) dijakov glede na mnenje o nudenju zadostnega kariernega izobraževanja s strani izobraževalnega sistema.

Ali meniš, da ti je izobraževalni proces, v katerega si bil/a do sedaj vključen/a, nudil dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko zaživel/a na svojem?			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni
DA	77	33%	33%
NE	155	67%	67%
Skupaj	232	100%	100%

Večina dijakov (155 od 232, kar je 67 %) je mnenja, da jim izobraževalni proces, v katerega so bili do sedaj vključeni, ni nudil dovolj kariernega izobraževanja.

Grafikon 7 Ali meniš, da ti je izobraževalni proces, v katerega si bil/a do sedaj vključen/a nudil dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko zaživel/a na svojem? (N=232)

11. Vprašanje: Ali meniš, da bi dijak/inja moral/a osvojiti naslednje vsebine v gimnazijskem izobraževanju?

Tabela 28 Število (f) in strukturni odstotki (f%) dijakov glede na mnenje o vključitvi pridobivanja posameznih sposobnosti in veščin.

Ali meniš, da bi te vsebine moral/a dijak/inja osvojiti v gimnazijskem izobraževanju?					
Podvprašanja	Odgovori			Veljavni	Št. enot
	DA	NE	Skupaj		
Odkriti svoje prednosti in slabosti, zmožnosti in sposobnosti.	220 (95%)	12 (5%)	232 (100%)	232	232
Odkriti zaposlitvene možnosti/težave mladih.	220 (95%)	12 (5%)	232 (100%)	232	232
Se naučiti pisati življenjepis.	217 (94%)	15 (6%)	232 (100%)	232	232
Si ogledati trenutno stanje iskanja zaposlitve.	187 (81%)	45 (19%)	232 (100%)	232	232
Spoznati pomen mreženja za pridobitev zaposlitve ali podjetno delovanje.	183 (79%)	49 (21%)	232 (100%)	232	232

Se seznaniti z družabnimi omrežji za ustvarjanje novih poslovnih možnosti, spoznati nove oblike dela in povezovanja, spletne iskalnike za delo.	191 (82%)	41 (18%)	232 (100%)	232	232
Osvojiti osnove kreativnega razmišljanja.	214 (92%)	18 (8%)	232 (100%)	232	232
Spoznati gospodarske trende in statistične podatke.	172 (74%)	59 (26%)	231 (100%)	231	232
Spoznati kaj je družbena odgovornost, kako jo uporabljamo v življenju in kako nam koristi.	214 (93%)	17 (7%)	231 (100%)	231	232
Spoznati kaj je poslovni načrt in kako nam koristi.	192 (83%)	40 (17%)	232 (100%)	232	232
Opravljati kratko prakso v enem podjetju.	152 (66%)	80 (34%)	232 (100%)	232	232

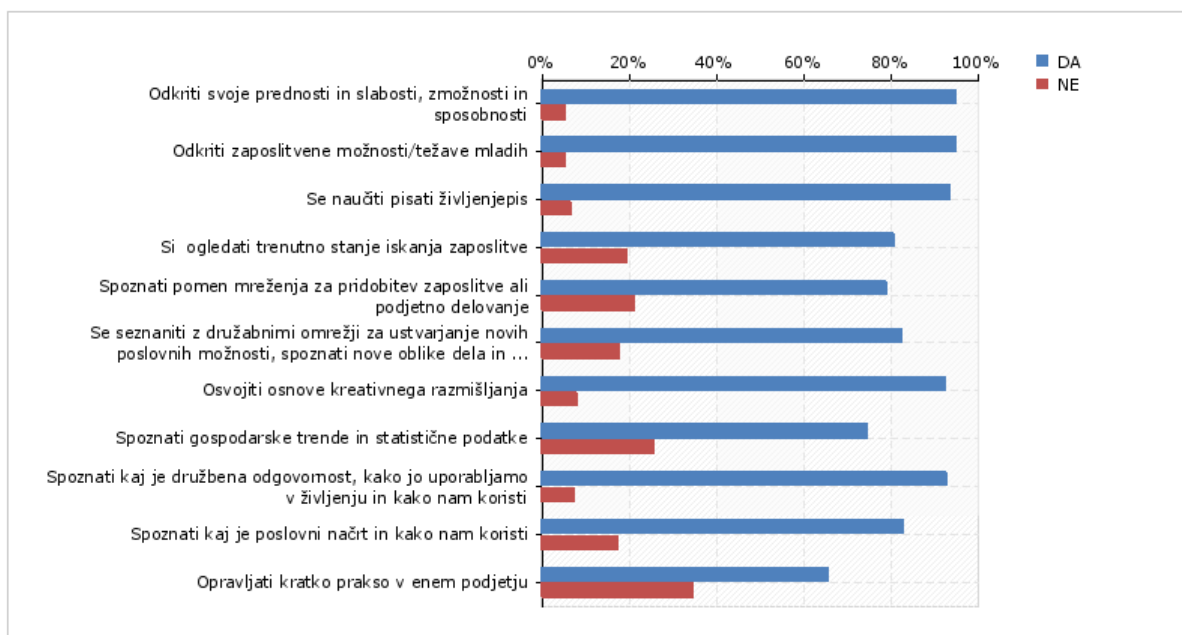
Večina dijakov je odgovorila na trditve pritrdilno – menijo, da bi te vsebine morali osvojiti v gimnazijskem izobraževanju. Ugotovitve glede posameznih vsebin učnega načrta so naslednje:

- Kar 95 % dijakov meni, da bi morali odkriti svoje prednosti, slabosti, zmožnosti in sposobnosti v gimnazijskem izobraževanju.
- Prav tako 95 % dijakov meni, da morajo v gimnazijskem izobraževanju odkriti zaposlitvene možnosti/težave mladih.
- Velika večina, torej 96 % jih meni, da bi se mladi morali v gimnazijskem izobraževanju naučiti pisati življenjepis.
- 81 % mladih meni, da bi si morali mladi v gimnazijskem izobraževanju ogledati trenutno stanje iskanja zaposlitve.
- Nekoliko manj, 79 % dijakov meni, da bi morali spoznati pomen mreženja za pridobitev zaposlitve ali podjetno delovanje v gimnazijskem izobraževanju.
- Kar 82 % dijakov je mnenja, da bi se morali v okviru gimnazijskega izobraževanja seznaniti z družabnimi omrežji za ustvarjanje novih poslovnih možnosti, spoznati nove

oblike dela in povezovanja in spoznati spletne iskalnike za delo.

- Kar 92 % mladih je mnenja, da bi morali mladi osvojiti osnove kreativnega razmišljanja v gimnazijskem izobraževanju, kar je zelo dobra popotnica za naprej.
- 74 % dijakov je mnenja, da morajo spoznati gospodarske trende in statistične podatke v gimnazijskem izobraževanju.
- Trditvi, da morajo dijaki v gimnazijskem izobraževanju spoznati, kaj je družbena odgovornost, kako jo uporabljamo in kako nam koristi, je pritrnilo kar 93 % dijakov. Kot kažejo odgovori, gre pri tem vprašanju za zelo dober rezultat, saj se večina dijakov zaveda, da že besedna zveza družbena odgovornost predstavlja zanje in za družbo nekaj pomembnega.
- 83 % dijakov je mnenja, da morajo spoznati, kaj je poslovni načrt in kako nam koristi v gimnazijskem izobraževanju.
- Le 66 % dijakov pa se strinja s trditvijo, da naj bi v času v gimnazijskega izobraževanja opravljali kratko prakso v enem podjetju. Ta trditev ima tudi najmanj pritrtilnih odgovorov pri tem sklopu vprašanj.

Grafikon 8 Strukturni odstotek dijakov glede na mnenje o vključitvi pridobivanja posameznih sposobnosti in veščin.

12. Vprašanje: Po končanem izobraževanju (srednja šola, fakulteta) želim

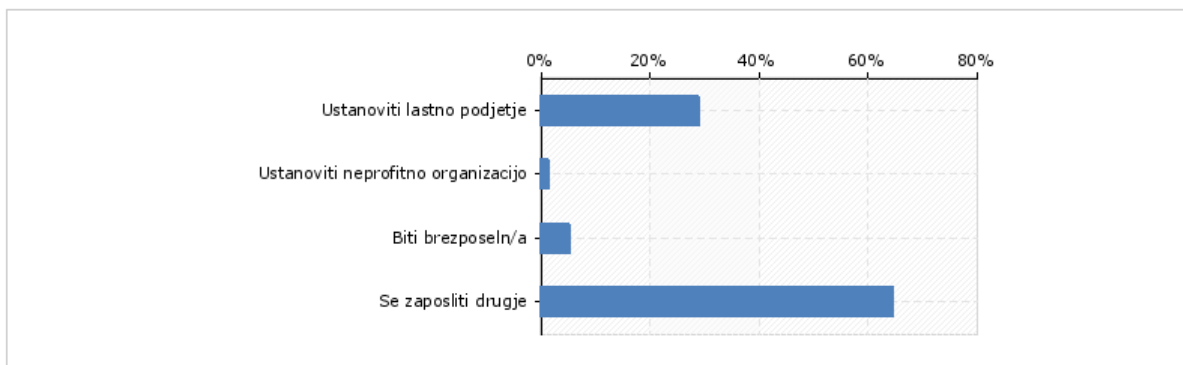
Tabela 29 Število (*f*) in strukturni odstotki (*f*%) dijakov glede želje po končanem izobraževanju.

Po končanem izobraževanju (srednja šola, fakulteta) želim:			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljavni
Ustanoviti lastno podjetje.	67	29%	29%
Ustanoviti neprofitno organizacijo.	3	1%	1%
Biti brezposeln/a.	12	5%	5%
Se zaposliti drugje.	150	65%	65%
Skupaj	232	100%	100%

Velika večina dijakov (kar 66 % oz. dve tretjini) se po končanem izobraževanju želi zaposliti drugje. Slaba tretjina jih želi ustanoviti lastno podjetje (29 %). Veliko manj je tistih, ki želijo ostati brezposelni (5%), najmanj pa je takšnih, ki bi želeli ustanoviti neprofitno organizacijo (1 % oz. 3 pritrilni odgovori). Morda je razlog, da ima ustanoviti neprofitno organizacijo najmanj pritrilnih odgovorov tudi to, da je v tem času zelo tvegano ustanoviti neprofitno organizacijo,

mladi pa tudi bolj ciljajo na dobiček oz. redno zaposlitev, če je dosegljiva, kot pa na pomoč družbi.

Grafikon 9 Strukturni odstotki (f %) dijakov glede želje po končanem izobraževanju.

11.3. PRILOGA 4: VPRAŠALNIK INTERVJUANCEV

INTERVJU

1. Ali menite, da mladim izobraževalni proces, v katerega so vključeni, nudi dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko po njem uspešno zaživel na svojem?
2. Ali menite, da bi bilo navedena področja (glejte Prilogo 1) potrebno spoznati v okviru gimnazijskega programa izobraževanja in ali bi jim koristila?
3. Kaj menite, da mladim lahko pomaga pri načrtovanju življenjskih strategij?

PRILOGA

Priloga 1

Tabela 30 Priloga – intervju s strokovnjaki in podjetniki, svetovalci

GLAVNE VSEBINE <i>(glavne vsebine, ki jih mora dijak osvojiti v posameznem letniku)</i>
Tretji letnik:
Spoznavanje <ul style="list-style-type: none">• Igre spoznavanja.• Priprava ppt o sebi.
Karierno izobraževanje <ul style="list-style-type: none">• Mladi rešujejo karierni vprašalnik.• Ugotovijo kakšne so njihove kompetence, sposobnosti in želje .• Preko strokovnjakov dobijo znanja, kako predstaviti svoje prednosti, kako na tak način izstopati iz množice, gostujoče predavanje.• Osnove javnega nastopanja.• Priprava ppt o temi, ki dijakinjo/dijaka najbolj zanima.

<p>Položaj mladih</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opredelitev mladosti. • Podaljševanje mladosti. • Težave s prehodom v odraslost.
<p>Trg dela, gospodarstvo, negospodarstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mladi spoznavajo področje gospodarstva in negospodarstva, trende v Sloveniji in v svetu v zvezi s tem. • Zaposlitvene možnosti/težave mladih. • Prostovoljstvo.
<p>Življenjepis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spoznavanje pomembnosti življenjepisa. • Dijaki vedo, kako se napiše življenjepis. • Pisanje življenjepisa. • Dijaki znajo poiskati pomoč pri pisanju življenjepisa.
<p>Zaposlitev</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ogled trenutnega stanja iskanja zaposlitve. • Prepoznati, kje najlažje najdemo zaposlitev. • Pomen mreženja za pridobitev zaposlitve ali podjetno delovanje. • Družabna omrežja za ustvarjanje poslovnih možnosti (LinkedIn itd.). • Nove oblike dela in povezovanja (co-working itd.). • Spletni iskalniki za delo. • Naredijo si svoj plan iskanja zaposlitve (kje, kdaj, kdo, uporabijo življenjepis). • Iščejo poskusno zaposlitev na trgu s pomočjo strokovnjakov (za opravljanje prakse v 4. letniku).
<p>Reševanje problemov</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naučijo se kreativnega razmišljanja in pristopa k reševanju problemov. • Delavnice kreativnega razmišljanja. • Reševanje danega problema na temo zaposlitve, kjer uporabijo novo naučene veščine.
<p>Četrty letnik:</p>
<p>Spoznavanje trga dela in gospodarstva</p> <ul style="list-style-type: none"> • Statistični podatki.

<ul style="list-style-type: none"> • Gospodarski trendi.
<p>Družbena odgovornost podjetij</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaj je družbena odgovornost? • Kako jo podjetja lahko uresničujejo? • Sodobni trendi na področju družbene odgovornosti. • Slovenske in mednarodne organizacije s področja družbene odgovornosti podjetij.
<p>Poslovno načrtovanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaj je poslovni načrt, kaj vsebuje in kako ga pripravimo?
<p>Viri financiranja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kje pridobiti vire financiranja za lastno podjetje? • Koliko stanem delodajalca?
<p>Podporno okolje za razvoj podjetništva</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podporno okolje za razvoj podjetništva. • Podjetniško mreženje in sodelovanje.
<p>Spoznavanje podjetniške prakse</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vabljeni predavanja različnih podjetnikov in predstavitev njihovih življenjskih in podjetniških, nevladniških izkušenj.
<p>Opravljanje nekajdnevne prakse pri izbranem podjetju</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dogovor s podjetjem za opravljanje poskusne, prostovoljske prakse.

11.4. PRILOGA 5: INTERVJUJI S PODJETNIKI, STROKOVNJAKI, SVETOVALCI

11.4.1. PODJETNIKI

Edita Cetinski Malnar

(edita.cetinski@rtvslo.si)

Avtorica in voditeljica oddaje Prava ideja na RTV Slovenija

- 1. Ali menite, da mladim izobraževalni proces, v katerega so vključeni, nudi dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko po njem uspešno zaživel na svojem?*

Vsaka pobuda, vključno s to, nakazuje potrebo po dodatnem izobraževanju mladih za nadaljnjo uspešno kariero. Še ni dolgo tega, ko so se v srednjem šolstvu pojavili usmerjeni programi. Problem šolskih programov je po mojem mnenju v togosti. Treba je upoštevati hitre spremembe okolja. Npr: Če je danes trend, da dijak začne delati in pisati svojo karierno mapo, se vprašamo, ali jo bo res potreboval čez pet let. Skoraj verjetno je, da mu jo bo v standardni obliki izdelal Google glede na pretekle vzorce obnašanja. Mislim, da je izziv že to, da se te stvari ozaveš in pripravljajo takšni programi, ki bodo sledili spremembam.

- 2. Ali menite, da bi bilo navedena področja (glejte [Prilogo 1](#)) potrebno spoznati v okviru gimnazijskega programa izobraževanja in ali bi jim koristila?*

Ja, vsekakor. Spodnji program daje mladim možnost intenzivnega razmišljanja na vprašanja: Kdo sem? Kaj hočem? Kaj me veseli itd. To bi zagotovo dalo aktivno spodbudo v procesu odraščanja, krepitev samozavesti in občutka, da si ti tisti, ki kreiraš prihodnost.

- 3. Kaj menite, da mladim lahko pomaga pri načrtovanju življenjskih strategij?*

Vizija, da lahko, da zmore. Tega pri nas primanjkuje. Odprtost do novih znanj in izzivov. Iščejo naj uspešne zgodbe in se zavedajo, da za takšno zgodbo ni potrebno imeti zunanjih privilegijev. Privilegij je v nas, le poiskati ga je treba.

Vinko Kurent, mag.

(vinko@mikrodata.si)

Magister medkulturnega managementa, spec. managementa, dipl. ekon.

**direktor podjetja Mikrodata GIS d.o.o., sedaj upokojenec, prej tudi podpredsednik Štajerske
gospodarske zbornice, soustanovitelj inštituta IRDO**

1. Ali menite, da mladim izobraževalni proces, v katerega so vključeni, nudi dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko po njem uspešno zaživele na svojem?

Ne, vse premalo. Po navadi se mladi po končani gimnaziji ali srednji šoli odločijo preveč na hitro, odločitve padajo zaradi pritiskov staršev, nasvetov prijateljev, dostikrat se v brezizhodni situaciji odločijo za neko splošno smer, le da pridobijo univerzitetno izobrazbo in upajo na priložnost, da si bodo kariero gradili kasneje.

V obdobju slovenske tranzicije, propada velikih gospodarskih sistemov, vključevanja v Evropsko skupnost, prilagajanja Slovenije in prebivalstva zahtevam globalizacije ter ob spreminjanju delovanja države na vseh področjih zaradi iskanja poti iz krize, se je trg dela temeljito spremenil. Ni več mogoče zanesljivo predvidevati, kaj bomo oz. ali bomo v prihodnosti sploh delali, česa se bomo morali naučiti ali kaj nam bo koristilo za preživetje sebe in družine.

2. Ali menite, da bi bilo navedena področja (glejte Prilogo 1) potrebno spoznati v okviru gimnazijskega programa izobraževanja in ali bi jim koristila?

Da, vendar bi moral o vsaki postavki še razmisliti, pa mi nisi dala dovolj časa....

3. Kaj menite, da mladim lahko pomaga pri načrtovanju življenjskih strategij?

Da bi se v današnjem nepredvidljivem okolju lažje znašli, se je dobro vse življenje usposabljanje za načrtovanje in vodenje karierni poti. Karierni odločitve so med najpomembnejšimi življenjskimi odločitvami in po navadi - ne sprejemaš jih sam. Velik vpliv na karierni odločitve ima družina, širša »familija« in ožje okolje, v katerem živiš, kot tudi življenjski standard družine in tehnologija, ki ti je v družini in preko standarda družine dostopna. Družina s previsokimi ali prenizkimi pričakovanji lahko odločilno vpliva na poznejše življenje

mladostnika. Tudi poklic staršev, starih staršev ter poznavanje njihovih profesionalnih poti, težav, uspehov, njihova vključitev v prostovoljno družbeno koristno delo je lahko velikega pomena pri oblikovanju kariere mladostnika. Vključimo ga v različne športne in kulturne dejavnosti, ki razvijajo otrokove zmožnosti in so priložnost za odkritje in razvoj povsem nepričakovane kariere. Pomembno za starše je, da otroke spremljajo in pri tem izhajamo iz potreb, interesov in zmožnosti otroka.

Petra Škarja

(petra.skarja@gmail.com)

Podjetnica in pisateljica

1. *Ali menite, da mladim izobraževalni proces, v katerega so vključeni, nudi dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko po njem uspešno zaživel na svojem?*

Seveda ne. Vendar tudi mislim (zgolj subjektivno mnenje), da ni prava pot (vsaj ne dovolj hitra), da direktno spreminjamo sisteme, med drugim šolske. Da to dosežemo, bo trajalo precej časa, ki ga pa mladi v današnjem času nimajo. Zato se mi zdi boljša pot, da se osredotočamo na to, da mladi ozavestijo, da je formalna izobrazba zgolj en delček pomembnih znanj v njihovem življenju in da je še mnogo drugih področij, ki jih bodo morali obvladati, če želijo biti uspešni in srečni na realnem trgu.

2. *Ali menite, da bi bilo navedena področja (glejte Prilogo 1) potrebno spoznati v okviru gimnazijskega programa izobraževanja in ali bi jim koristila?*

Vsaka tovrstna izobraževanja v smeri podjetnosti so koristna, seveda, podpiram! Več kot bo tega, bolje bo. Vendar naj vedo, da tudi to ne bo še dovolj, da bi dobili »garancijo«, da bodo zagotovo uspešni pri iskanju zaposlitve ali na samostojni poti. To pa bi bila seveda velika dodana vrednost trenutnemu učnemu načrtu. A naj ne pozabijo na PRAKSO ... Preveč imamo že teorije, znanja je več kot dovolj, prav tako sposobnosti in talentov. AKCIJE pa manjka skoraj vsem v našem okolju. AKCIJE, PRAKSE.

3. *Kaj menite, da mladim lahko pomaga pri načrtovanju življenjskih strategij?*

Manj načrtovanja in učenega planiranja, več testiranja in spoznavanja realnosti, praktičnega dela, praktičnih znanj, izkušenj nekoga, ki je že prehodil pot, po kateri želijo stopati sami. Naj se več učijo iz praktičnih nasvetov in zgodb in manj iz učbenikov o teoriji.

Matija Goljar

(matija@ustvarjalnik.org)

Ustanovitelj in vodja Ustvarjalnika, pospeševalnika mladinskega podjetništva

Celoten intervju je priložen na zgoščenki, saj je bil poslan v obliki videoposnetka.

1. Ali menite, da mladim izobraževalni proces, v katerega so vključeni, nudi dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko po njem uspešno zaživel na svojem?

Zelo enostavno povedano zakaj potrebujemo karierno izobraževanje že zgodaj je, da je popolnoma logično, da če želimo imeti dobro nogometno ekipo, mladih ne bomo začeli trenirati komaj pri 21.-tih ali 22.-tih, ampak že v njihovih mlajših letih. Prav tako je potrebno o prihodnosti začeti razmišljati že v mladih letih.

Zelo prepričan sem, da je takšnih učnih načrtov po svetu že mnogo (menim da je najboljši karierni načrt Transformative Active Instituta, ki mlade pripravlja na aktivno državljanstvo, podjetno delovanje in proaktivnost). Tega znanja je ogromno, večja težava je v tem, da je zelo težko priti do reforme. Dodatna težava je, da nimamo operativnih kapacitet, da to učimo. Nimamo dobrih načinov poučevanja, nimamo dobrih pedagogov, najbolj pomembne predmete učijo profesorji, ki imajo premalo ur, in zaradi tega učijo le faktografsko po učbeniku.

2. Ali menite, da bi bilo navedena področja (glejte Prilogo 1) potrebno spoznati v okviru gimnazijskega programa izobraževanja in ali bi jim koristila?

Dobro bi bilo tudi, da si mladi napišejo pismo iz prihodnosti in da si napišejo pismo nazaj v prihodnost, kjer je vse je popolno. Tako opisujejo, kar vidijo, kar se dogaja. Tako mi delujemo. Težava je v iskanju želja. Bojijo se svoje želje povedati na glas, saj se bojijo zasmehovanja in kako bi to uresničili. Mladi morajo biti sposobni prepoznavati prihajajoče trende, saj te trende Zavod za zaposlovanje pogosto opazi nekaj let prepozno.

Prilagajati se je treba trgu, kar pomeni, da se moramo prilagajati okoliščinam, da si znamo poklic tudi sami ustvariti. Pomembno je, da se mlade pouči, kdaj je primerno, da dejansko življenjepis odpošljejo, ne le, kako ga napišejo, to lahko najdejo danes že vsepovsod. Zanimati se morajo za prave stvari in poznati prave ljudi. Kritično je tudi kako zaposlitev zadržati, dobiti jo je relativno lahko, če je nekdo dovolj marljiv. Mora pa imeti pravo mero vztrajnosti, disciplino na delovnem mestu in predvsem se mora dobro vključiti v tim. Iz šole so vajeni, da lahko kakšne naloge oddajo tudi po roku oddaje, v službi to ni tako, tam jih zaradi zamujenega datuma seveda lahko odpustijo. Poslovni načrt pa danes v podjetništvu skorajda ne obstaja več, nadomestili so jih poslovni modeli in prototipiranje.

Zelo pomembno je, da mladi vedo koliko stanejo delodajalca, da se zavedajo, da morajo ustvariti podjetju tri krat ali štiri krat več, kolikor jih plačajo, da se stvar pokrije.

Pomembno je, da ljudje vedo, kakšne možnosti so jim na voljo, tukaj predavanje ni dovolj. Pomemben je premik v glavi, ki se zgodi dolgoročno. Zato bi tudi podjetniško prakso, ki je veliko bolj kompleksna, bilo potrebno opravljati dlje - da ni le nekaj dnevna, ampak nekaj mesečna. Mladi potrebujejo veliko več prakse.

3. Kaj menite, da mladim lahko pomaga pri načrtovanju življenjskih strategij?

Potreben je celostni pristop, pomembno je da se profesorji zavedajo, kako deluje trg dela, da se zavedamo naše negotove prihodnosti. Potrebno se je učiti, kako iz nečesa ustvariti nekaj novega. Pomaga tudi to, da se mladi gibljejo okoli vrstnikov, ki so jim pozitiven vzgled, pomembno je, da dobijo čim prej neko kvalitetno podjetniško izkušnjo.

11.4.2. KARIERNI SVETOVALCI

Matej Kosi

(matej.kosi@um.si)

Koordinator Kariernega centra Univerze v Mariboru

- 1. Ali menite, da mladim izobraževalni proces, v katerega so vključeni, nudi dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko po njem uspešno zaživel na svojem?*

Menim, da mladim po zaključenem izobraževanju ni enostavno zaživeti na svojem. Prav tako menim, da bi v izobraževalnem procesu moralo biti vključenih bistveno več vsebin, ki se navezujejo na področje karierne orientacije in kariernega razvoja. Z večjo vpetostjo vsebin karierne orientacije v učni proces bi okrepili zavedanje pomena pravočasnega pristopa k načrtovanju kariere in iskanju priložnosti za pridobitev zaposlitve, kar bi posledično lahko doprineslo tudi k prejšnjemu osamosvajanju mladih.

2. Ali menite, da bi bilo navedena področja (glejte Prilogo 1) potrebno spoznati v okviru gimnazijskega programa izobraževanja in ali bi jim koristila?

Da, te vsebine bi jim zelo koristile in jih je potrebno spoznati že v času srednješolskega izobraževanja.

3. Kaj menite, da mladim lahko pomaga pri načrtovanju življenjskih strategij?

Poznavanje osnov kariernega načrtovanja lahko bistveno pripomore k temu, da si posameznik postavi karierne cilje, ki bistveno vplivajo nanj in so sestavni del življenjskih ciljev. Analiza okolja in analiza lastnih želja, interesov ter vrednot je temelj za ustrezno opredelitev ciljev in pripravo načrta za doseganje življenjskih strategij.

Monika Rajšp

(rajsp.monika@gmail.com)

Udeleženska projekta Model M 2013 pri inštitutu IRDO

1. Ali menite, da mladim izobraževalni proces, v katerega so vključeni, nudi dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko po njem uspešno zaživel na svojem?

Menim, da se mlade v času (srednješolskega) izobraževanja premalo opozarja in osvešča o pomembnosti poznavanja samega sebe, podjetniških in zaposlitvenih priložnosti. Ne trdim, da bi morala vsaka mlada oseba ob izstopu iz srednje šole ustanoviti lastno podjetje, zagotovo pa je pomembno, da znajo podjetno razmišljati o svoji prihodnosti in prepoznati priložnosti, ki se jim ponujajo. Prav tako morajo biti pripravljeni na trdo delo in biti potrpežljivi, saj čez noč ne

bo kaj dosti nastalo. Opozorila bi na to, da imajo mladi težave s sprejemanjem odgovornosti in strah pred neuspehom, ki jim ga je priučil izobraževalni sistem.

2. Ali menite, da bi bilo navedena področja (glejte Prilogo 1) potrebno spoznati v okviru gimnazijskega programa izobraževanja in ali bi jim koristila?

Zdi se mi primerno, da mladi čim prej začnejo spoznavati same sebe, kaj jih veseli in kaj jih zanima. Vsekakor to predstavlja prednost pri izboru nadaljnjega univerzitetnega izobraževanja, saj se o vpisu na fakulteto odločajo glede na svoje interese, in ne zato, da se potem vpišejo na eno fakulteto samo zato, ker ne vedo, kam drugam bi se vpisali. Vsaj nekakšne karijerne/poklicne zasnove bi mladi ob izstopu iz srednje šole že morali imeti. Morda so tu v prednosti dijaki poklicnih srednjih šol, ki imajo več specifičnega znanja, medtem ko imajo gimnazijci bolj široko znanje in manj specifičnega. Področja, ki so navedena v Prilogi 1, so za mlade zelo pomembna in bi jim zagotovo koristila, saj bodo po izstopu iz srednje šole že »oboroženi« z znanji in veščinami, s katerimi se ostali običajno srečajo šele ob vstopu na trg dela.

3. Kaj menite, da mladim lahko pomaga pri načrtovanju življenjskih strategij?

Mladim bi pri načrtovanju življenjskih strategij gotovo pomagal predmet karijerne orientacije v srednji šoli, prostovoljske aktivnosti, izvajanje lastnih projektov, mentorstvo, sodelovanje na konferencah z vsebinami za mlade.

Menim, da je mlade potrebno spodbujati k razmišljanju o njihovi prihodnosti, saj bodo le tako pripravljeni na izzive trga dela in osebnega življenja.

Nikolaj Gerlec

(nikolaj.gerlec@ess.gov.si)

Samostojni svetovalec I, Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje

Območna služba Maribor, Urad za delo Maribor, Pesnica

1. Ne poznam natančno programa dela v gimnazijah in na vaši šoli konkretno, vendar verjamem, da se upoštevajo »Programske smernice – svetovalna služba v gimnazijah in

drugih srednjih šolah.....(Čačinovič Vogrinčič idr.), v katerih je opredeljeno tudi svetovalno delo z dijaki na področju karierne orientacije.

2. Karierno svetovanje – posebej še odločitev za poklic – je eno izmed najpomembnejših odločitev, ki jih moramo sprejeti v življenju. Zato bi moralo biti spoznavanje poklicev nenehno prisotno v vsem izobraževalnem procesu. Pri vsakem predmetu bi lahko spoznavali, kje vse se pridobljena znanja lahko uporabljajo in zakaj so pomembna. Odločanje za poklic je proces, ki traja nekaj časa, preden se odločimo, kaj bomo v življenju počeli in s čim se bomo ukvarjali. Odločitev mora nastajati postopno, na podlagi zbranih informacij, ki jih mora biti čim več.
3. Prvi pogoj za pravilno odločitev je dobro poznavanje samega sebe. To je osnovnega pomena, da se lahko odločamo za določen poklic. Poznati moramo svoje dobre in slabše poti. Vsak posameznik je za nekaj sposoben. Če nekaj delamo z veseljem, se tega ni težko učiti, ni težko vztrajati in pri tem dobro spoznati to področje, ga obvladati. Seveda je potrebno izboljšati tudi stvari, ki nam ne ležijo, ki nam niso všeč, jih bomo pa najverjetneje v bodočnosti potrebovali.
4. Naslednje področje, ki ga moramo spoznati, so naše želje, interesi in motivi. Odločiti se moramo, koliko energije smo pripravljeni vložiti v izobraževanje (dolžina študija), čemu se bomo morali odreči ipd.
5. Zelo pomembno področje je poznavanje trga dela in vseh elementov, ki nanj vplivajo. Sicer je težko delati napovedi za prihodnost, ker se le-ta v tržnih razmerah nenehno spreminja, vendar lahko razberemo posamezne trende. Pomembni so tudi obiski pri različnih osebah, ki že opravljajo poklice, ki nas zanimajo, obiski inštitucij, podjetij, kariernih središč na fakultetah, strokovnjakov, ki nam lahko pri tem pomagajo ipd.
6. Pri načrtovanju življenjskih strategij mladim lahko pomaga načrtovanje ciljev na SMART način:
 - S – specifičen
 - M – merljiv

A – dosegljiv

R – realističen

T – časovno opredeljen

Na ta način bolje opredelimo cilje, ki jih želimo doseči. Menim, da bi mladim področja, ki so navedena v prilogi, zagotovo koristila, v kolikor že niso vključena v programske smernice.

11.4.3. STROKOVNJAKI

Darja Groznik

(darja.groznik@rtvslo.si)

Predsednica Zveze prijateljev mladine Slovenije

Ad 1.: Težko ocenjujem, če izobraževalni program nudi dovolj kariernega izobraževanja. Zdi se mi, da predvsem gimnazija nudi znanje, ki prispeva k široki razgledanosti človeka in tako tudi ponuja razmisleke o karierni prihodnosti. Šola mora biti prostor širjenja vedenja o različnih področjih dela, spodbujati mora razmišljanje mladih, jim vcepiti moralne in etične standarde, občutek za družbeno odgovornost.

Ad 2.: Predlogi, navedeni v prilogi, bi bili zelo dobrodošla podpora kariernemu načrtu. Zdi se mi ustrezno, da so teme umeščene v tretji in četrti letnik. V nekaterih primerih se mi zdijo predlogi sicer malce preveč konkretni, saj predvidevam, da se gimnazijci v večini primerov odločajo za študij, kar pomeni, da najbrž ne razmišljajo toliko o npr. podjetništvu. Pogrešam pa na primer spodbujanje retoričnih sposobnosti, pridobivanje znanja o samozavestnem nastopanju, argumentiranem zastopanju svojih stališč in interesov.

Ad 3.: Predvsem jim lahko pomaga vpogled v dejansko opravljanje poklica, za katerega se odločajo. Prakse bi morale biti gotovo več.

Dr. Miran Lavrič

(miran.lavric@um.si)

Profesor na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru

1. *Ali menite, da mladim izobraževalni proces, v katerega so vključeni, nudi dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko po njem uspešno zaživel na svojem?*

Sicer se obseg in kakovost kariernega svetovanja v času spreminja, razlike pa se kažejo tudi med posameznimi šolami. Vendar že samo dejstvo, da na ravni države nimamo sistematično zagotovljenega kariernega svetovanja v okviru osnovnih in srednjih šol, kaže na verjeten primanjkljaj na tem področju. To še posebej velja v luči dejstva, da so razmere na trgu dela za iskalce zaposlitve zelo zahtevne in se zelo hitro spreminjajo. Po drugi strani je treba biti realen in priznati, da noben sistem kariernega svetovanja ne bo vsem zagotovil uspešne kariere ali osamosvojitve od staršev.

2. *Ali menite, da bi bilo navedena področja (glejte Prilogo 1) potrebno spoznati v okviru gimnazijskega programa izobraževanja in ali bi jim koristila?*

Po hitrem pregledu vsebin lahko rečem, da bi takšna znanja in veščine dijakom gotovo koristila. Vidim pa precejšnjo nevarnost, da bi se izvedba teh vsebin pogosto preprosto dodelila že zdaj preobremenjenim profesorjem. To bi pripeljalo do nekakovostne izvedbe in do nezainteresiranosti dijakov. Ključno je torej, da se za to izvedbo zagotovijo ustrezna sredstva, in da te vsebine izvajajo resnično usposobljeni strokovnjaki, ki so v realnem stiku z dogajanjem. V tem smislu je smiselno dajati prednost vabljenim predavanjem. Treba je dati prednost kvaliteti pred kvantiteto; raje manj kakovostnih ur, kakor veliko ur nizke kakovosti.

3. *Kaj menite, da mladim lahko pomaga pri načrtovanju življenjskih strategij?*

Gotovo je pomembnih mnogo dejavnikov. Na prvem mestu je njihova osebna motiviranost za takšno načrtovanje. Raziskave kažejo, da se mladi v razmerah družbene negotovosti, ki je v veliki meri značilna tudi za sodobno slovensko družbo, pogosto oddaljujejo od razmišljanja o prihodnosti. Čeprav je to po eni strani razumljivo, je pretirana odsotnost usmerjenosti v prihodnost lahko velika ovira za razvoj posameznika in družbe. Pomembno se mi zdi, da starši, šola, mediji in drugi akterji mlade čim bolj spodbujajo k razmišljanju o prihodnosti. V tem smislu me skrbi prepogosta črnogledost navedenih akterjev – še posebej jasno to vidimo v

poročanju medijev. Na drugi strani pa lahko mladim seveda pomagajo odrasli, ki se na karierno načrtovanje spoznajo. V tem okviru so gotovo pomembni starši in sorodniki, mediji, predvsem pa strokovnjaki. Slednji so lahko seveda učinkoviti le, če mladi uspejo z njimi vzpostaviti stik. Za to pa je po eni strani ključna motiviranost samih mladih, po drugi strani pa dostopnost takšnih strokovnjakov. V Sloveniji imamo za ta namen Karierna središča, ki bi jih mladi lahko bolj uporabljali. Programi, kakršnega predlagate, bi lahko v tem kontekstu predstavljali zelo dobrodošel napredek.

Matic Matjašič

(matic.matijasic@dijska.org)

Varuh dijakovih pravic, Dijaška organizacija Slovenije

- 1. Ali menite, da mladim izobraževalni proces, v katerega so vključeni, nudi dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko po njem uspešno zaživel na svojem?*

Menim, da so vsebine kariernega izobraževanja v samo formalno izobraževanje preveč »vsiljene« oziroma se izvajajo predvsem v obliki dodatnih delavnic in predavanj, ki jih dijaki velikokrat ne dojemajo z polno mero resnosti, zato, žal, ne dobijo prave karierne usmeritve. Še v slabšem položaju so dijaki na področju »življenjskih znanj«, menim, da je to tudi vzrok za sindrom »hotela mama« in vedno kasnejšega osamosvajanja mladostnikov.

- 2. Ali menite, da bi bilo navedena področja (glejte Prilogo1) potrebno spoznati v okviru gimnazijskega programa izobraževanja in ali bi jim koristila?*

Da, prepričan sem, da je v današnjem formalnem izobraževanju tovrstnih znanj, kot je razvidno iz priloge, bistveno premalo in bi definitivno koristila dijakom za nadaljnje življenje. Osebnost bi šel celo korak dalje in uvedel predmet enakovreden ostalim »tradicionalnim« predmetom »Učenje za življenje«, v katerega bi vključili vse spodaj omenjene vsebine, z poudarkom na znanju retorike in splošnih državljskih znanj.

- 3. Kaj menite, da mladim lahko pomaga pri načrtovanju življenjskih strategij?*

Mladi morajo skozi formalno izobraževanje pridobivati vsa že prej omenjena znanja, še bolj pomembno pa se mi zdi spoštovanje vsakega posameznika in njegove dostojanstvenosti ter vseh

osebnih lastnostih. Zgolj skozi to obojestransko spoštovanje in s pomočjo omenjenih znanj mladi lahko razvijejo vse svoje potenciale in se podajo na življenjsko pot.

Tone Dolčič

(tone.dolcic@varuh-rs.si)

Namestnik varuha človekovih pravic Slovenije

Draga _____,

hvala za zaupanje, vendar se bojim, da nisem strokovnjak na področju, ki ga obdeluješ. Mislim, da bi o vsebini zahtevanih znanj največ lahko povedali ravno dijaki, ki se srečujete s poklicnimi in drugimi dilemami pred odločitvijo za nadaljnji študij.

Pri svojem delu se premalo srečujem z vprašanji kariernega izobraževanja, da bi lahko ocenil, koliko in kakšna znanja o tem pridobite dijaki. Najbolj enostaven odgovor na prvo vprašanje bi zato bil, da nobenih znanj ni nikoli dovolj, zato morata šola in družba (država) poskrbeti, da so dijakom na voljo vse informacije, katere pa bodo uporabili in na kakšen način, pa ni več odgovornost šole, ampak vsakega posameznika.

Tudi na drugo vprašanje lahko zgolj načelno potrdim, da bi predlagane vsebine nedvomno koristile dijakom in bi bilo vsekakor priporočljivo, da jih vzgojno-izobraževalni program vsebuje v največji možni meri. Mladim lahko največ pomaga kombinacija informacij, do katerih se lahko dokopljejo sami in informacij, ki jim jih lahko nudijo starejši iz svojih izkušenj. Katere informacije bodo prevladale pri odločitvi, pa je nemogoče napovedati, saj na odločitev posameznika vplivajo zelo različni činitelji. Tvojemu inovacijskemu predlogu želim obilo uspeha.

Anton Komat

(anton.komat@gmail.com)

Samostojni raziskovalec in pisatelj

Šolski sistem, kot ga imamo je katastrofalen iz več razlogov, predvsem, ker temelji na reprodukciji znanja, ne pa na razcvetu domišljije in ustvarjalnosti. Če stoji neka družba na dogmi o produktivnosti in dobičku (karierno izobraževanje), potrebuje samo polovične ljudi, ki znajo ubogati, izpolnjevati navodila (npr. za pisanje življenjepisa), torej ljudi, ki so ubogljivo orodje brez lastne volje. Taka družba je nečloveška in protičloveška, zato jo je potrebno v imenu Človeka spremeniti. Da pa bi jo lahko spremenili, potrebujemo ustvarjalne ljudi, ki znajo uporabiti svojo domišljijo. Ne znanje, ampak domišljijo! Ne potrebujemo "Več znanja, za večjo konkurenčnost", pač pa "Več domišljije za velike spremembe". Če stavimo zgolj na reprodukcijo znanja, dobimo fahidiote, ki pripomorejo k temu, da se nič ne spremeni. Da svet ostane tak, kot je. Natančno tak in nič drugačen! Da ustvarja za profit nekaterih, ne pa za uporabo vseh! Danes mladi ljudje mnogo znajo, pa malo vedo. Toda zgolj znanje je ništrc, če nam ne vlije sposobnosti, da se spoprimeмо z življenjem. Pa ne kot konformisti, kar ponuja karierno izobraževanje. Ključ rešitve je torej v tem, da družba neha zatirati ustvarjalnost in da posamezniki najdejo dovolj poguma, da prepoznajo, da zaostrovanje konkurenčnosti ob hkratni dogmi neomejene rasti (produktivnosti), vodi v svetovno vojno za vire, ki bo uničila civilizacijo.

Marko Pogačnik

(marko.pogacnik1@siol.net)

Akademski kipar in pisatelj

- 1. Ali menite, da mladim izobraževalni proces, v katerega so vključeni, nudi dovolj kariernega izobraževanja, da bi lahko po njem uspešno zaživel na svojem?*

Menim, da izobraževalni proces ni dovolj globoko zastavljen, da bi mladi lahko spoznali in aktivirali svoje ustvarjalne sposobnosti. Za to bi bilo potrebno vključiti v izobraževanje neke vrste meditativne prakse, ki bi mladim omogočile stik s svojim lastnim bistvom in bistvom resničnosti, ki jih obdaja.

- 2. Ali menite, da bi bilo navedena področja (glejte [Prilogo 1](#)) potrebno spoznati v okviru gimnazijskega programa izobraževanja in ali bi jim koristila?*

Mislím, da bi bilo idealno, če bi mladim, ki jih zanima postati ustvarjalen, v gospodarskem življenju omogočili dodatne tečaje, s pomočjo katerih bi se lažje pripravili na izzive sodobnega sveta.

3. Kaj menite, da mladim lahko pomaga pri načrtovanju življenjskih strategij?

Menim, da bi mladim pomagalo razumeti, v kakšnem obdobju evolucije Zemlje, narave in človeštva se trenutno nahajamo, tako, da bi jih spodbudili k odločitvam za nesebičen odnos do soljudi, do bitij narave in Zemlje, namesto, da se jih pripravljajo na karierno tekmovalnost.